

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
József-körút 18.

Főszerkesztő: **VÉSZI JÓZSEF.**
Felelős szerkesztő: **BRAUN SÁNDOR.**
Kiadja: **A SZERKESZTŐSÉG.**

Egész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Az első munkás.

Budapest, szeptember 24.

(s.) Meleg barátsággal, kartársi együttérzéssel teljesen szólott ma *Széll Kálmán* a tisztviselő-kongresszus kiküldöttjeihez. Valósággal szolidaritást vállalt velök, mikor az ország első tisztviselőjének, első munkásának vallotta magát. Az országos mozgalom erkölcsi sikerét gyönyörűen koronázta meg ez a beszéd, amely megvilágítja azt a teljes harmóniát, amelyben a tisztviselők igazságos ügyének megítélésére nézve minden illetékes tényszerűen egyesül. A tisztviselők igazaiért folytatott harcban ott áll, ime, az első tisztviselő, az első a csatasorban is.

De hiszen első pillanatra úgy látszik, hogy nem is harc ez már voltaképpen. A harchoz ellenségnek is kell lennie, ennek az ügynek pedig csak barátai vannak. Hol az az ember, aki kétségbevonná azokat az igazságokat, amelyeket a köztisztviselők országos mozgalma napfényre hozott s első sorban azt a megdönthetetlen és szomorú igazságot, hogy a magyar állam tisztviselőinek a helyzete az egész vonalon olyan nyomoruságos, hogy nemcsak a jog és méltányosság, hanem a magyar állam méltósága is tiltakozik ellene. A mozgalom megtette azt, hogy belevitte ezt az igazságot a köztudatba kiirthatatlanul. Nem mondjuk, hogy nem volt munka, sőt nagy, nehéz és tiszteletreméltó munka volt az, amely az igazságnak ezt az abszolút érvényű uralmát kiküzdötte. Voltak bizony tájékozatlanok és kételkedők, akiket a mozgalomnak meg kellett győznie, de ez a meggyőzés azután győzelem is volt. Az ügy igazsága előtt meghódoltak a lelkek és az állam tiszteletreméltó munkásai köröskörül az érdekükben szervezett közvélemény lelkes szövetségs hadait láthatják.

Győzelem után pedig, úgy látszik, nin-

csen többé harc. Ám ez csak látszat. Mert a diadalmas akciónak, amely táborába tudta egyesíteni a közvéleményt és az intéző faktorokat egyaránt, a döntő ütközete megvolt ugyan, de a nyert csata után ebben a küzdelemben még nem következhet a békekötés. Csak látszat az, hogy nincs ellenség. Nem emberekből áll, nem fegyverrel, nem szóval, nem argumentummal hadakozik, de megvan és hogy megvan, már elég ok arra, hogy a diadalmas sereg le ne szereljen, hanem folytassa a harcot addig, amíg nemcsak meglesz a győzelem, hanem a gyümölcsét is leszedhetjük. Számot kell vetni ezzel az ellenséggel, amelyre *Széll Kálmán* mai válaszában teljes nyíltsággal reá mutatott. Olyan ellenség ez, amely legyőzhető, de legyőzésére egyesülnie kell minden tényezőnek. Az ellenség az a differencia, amely a jogos követelések és a lehetőség mértéke között van. Ezt kell megszüntetni közös erővel, kölcsönös jóakarattal. Megnyugvással és örvendezve tapasztaljuk, hogy minden részen megvan az elegendő erő és az elegendő jóakarát. Konstatáljuk ezennel, hogy a tisztviselők mozgalomának vezetői mindjárt kezdettől fogva a helyes mértéktartás útjára terelték az országosan szervezkedett tisztviselőket. Konstatáljuk, hogy a mozgalom egész menetében és a memorandumban egybefoglalt követelésekben az a komoly törekvés jelentkezik, hogy az igényeket az abszolút jog álláspontjáról leszállítsák a teljesíthetőség mértékére. Szinte aggodalmas gondot szenteltek a praktikus mérséklet kellő demonstrálásának. A kongresszus is, a memorandum is szinte tüntet a mérsékletével. Nagyon jelentékeny, sőt nyilván döntő része van ebben a mozgalom két vezetőjének, *Vörös Lászlónak* és *Benédnek Sándornak*, akik iránt, ha egyszer meglesz a mozgalom végső eredménye, nem lehetnek eléggé hálásak az ő tisztviselőtársaik. Az akció vezetése legfőbb igyekezetét a szer-

telenések megelőzésére és elfojtására fordította, amihez bizony nem kevés erő és nem kevés tapintat volt szükséges.

És hogy milyen helyes volt a vezetésnek ez a bölcs metodusa, azt fényesen igazolja *Széll Kálmán* mai határozott, meleg állásfoglalása a tisztviselők érdekei mellett. A kormány elnökének a maga nehéz, felelősséggel teljes állásában bizony nagyon kell vigyáznia arra, hogy milyen társaságba kerül. És ime, az a hatalmas sereg, amelynek ma harcosául jelentkezett *Széll Kálmán*, önmaga fegyelmelte magát olyan társasággá, amelyben egy vezető állásban levő államférfi is elhelyezkedhet a maga egész felelősségének terhével egyetemben. *Széll Kálmán* bátran vallhatta magát a tisztviselők társának, barátjának, nyugodtan helyeselhet a törekvéseiket, bizvást ígérhette meg a támogatását, mert helyeslése a felelősségével, ígérete a lehetőséggel összeütközésbe jönni sohasem fog.

*Széll Kálmán*nak ezt az ígérteit, mint a mozgalom erkölcsi diadalának betetőzését méltán vehetik lelkesedéssel tudomásul a magyar állami tisztviselők. A miniszterelnök nem az az ember, aki bármely ígérteiről meg tudna feledkezni. Bizalommal és megnyugvással várhatják az állami tisztviselők ennek az ígérteinek a valóra valóra is. Egészen bizonyos, hogy az ígérte tartalma a lehetőségnek a maximuma volt.

*Széll Kálmán*nak pedig egyik legszebb cselekedete és egyik legszebb sikere volt ez a mai. Igazságosabb ügyet nem vett pártfogásába soha a tisztviselő ügyénél. A bölcs kormányférfi és a nemesen érző ember ritkán egyesült benne nagyobb teljességgel, mint ma. Aminthogy ritkán találkozik tökéletesebben a humanizmus és az államérdek. A humanizmus és az államérdek nevében egyaránt óhajtuk, hogy mennél előbb és mennél

TÁRCA.

A részeges Orbán.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Irta: *Thury Zoltán.*

Van nekem egy nagynéném. Azaz hogy azt se tudom, hogy van-e, vagy csak volt. Könnyen megeshetik, hogy meghalt azóta és én nem is tudok erről. Öreg volt és meghalt és — pássz! Az ilyen teljesen igénytelen embersemmiséggel nem törődik senki s ha így beszélnek, hát még szemrehányást se tehetek magamnak azért, hogy keveset gondolok az én öreg nénémemmel. A természet sok kérlelhetetlen törvényei közé az is be van iktatva, hogy akik kevés helyet foglalnak ebben az életben, azok számára az emlékezésből is kevés jut. Mit akarhatna hát egy olyan szűkmellű, sárgás pergamenné aszott arcú, összetöpreődött kis vén asszony, amilyenek én utóljára láttam ezelőtt tizenhat esztendővel a nént. Most csakugyan úgy rémlik nekem, hogy kaptam is valami jelentést arról, hogy meghalt. Hanem az ilyesmit még se tudja biztosan az ember. Lehet, hogy valami egyéb papiros volt, amire emlékezem... Lehet... Különbön tulajdonképpen nem is róla van szó. Csak úgy mellesleg emlékszem rá és egyenémely különöségeire, amelyeket egy fehérre meszelt szobában, iszonyuan összetépett divány sarkába kucorodva figyeltem meg gimnázista koromban, amikor sokszor, szörnyen sokszor nagyon fáztam és beszélgettem az öreg asszonyhoz meledni. A divány, egyszer meg is gyulladt valahogy az a divány, éppen a nyitott tüzhely mellett volt. Hosszában, hogy a másik sarkán már hideg volt,

mert hát rosszul volt építve az a ház s igen átjárta a szél. Hitelbe volt építve egy orvos számára, aki különben vidéken élt és csak a telek kedvéért vágott bele pár száz forinttal a házépítésbe. Hát aztán, hogy a félig-meddig a mesteremberek jóakarataiból meglett a ház, én istenem, ha nekem most annyi ezer forintom volna, amennyi árverést kiírtak erre a vityillóra, nem sokat törődném azzal, hogy jön a tél és meleg ruháskába kell hogy bujtassam a gyerekeket... A tüzhely mellett méltóságosan kavargatott a tepsikben meg a fazekakban bizonyos ételneműeket Anna néni, annak a bizonyos nagynénének az egyik lánya, akiről beszéltek. Ez a nő irodalmilag művelt hölgy volt, ismerte még az idegen klasszikusokat is s míg az ebéd körül foglalatkoskodott, a füle mellé volt dugva a még tintás végű penna. Tudniillik állandóan fordítási munkákkal foglalkozott. Regényeket, humoreszketekéket ültetett át magyarra, hanem olyan gyatrán, hogy senkinek se kellett a munkája. Ez az asszony idejekorán meglátta bennem az író s azt mondta, hogy ha majd szerkesztő leszek, végre ő is érvényesülni fog. Gyerekség ez, de ha arról van szó, hogy lapot csináljak, mindig átborzongat ez a fenyegetés. Nem kell azonban azt hinni, hogy Anna néni valami légius tünemény volt, amint hogy hát illett volna, hogy az legyen azzal az irodalmi készletséggel... Hát, tokás, hatalmas nagy asszonyság volt. Néhány törvényes és egy törvénytelen gyermekkel megáldott, a viharos multban elhízott s ez idő szerint az anyai házban pihenő gyermeke a kiesi, penészes öreg néninek. — A néni igazi leánya, az összegyémberedett vén fának csenevész hajtása benn himzett a másik szobában. Két szoba volt tudniillik. A másik lány még lány volt, egyáltalában lány, olyan leány, akinek már többé

soha se jön el az ideje. Az én gyermekkoromban harminc esztendő s mikor már egyedül jártam el hozzájuk, negyvenkettő. Aztán tovább, tovább, vénség — fiataliság nélkül... Emlékszem, hogy néha iszonyuan összefacsarodott a szívem, hogy ránéztem erre a száraz, hosszú, vékony, fonnyadt teremtesre. Ez a lány varrt, állandóan egy kerek rámarra hajolva öltögetett a vásznon. Kedv nélkül, a megelégedésnek a nélkül a bizonyos gyönyörűsége nélkül, amit állítólag megad a munka. Nem adott biz ennek semmit. Masina lett belőle, miután úgy élte le az életét, hogy nemesek hogy valami regénye nem akadt, hanem még egy akármicsoda kis történetkéje se. Soha se tudta, hogy mi a férfi. Sejtelmé volt róla. Ahogy hazajött a testvére fia, a kis bitanggyerek, hát folgyult az area néha. Ugy sejttem, hogy már azt se bánta volna, hogy ha legalább így válik anyává, ilyen illetlen módon s néha rajtakaptam. Hogy sőt várogva bámul rá a sokat átél Anna néni. Ilyenkor kivörösödött a szemei alatt az area, virított rajta a láz, de a hogy szárazon, derékban kettégörbülve leült újra a ráma mellé, vége lett mindennek. Csupa monogrammot varrt, meg gyönyörű ingeket, csipkés finom holmit asszonyoknak és lányoknak, akik férjhez készültek. S maga volt a rend. Nem hullámozott körülötte a fehérnemű, nem tetemkezett bele abba a tömnetelen gyolcsba, vásznonba, selyembe, amikbe másokat felöltöztetett... Amint egy darabban készen volt, eltette a szekrénybe s rángonydta a másikra... S ha néha kipislantott a munka mellől a másik szobába, hát ott ringott el a szemei előtt az Anna néni hatalmas koble, amiből gyermekek sok-sok tejt szopogattak, csámcsogva, beletapadva a puha husba s hozzádörzsölve az orrocskájukat a finoman erezett, erőteljesen lüktető fehér párnához...

teljesebben érje el célját az a küzdelem, amelynek első csatásorába állott ma az első tisztviselő és az első munkás.

A választások előtt.

Budapest, szeptember 24.

A mai napra ismét több érdekes és értékes program- és beszámoló-beszéd esik. Nekünk legkedvesebb és legbecesebb az a formai és tartalmi tekintetben pazarul gazdag programbeszéd, melylyel Braun Sándor, a *Budapesti Napló* felelős szerkesztője, a miskolci északi kerület szabadelvű választóinak figyelmébe ajánlotta magát. Távirati tudósításunk beszámoló a szokatlanul nagy lelkesedéssel, melylyel a derék miskolci választók ezt a programot fogadták, mi pedig, amikor az egész ország figyelmébe ajánljuk Braun Sándornak az agrár-merkantil versenyszérső ki-fejtett, valóban klasszikus formát nézeteit, egyebekben büszkének vagyunk rá, hogy a legtöbb aktuális kérdésre nézve már olyan eredményekre is utalhatott Braun Sándor, melyeknek kivívásában ez az újság becsületesen közreműködött. Igaz, hogy amit ez az újság csinált, az jelentős részében a Braun Sándor munkája, de ezt már mi mondjuk el Braun Sándor helyett. Az olvasó, aki alább megtalálja ezt a friss, hűvvel teljes, gazdag beszédet, annyit már eleve is koncedálni fog, hogy a gondolkodás mélységére, a formák gazdagságára s a küzdelemben való lovagiasra kevesen versenyezhetnek a miskolci északi kerület jelöltjével. A Braun Sándor programbeszédén kívül kimagaslik a mai áradatból az a beszámoló is, melyet Weisz Berthold nyílt levélben intézett a nagyjait kerület választóihoz. Olyan okos, tömör és praktikus beszéd ez, aminőkért Weisz Bertholdot az elmúlt országgyűlés pártkülönbség nélkül mindig elismeréssel honorálta.

A mai híreket itt közöljük:

A fővárosban.

Vézi József ünneplése.

A III. kerületi szabadelvű Vézi-párt ma este, a Korona-vendéglőben pártvacsorára gyűlt egybe. A hatalmas terem minden zugát megtöltötte a választók nagy tömege s újongó lelkesedéssel, falrengető éljenzéssel fogadta jelöltjét Vézi Józsefet. A harmadik kerület választóközösségének minden osztályából való lelkes választók találkoztak a barátságos fehér asztalnál, hogy itt is tanúságot tegyenek arról a szeretetről, mely őket képviselőjelöltükhöz fűzi s arról a lelkesedéssel, mely jelöltjük zászlaját a biztos diadal felé viszi.

A vacsora folyamán először Végh János, a Vézi-párt elnöke emelkedett szólásra s így szólt:

— Igaz szeretettel üdvözölöm önöket, uraim, mikor szeretet jelöltünk iránt való ragaszkodásunkat tanujelét adták most is, barátságos asztal köré gyülekezésükkel. Az ösztartásnak ez az impozáns megnyilatkozása örömmel tölti el lelkeimet s boldog vagyok, hogy ilyen pártunk elnöki tisztét tölthetem be. Ennek a kerületnek újongania kell örömeiben, mikor

választópolgárai közérdekeik istapolására az ösztartásnak ilyen nagyszerű példáját mutatják.

Az elnök szavai nyomára riadó éljenzés fakadt, melynek csilapultával Kemeter Antal, a harmadik kerületnek méltán nagy tiszteletben álló polgára emelt szót.

— En is — így szólt — a biztos siker jelét látom abban uraim, hogy e kerület választópolgárainak ilyen, szinte pártatlanul díszes sokasága jelent meg e helyen, ahol immár barátságos erősödött viszonyunkat ünnepejük Vézi Józseffel. Az ösztartás hozta össze önöket e helyen s az ösztartás az, mely a harmadik kerülethez egyedül méltó jelöltünket Vézi Józsefet s azokat a nagy eszméket, melyeket ő képviselni akar is, tud is, biztos diadalra fogja juttatni.

A lelkesedés viharos kiáltásai hangzottak föl Kemeter Antal beszéde után is s e pillanatban mint egy ember kelt föl helyéről a székakra merő közönség s némelyek kendőt lobogtatva, mások poharakkal közledek Vézi Józsefet felé, ki választóinak újongó lelkesedése közt beszélt a liberális eszmék termékenyítő erejéről, arról az egyesítő, ösztartóssá törekvéséről, mely Széll Kálmán kormányt jellemzi. Majd a magyar újságíró sorsát, küzdőidét és önzetlen munkáját fejtegette azzal a csodálatraméltó melleszettel, amelylyel csak azok beszélhetnek, akiknek szívükön keresztül jut a szó ajkukra. Az újságíró minden hevíet, nehé munkájának minden természet értékeit s az irrott szó minden hatalmát ajánlotta föl a liberalizmus védelmére s minden jogosságát, férfias munkabírást arra, hogy e kerület jessé érdekeinek szószólója, istapolója, munkása akar lenni. A mandátumot — így folytatta — minden máséle értekezése s gunyolódó értelmezése dacára most is parancsnak tartom. Olyan parancsnak, melyet a kötelességért ismerő képviselő teljesíteni tartozik s melynek teljesítéséről hűségesen be kell számolnia. A tomboló tetszésaj lecsillapultával a választóközösség Stake Istvánt kívánta hallani aki rendkívüli szóbeli képességeivel, lángoló liberalizmusával már oly sok tapsra ragadta hallgatóit.

— Ezután — mondta Stake István — elhordulok képviselőjelöltünk személyétől. Mikor e terembe léptem s az ösztartás e pártatlanul fenyvesztációját láttam, azt gondoltam, hogy ilyen nagy számban ember iránt való szeretet nem hozhatja együvé az embereket. Ilyen ösztartást csak nagy eszmék eredményezhetnek (Hosszantartó éljenzés.) Ezért nem fordulok most Vézi Józsefhez, hanem a kerület egyik kitünő és jeles testületéhez, mely megértette a mi óhajításunkat, törekvéseinket s lelkesen csatlakozott Vézi József köré kitől e kerület érdekeinek biztos istapolását remélni lehet. (Ugy van! Ugy van!) A dunagőzhajózási társaság 6-budai hajógyára ez a testület, uraim s annak munkában fáradozhat, kitünő és e kerületet oly nagy szeretettel tanúsító vezetője az, aki megértette most is a kerület óhaját s a mi jelzavainkat segíti diadalra jutni.

Szendy Béla, a hajógyár jeles vezetője választott ezután általános figyelem közt Stake István svavára.

— Érdeimeimet a tisztelt előttem szóló tu becsülte. E választási küzdelem nemcsak tisztá munkájából nekem csak szerény rész jutott ki. Nekem mindössze annyi munkám akadt, hogy én voltam az aki konstálhattam a hajógyár tisztviselőnek és munkásainak azt a teljesen egybehangzó és spontán módon megnyilatkozott óhajtást, hogy Vézi József legyen a kerület képviselője (Éljenzés Zajos felkiáltások: *Éljen Szendy!*) A hajógyár tisztviselője és munkásai az érdem, tévovás nélkül, független és szabad elhatározásukkal felismerték jelöltünkben azt a férfit, akinek liberalizmusára az országnak s akinek tetterejére e kerületnek szüksége van. (Éljenzés.) Szívesen hird-

tem, hogy ez az óhajítás a magam óhajításával is találkozzon s hogy hazafias örömmel konstátáram az erre nézve minaiunk urakodó nézetek ököletes harmóniáját. (Éljenzés.) Valóban uraim, jelöltünk egyesíti magában ama tulajdonságokat, amelyek méltóvá teszik őt bizalmunkra. Eddig megtutott pályája az önzetlen, hazafias munkálkodásnak az egyéni energiának s a közöelőért való lelkesedésnek szerencsés összhangját mutatja. Tisztelt polgártársaimmal egyesítve, vigyük hát győzelemre Vézi József lobogóját. (Hosszantartó, zajos éljenzés, Felkiáltások: *Éljen Szendy!*)

Dr. Mittelmann Bernát: A római világban az első Caesarnek első doiga az volt, hogy megalapítsa az *Acta diurna*. A modern újságnak ez volt a bölcsője. Az ókor hatalmasai tehát hatalmuk biztosítását s emlékükhöz hasonlóságát azzal akarták megszerezni, amit manapság tantának neveznek. Vézi József is a tonta embere. Volt nemrégiben minálunk is egy Caesar, aki hatalmának kiterjesztésére s hírnevének megalapítására témérdek tentát posztkolatott el. De a végm is tonta kellett az ő mibuszának beleülni: a mi képviselőjelöltünk tenyáiba (Tetszés.) Az a Caesar az alkotmányos élet szervezőiből ki akarta szorítani az erőszakot. Az első, aki e törekvését felismerte és megátadta, Vézi József volt. Ő dőngette először az önbény bástyáit s az ő liberális hevülete volt az, amely később elharapozott s a közvéleményt sorompóba állította. Azt kérdezte tőlünk az inémt Vézi József, hogy mit hozott ő voltaképpen mi közénk? Nos, mi tudjuk, hogy mi az, amit közénk hozott: az ő hajhithatalan elváltárságát jogtisztelét, tetterjét, önzetlenségét s az a szívjódságot, amelylyel telebarátainak minden érdekét felkarolja. (Éljenzés.) Ilyennek ismeri őt az egész ország, ilyenül tiszteljük mi szeretet jelöltünkét aki ezután is buzgó védője lesz a nemzet közszabadságának, de fáradhatatlan munkásságának körébe be fogja vonni e szegény, nehéz megpróbáltatásoktól sujtott kerület érdekeit is. (Zajos éljenzés és taps.)

Palotay Rezső: Kegyeletlen emlékezik meg a III. kerület közéletének egy elhunyt jeles férfjáról, dr. Taty Adoról Aztán a Vézi-párt tisztelőreméltó elnöke, Végh János felé fordul, akit lelkes szavakkal aposztrolál. Hosszu és áldásos emberéletet át működik a kerület élén Végh János. (Éljenzés.) Aggkora mellett is ifjú erővel s elragadó lelkesedéssel vezeti mostanában a Vézi József zászlaja alá csoportosuló táborát. A polgárság lelkesen követi az érdemekben megőszült vezérélőt (Éljenzés éljenzés.) s e nemes példán indulva küzd és dolgozik ügyünk dadaláért. (Tetszés.) Lendülettel beszédt Palotay Rezső vidam anekdotával fejezi be. Egy kereskedő erősen kinaigott egy tarisznyát egy szegény embernek. „Mitől jó ez a tarisznya?” — kérdezte a szegény ember. A felelet az volt, hogy ebbe bele teheti csizmáját, ruháját és ingét, mind beleér. A szegény ember erre azt mondta: „Ha bele teszem ebbe a tarisznyába a csizmamat, a ruhámat és az ingemet, akkor meztelenül árok itt. Nem veszem meg a tarisznyát.” (Zajos derűtség és tetszés.) Nos uraim, mi a mandátumot, bizalmunkat és tarisznyáját, már sokszor adtuk oda bele is tettük minden reményünket, de mindig csupaszon maradtunk itt. (Éljenzés.) Vézi József kezébe azonban politikai bizalmunkat szívesen tesszük le, mert tudjuk felőle, hogy mire a tarisznyát kibélnék visszahozza, e kerület jölétének jelteleitől fog az duzzadni. Éljen Vézi József! (Zajos taps és éljenzés.)

Dr. Székely Dezső: Nem a képviselőjelölt személyével akar foglalkozni. Vézi József szellemi és lelki tulajdonságait mindnyájan ismerjük s erős az

A lány ilyenkor egy kiesit zavarosabban látta maga előtt a monogramokat s némely nagyon finom szál bele is vészett a vízbe, ami ellepte a szemeit.

A másik házról még nem is szóltam. A telek tudniillik olvanforma volt, mintha egy szalag végéből nyesték volna le. Keskeny és hosszú. Elöl, az utcára, egy kis utcára néző homlokzattal állott a ház, ahol a néni lakott, meg a két lánya. Aztán fákamara meg tyukól következett és sok maszat, mindenféle piszkó, ami a lavágások nyomán meg még az építkezésből ott maradt. Vakolat, téglá, mész... Aztán konyhakert következett. Kicsi s mivelhogy valami, a régi időkbeli fennmaradt bástya elzárta előle a napot, hát esenevész. Olyasmi termett meg benne csak igazán, ami a földben gyümölesződik: a hagyma meg a krumpli... Köröskörül még a georginák is betegesen lógtak le a kocsányról. Hanem a bástya árnyékán kívül virgonean üttették föl fejüket a gyomból a boglárkák s ezen a tájon, a kerítés mellett, két-három ebédre való megiermet a bab meg a borsó is. A kert másik végén ajtó volt s azon át újra udvarba lehetett jutni — és ebben volt a másik ház. Régi, piszkos, hitvány épület, ma már ilyet nem is tudnak csinálni. Ossze-vissza görbült a fala és a födele félrebillent. Olyanformán, mintha le akarna csuszni a házról. A fő-lőajtó, amelyen át közös konyhába lehetett bejutni, madzagon járt és kétfelől a két ablak a házsal együtt dülöngött. Mind a kettő jobbra hajlott el, a bástya felé. A konyhából két lakásba nyílt az ajtó, egy-egy szobába tudniillik, amelyek közül különösen az egyiket, a bástyafelől ellette a víz. A mestergereváról folyt le s a falakon szétszórva sűrűn penész virágozott ki. Zölden, mint a gálék és sárgán, rozsdásodórsón, meg itt-ott a szürkébe fehérrel beilleszkedve... A másik szoba valamivel egészségesebb volt s

ennélfogva tíz forinttal drágább is. Abban egy szabó lakott, a féle foltozó-szabó, aki évekig nem lát új posztót, ebben a másikban pedig egy bizonyos Kesekék nevezett ember, aki mindig azt mondta, hogy kiköltözik, mert a felesége és a gyermekei tönkremennek a vízben, hanem azért maradt. Kesekék ur különben gombkötő volt, hanem hát ugyan-ugyan, kinek kell már gombkötő munka. Ez az oka annak, hogy a gombkötő bérlőt is tartott az egyik ágyon. Egy bizonyos Orbán — Ez az Orbán az, aki úgy cseppent bele a történetbe, hogy dolga is akad benne. Illetőleg nem is ő neki, hanem a torkának, amelyen az italok végtelensége esurgott le és amelyek miatt Orbán állandóan részeg volt. Azaz hogy volt egy-egy rendes pillanata is.

Egy ilyen tisztas pillanatában látta meg Róza, az én nagynénémnek a lánya. Az ablak mellett tüzdelt a monogramot egy pénzügyigazgató lányának a fehéreműjébe s arra pillantott föl, hogy egy szép nagy szál ember megy végig az udvaron. A lakó... Arról már tudott, hogy hátul uj lakót kaptak s megnézte, hogy milyen. Orbánnak szép nagy fekete szakála volt, olyan szakáll, ami eltakarja a nyakkendőt s tiszta kezelők lógtak ki a kabátja ujjából. A ruházata kissé vedített volt. Igen bő, nagyon kockás nadrág és hosszú kabát. Olyan hosszú, hogy nyilvánvaló, hogy nem ré szabták. Ez azonban mindegy, aki a gombkötőnél vesz magának egy ágyat, attól nem is várhatja Róza, hogy igazán ur legyen. Afféle szegény ur volt Orbán, aki ügyvédnél dolgozik... Akkoriban azt is hallottam, hogy melyik ügyvédnél, de bizony efelejtettem a nevét azóta. Hanem — érdekes — az Orbán neve az ezemben maradt. Orbán érdekes ember volt. A züllött intelligencia, akit rombol, de ében is tart az alkohol. Néha talán hanyatt vágta volna magát, mert éppen telides-teli volt itallal, de a csillagrendszerrel beszél-

gettünk s talált valami mondani valót s abba belekapaszkodott és beszélt, beszélt, hogy be se állott a szája. Egyszer meg hába ütött. Azt mondta, hogy én vagyok az, aki rossz híret költöm. S idegenkedve nézett körül, mintha még valamit keresne, aki rossz híret költi s tántorogva, az első ház falának neki-neki esve ment ki az utcára. Róza megint az ablakból, a ráma mellől azt is látta s újra kettétörve esett neki a monogrammnak... Aztán vegyesen, hol részegen, hol józanan jött-ment Orbán s a lány mindig utánabámult, amire Anna néni bizonyos kellemetlenkedő megjegyzéseket tett. De nem hangosan, mert Róza volt az, aki a pénzt kereste. Nagyon sok öltéssel kevés garast, amikből tyúk és ruca és egyéb husok kerültek a fazekakba.

Az ismeretség azonban lassan-lassan megérett odaig, hogy egyszer Orbán nagyot emelintett a kalapján, amikor elment az ablak előtt. A lány kurtát bőlöntött rá a fejével s rálapult az alsószoknyára, aminek a szegélyére virágokat himzett valami olyanforma színű selyemmel, amelyen a frissen esett havon a bágyadt téli napnak a sugára. Egy kiesit bátoratlanul sárgás, ami vergődik a fagyban... Aztán egy hétig mindig részegen ment végig az udvaron Orbán. Valahogyan pénzhez jutott és azt italkba fektette be. Ilyenkor nem köszönt s szomorúan nézett utána a lány. Aztán józan volt, de megint nem köszönt. Restelte azt, ami megessett vele. Rózáknak kellett kezdeni a barátkozást, ennek a szegény Rózáknak, aki voltaképpen sohase beszélt még férfiemberrel. Es ezt úgy eszelekedte meg, hogy késő novemberben nyitott ablaknál varrta a monogramokat, csakhogy még közelebb legyen Orbánhoz, aki majd jön vagy megy, de elhalad az ablak előtt. Hátul az én nagynénim szürké gyapot kendőbe pakolta magát és regényt olvasott, csupa olyan regényt, amiről mi mosolygva be-

előkeltség bennünk, hogy e férfi szilárd liberalizmusát és alkotni vágyó tetterejét e kerület számára a mandátum kapását meg fogjuk nyerni. (Élénk élendülés.) Felköszöntése más férfiakról szól, akik polgártársainak bizalma a választási elnök díszes és nehéz polcára emelt. (Leikes élendülés.) Zajos felkiáltások: *Ejlen dr. Stern József!* Igenis, dr. Stern József: ez a férfi. (Hosszas élendülés.) Körvénytisztelőben és pártatlanságában feltétlenül megbízva, e kerület ragaszkodását tejezem ki a kerület e kiváló polgára a közügynek e jeles bajnoka iránt (Zajos élendülés.) Él bennünk a remény, hogy holnapozz egy hétre ó fogja átnyújtani Vészi Józsefnek egy lovás és nemese küzdelem után a főváros III. kerületének mandátumát. (Tetszés. Zajos felkiáltások! *Ejlen dr. Stern József!*)

Fényes Miklós: Távlevőkrol akar megemlékezni, akiknek távollétét fájdalmas lézag gyanánt érzi a lelkes ünneplésre egybegyűlt társaság. E távlevők a budai Góberger-családnak, a kerület e nemeslelkű, patriótus nemzetségének sarjadékai. (Élénk tetszés.) Ők, kik e választási mozgalom minden fázisában olyan tevékeny részt vettek eddig, ma nem jöhettek el közbéni. Fájdalmas kötelesség szolgáltotta el innen őket: nemeslelkű atyjuk ma meghalt s a család tagjai az ő ravatala körül sereglenek. Az elhunyt e kerületben, e kerület egyik virágzó gyártelepének élén töltötte élete legjavát. Aldasos működését a po gárok háas emléke őrzi s a család gyászában mély részvétellel osztozik nemcsak a III. kerület, hanem az egész főváros is. (Helyeslés.) A bánattól sujtott családtagok felé mélyrészes részvétellel tekintünk, s ugy hiszem mindnyáuk érzését tolmácsolom, midőn a szomorkodó család iránt őszinte, meleg rokonzásunkat nyilvánítom. Vajha meritenének vizagztalast abból a nagyrabecsülésből, mely e család tagjait az országban sokféle, kivált a fővárosban s leginkább e kerületben környezi. Az ismet gondviselés vizagstálja és étsse a szomorkodó családot. (Általános, élénk helyeslés.)

Közvilágra Vészi József szóalt fel még egyszer. Ismét a szabadelvűség igéjét irderte. A nemzet haladását csakis a haza minden fának välvételt működtése, a honpolgárok együttérzése, a szellemi és anyagi erők testvéri összekapcsolása tudja biztosítani. Nos hát, az erők összeváltásának politikáját nevezik liberalizmusnak. (Zajos élendülés.) Aki társadalmi vagy telekezési meg hasonlóságokat akar provokálni, aki az ellentétek kiesítésén fáradozik s így a nemzeti erőket nem gyűjti, hanem szétrebentti, az hába valja magát liberális politikuskat: az visszaél a szabadelvűség magasztos nevével. (Élénk tetszés.) Önök, uraim, nem egy halandó ember gyarló nevét írják lobogójukra, hanem egy magasztos eszmének halhatatlan nevét, a liberalizmusot. (Zajos élendülés.) Azért kell hát e lobogónak győznie. A sirban porladó nemzedékek nemes nagyománját képviseli a liberalizmus, e jövendőt közelebb hozhat a jelenkor, ha megtagadná a multnak e dicső intelmét. (Élénk élendülés.) A kerület helyi érdekeinek érvényre jutása is a liberalizmusútl e erők összehajlásától függ. A III. kerület a főváros Hamupipőkéje; miatt testvérei nagyodt díszben pompáznak ó szegényes viskóban s kopott ruhában süti magának a hamupogácsát. (Élénk tetszés.) De ha elhanyagol a varázsige, mely a gonosz hóbájt eloldja, tündérszépülést alakult át a viskó e szászorszéri királykisasszonyává a szegény Hamupipőké. (Élénk élendülés.)

A varázsige, amely az átalakulást elő fogja idézni, így szól: testvéri együttérzés, a politikai meggyőződések összhangjából diadamasan kiáradó polgári energia. (Zajos taps és élendülés.)

szélünk, pedig hát ime az együgyűség elmulat rajtuk — és ez is valami. — Hát jött, csakugyan jött Orbán. A homlokára volt huzva a kalapja s csak átlátszótt az ablakra és indult tovább. A lány előre hajolt, aztán hirtelen megrémülve huzódott vissza, hanem amikor az ember elment, hirtelen elhatározással nyult ki hosszú, csunya szöglet-teste az ablakon s megbicsaklottan, halálán szökött.

— Orbán ur!
Egy kicsit tévovázva fordult vissza Orbán.
— Tessék?

Azonban visszajött magától és mire az ablak alá ért, elhomályosodott a szeme s meghatottság veit rajta ért. Körübelül sejtette, hogy miről van szó. Hogy ne igyék, hogy az csunya, hogy az ember állat lesz az italan, hogy egy ilyen jóvaló ember, mint amilyen ő, hát egy ilyen jóvaló embernek vigyázni kell magára... S rákönyököllött az ablakra s álmosan pislogva beszélni kezdett a lányak, annak a szegény lánynak, aki, amint már mondtam, akkortájt már szörnyű vén volt. Egészen otthonmaradt leány s hogy az isten azóta elvette, hát igen nagyon jól tette. Mit csinálna itt, ha még egy afféle Orbánnak se kellett, aki bekönyökölt az ablakon és azt mondta neki:

— Tessék nekem békét hagyni. A részeges emberrel mindenki törődik, hogy így meg úgy segít rajta. Hogy már tuduillik, hogy a lelkire beszélt. Hát nekem arra nincs szükségem. En részeges vagyok. Ha hozzádülögök ehhez a házhoz, hát nem a ház bánja meg, hanem az én vállam. Az pedig az enyém.
— De edes Orbán ur...
— Tessék nekem békét hagyni. Iszom, mert akarok inni. Egyébként kiköltözhetem...
A lány már újra varrta a virágokat, Orbán pedig kissé bizonytalanul ment végig az udvaron meg a kerten.

Asztalbontás előtt a mellékeremben Kepes Albert szóalt még fel. Viharos, nehéz időben Vészi József pártiához tartozott e kerület izzó porondján. Azok az idők elmúltak. A béke korszaka következett be, amelyben a régi ellentétek kölcsönös szeretettel sorakoznak ama közös zászló alá, amelyre Vészi József neve van írva. (Élénk tetszés.) E zászló biztos, elmaradhatatlan győzelméért őríti poharát. (Eljenzés.) Vészi József búcsuzól két barátját köszönti tel, akik típusai ama két árnyalatnak melyek egybeolvadásából keletkezett a mai szabadelvűpárt. Gebhard József, a kerületnek érdemekben gazdag, lankadatlan hazafiságu polgára képviseli az egyik árnyalatot, a másikat pedig Kepes Albert a nemes bevülékességű, temperamentumos hazafi. Ezt a két típus büszkeséggel látja ezentúl elválaszthatatlan közösségben együtt működni. Meggyőződése, hogy ezt a feyverbarátságot a két árnyalt közt tartós lelki harmónia fogja felváltani. Szeretettel köszönti fel Gebhard Józsefet és Kepes Albertet.

Késő éjszaka hosszú kocsisorban kísérté haza Vészi Józsefet Ó-Budáról a leikes társaság.

Egy helybeli lapnak tegnapi cikkére vonatkozólag amely a főváros harmadik kerületében folyó választási küzdelemmel, főleg dr. Nagy Dezső jelölésének előzményeivel foglalkozik, a szabadelvű Vészi-párt végrehajtó bizottsága ma konstátálta hogy e közlemény nem a Vészi-párt vezetőségéből indult ki, aminthogy a szóban forzó közlemény bevezető sorai az ellenkező öltetvést különben is kizárják.

Az országgyűlési szabadelvűpárt végrehajtó-bizottsága ma este ülést tartott.

A központi választmány ma délelőt Halmos János polgármester előklésével ülést tartott, amelyen Agótha László jegyző beje entette, hogy Wagner Géza, a IX. kerület választási elnöke, Burg Ferenc, ugyanazon kerület jegyzője és dr. Török Árpád, a II. kerület jegyzőhelyettese ezen tisztségükrol lemondtak. A központi választmány dr. Wagner Géza helyébe választási elnökül Tóth László küldöttség elnököt, ennek helyébe küldöttségi elnökül Kiss István eddigi elnök-helyettesét ennek helyébe dr. Bókay Árpádot küldte ki. Ugyanazon kerület leköszönt jegyzője helyébe dr. Brenner Antait választotta meg s végül dr. Török Árpád jegyző helyét a II. kerületben dr. Ernyei Mórral töltötte be.

Agótha jegyző bemutatta ezután a belügyminiszter leiratát, melyben tudomásul vette, hogy a választások a fővárosban október hó 2-án lesznek. De utasítja a központi választmányt, hogy saját hatáskörében pótlólag intézkedék a választóknak a különféle küldöttségek között való beosztása iránt. A központi választmány ennek folytán úgy határozott hogy azon kerületekben, ahol két küldöttség működik, nevezetesen az I., II., III., IV., VIII. és IX.—X. kerületekben az első küldöttség-nél az A kezdőbetűtől K betűig, a második küldöttség-nél az L betűtől Z-ig szavaznak le a választók. Az V., VI. és VII. kerületekben amelyekben három küldöttség fog működni, az első küldöttség-nél A—G-ig, a másodiknál H—N-ig, a harmadiknál O—Z-ig járulnak a választók az urnához. A központi választmány e határozatát póthírdetvényekben fogják a választók tudomására hozni.

Ertesít végül a belügyminiszter a központi választmányt, hogy a központi választmány által a névjegyzékbe utólag betoldott (leirasi hiba folytán kifelertt) két választót ő is eljegyzette és tudtja, hogy dr. Glücksthal Samunak felebbzését amelyben az V. kerület részére más választó-helyiség kijelölését kérte, elutasította.

Egyéb tárgya az ülésnek nem volt.

A VI. kerületi demokrata párt 25-én, szerdán este 7 órakor Palóc-utca 1. szám alatt választói értekezletet fog tartani, melyen dr. Vásonyi Vilmos jelölt is megjelenik.

A VII-ik kerület szabadelvű jelöltje, dr. Morzsányi Károly e hónap 26-án, esütörtökön este 6 órakor tartja meg programmbeszédét a Royal-száló dísztermében.

Elmaradt programmbeszéd. Ma délután 4 órára volt küzde a Ferencváros egyik szabadelvűpárti jelöltjének, Hindy Kálmánnak programmbeszéde. Az értekezlet Horváth József, a Hindy-párt alelnöke nyitotta meg. Üdvözölte a megelenteket, bejelentette, hogy Hindy Kálmán levelet írázott hozzá, amelyben tudatta, hogy mell- és torokbaja miatt a mai napon programmbeszédét nem tarthatja meg s ezért választói szives emésztését kérte. Az értekezlet saánálta vette tudomásul Hindy betegsége s programmbeszédének maról történt elhalasztását. Horváth alelnök ezután tudatta, hogy a programmbeszéd megtartásáról annak idején értesíteni fogják a választókat.

(Sándor Pál programmbeszéde.)

A Lipótvárosban már betek óta hirdetik a falragaszok, hogy a kerület egyik jelöltje, Sándor Pál ma tartja programmbeszédét. Meg is télt a Vigadó nagyterme közönséggel zsufolóság. Az emelvényen Horváth Elemér miniszteri tanácsos foglalt helyet s körölte ülték dr. Ince Henrik, Heller Gábor, Manner Adolf, dr. Glücksthal Samu, Herzfelder Frigyes, Fleisch Andor, Neuman Miksa, Oblath Gyula, Auer Róbert, Kormos Gyula, Silberberg, Cserna Lajos, dr. Maróthy Rezső, dr. Schreyer Jakob, Messinger Henrik és még számosan. Horváth Elemér megnyitván a gyűlést leikes beszédét intézett az egybegyűltökhöz, ajánlva Sándor Pált, kinek a kereskedői világban ismert érdemei vannak. Zugó éljenzés követte szavát, mely után Hel-

ler Gábor vezetése mellett küldöttséget menesztettek a jelöltért. Ez időre a gyűlést felüggesztették. Rövid vártatva megérkezett Sándor Pál s elmondta programmbeszédét, melyet a következőkben ismertetünk:

Sándor Pál köszönetet mond a választópolgárok szives üdvözletéért, amely nem személyenként szól, hanem azoknak az eszméknek, amelyeket benne megvalósítva látnak. Emelt fővel valja magát kereskedőnek, amaz osztály tagjának, mely hazánkban még kevésen elismerve nincsen, melyet nem minden mallócúzus élezt nélkül merkantilizmusnak neveznek. Ne várjanak tőle közögi fejtetéseket. Bizást átengedi ezt hivatalosabbaknak. Hiszen éppen az a baj, hogy nálunk mindenki csak alkotmányjogi kérdésekkel bíbelődött eddig, s így vagyoni érdekeket könnyen eshetek áldozatulá egyoldalú politikai tekinteteknek. Letehnek ugyan olyan idők is, mikor minden hazafinak kötelessége megtámadott alkotmányunk védelmére sietni, de most nem élünk ilyen idők. Sem az alkotmány, sem a szabadelvűség nincs veszedelemben. Feltétlen ragaszkodással visetük Széll Kálmán kormányzatához, akinél jó és biztos kezébe van letéve ugy az államjog, mint a szabadelvűség védelme. A szükség most a gazdasági érdekek előtérbe helyezését parancsolja. Utal erre nézve más nemzetek példájára is. Nálunk az egyes ifjogialkalmazói ágak élénk harcban állnak egymással.

Az agrár- és merkantilista harcok ismeretesekek. Mind a két él azt hangoztatja, hogy hazánk javát kívánja és mégis olyan úr van köztük, mintha nem is egy nemzet fia volnának és mintha az egyiknek boldogúsága a másiknak vesztét okozhatná. Nézetek szerint ezek az ellentétek bizonyos körökön túl a nemzet összeségére még ki nem terjedtek mert a praktikus életben kereskedők és gazdák között mindmég is fennmarad még az a bizalmas benső viszony, mely azelőtt volt köztök. De ha újságjainkat vagy a kongresszusok határozatait olvassuk, akkor az ellentétek el nem vitathatók, pedig szükséges hogy hazánk érdekeinek megóvása célából ezeknek mielőbb véget vessünk. Azt hiszi nem jár messze az igazságtól, midőn az agrár bajok igaz okát a mezőgazdaságot ért természeti csapásokban keresi az utóbbi es tendők rossz termései kedvezésen, sőt azt mondhatók, szerencsésen helyeztet teremtettek. Nem csoda tehát, hogy bünbakot kerestek, és ezt a bünbakot az átkos merkantilizmusban és legfőbb képviselőiben, a tőzsdében fedették föl. És hogy az a jelző, az általános ekeseredés közepette megtette hatását, azon nem csodakozhatunk. De azt hiszi hogy néhány egymásután következő jó termés, mely országunkat ismét telcsíti, elvonná mérgét ennek a leikismeretlen izgatásnak. Mindig találkoznak emberek, akik a nép hangulatát kihasználják saját önző céljaikra. A hozzánk Németországból importált agrár mozgalmat másnak, mint ilyen önző céu izgatás eredményének tekinteni nem lehet.

Szó a gazdasági válságról és programja egyik sarkalatos pontjának a kenyérgázdas napirenden tartását valja.

Ausztriához való közzgazdasági viszonyunk rendezése és a mostani vámkülföldi országaival követendő kereskedelmi szerződés kérdés szerinte a legszorosabb viszonyban áll egymással. Ha kereskedelmi szerződésünk mezőgazdasági terményeinknek előnyös kiviteli alapot teremtenének, az Ausztriával kötendő vámszövetség kérdése mindjárt sokat veszítene fontosságából. A szerződés megkötésénél minden politikai szempontt kirekesztendők vél. Gazdasági érdekeinkből egy esipetnyit sem szabad engednünk semmiféle vélt politikai előnyükért. Ugyanez a szempont veendő figyelembe Ausztriához való gazdasági viszonyunk tekintetében. A vámszövetség vagy külön vámterület kérdése az 1867-iki kiegyezés politikai tartalmával egyáltalán nem hozható szerves kapcsolatba. A kiegyezés változtatlan erővel fennmaradhat és lenn is fog maradni tekintet nélkül Ausztriához való vámmügyi viszonyaink alakulására. Kereskedők, iparosok csakis az önálló vámterület életbeletéptetését várják helyzetüknek kényves javulását. Mezőgazdánk többsége viszont a közös vámterület önnntartását védelmezi. Az ipari és kereskedelmi érdeklörök nagy lemondást és önmegtadadást tanusítanak, mikor a vámterület közösségébe egyelőre beenyugszanak, mert amig ez önnmarad, addig a szó igaz értelmében magyar iparról és iparosok ábrázolnani lehet. E lemondást a kereskedők és iparosok a mezőgazdaság érdekében gyakorolják, mert jól tudák, hogy az ipari és kereskedelmi érdekek csak erős mezőgazdasági érdekek mellett lehetnek kevésen kielégítve. Kivánatos mudazonalatt, hogy az önálló vámterület kérdése a napirendről ne tűnjék, sőt ez az idea mindinkább megerősödjék már csak azért is mert érdekeinket Ausztriával szemben csak ugy védhetjük meg határozatosan, ha megértjük vele, hogy mi sokkal kevesebbet veszítünk a vámszövetség megszűnésével mint Ausztria, és hogy csakis érdekeinknek megfelelő vámszövetségi szerződést vagyunk hajlandók kötni.

Még emékeztetünk van a lisztünk elleni megokoltan, gyűlöletes agitáció, még nem felejtük el és érezzük ma is ama zaklató állategészségügyi nehézségeket, melyekkel állatkivitelünk rosszhiszeműleg sujtották holott Románia külügyminiszterének egy szava meg tudta lékezni Ausztriának önzés által előidézett igazságtalan és szerződés kiáztós törekvéseit. Olyan szerződést nem szabad kötünk, mely minket sujt, Ausztriát emeli, hanem mindkét állam önértetének és léterdekeinek megfelelő, egészséges közzgazdasági alapon nyugvó, igazságos kiegyezést fogadtatunk csak el. Ha így nem megy, akkor valóítsuk meg — inkább ma mint holnap — az önálló vámterületet. Mi na d csak taláunk ha farságsággal is ha küzdelemmel is, piacot a mi kitűnő terményeinknek ellenben Ausztria, ha elveszti a magyar piacot az ő nagyrészt a világverseny meg nem áll ipareikre részére, bizony a vagyoni tönk szélére fog jutni.

Ezt a kérdést különben a tények fejlődésének logikája fogja eldönteni. Ausztria zihált parlamenti viszonyait tették lehetővé az évek óta a vámszövetésnek parlamenti uton való létrejövését. Ezek az állapotok most átmenetileg szanára vannak ugyan, de semmi biztosíték sincs arra, hogy vissza ne térjenek, sőt minden valószínűség mellett szól, hogy vissza fognak térni. De még ha jól is tesszük hogy az osztrák parlament leggyverszűnete állandó békévé fejlődhet, azt kizártnak kell tekinteni, hogy lesz odaát parlamenti többség, amely megszavazza magyarázó gazdasági érdekei, habár csak túrhelyen is, kielégíti. Ezért is el kell készülnünk arra a biztosan bekövetkező időre, mikor nyilván akaratunkkal, de esetleg akaratunk nélkül, sőt akaratunk ellenére is, szakítanunk kell az eddigi gazdasági közösséggel és mint egészen külön gazdasági politikai területnek kell berendezkednünk. El kell készülnünk arra az időre már most, nehogy váratlanul érjen bennünket. Ezért, bármilyen legyen is a vámpolitikai meggyőződésünk, logikailagunk kell azoknak az eszközöknek megteremtésével, amelyek gazdasági függetlenségünk esetén való boldogulásunkat biztosítják. Így nekünk kell megőriznünk részére piacokat felkutatni, összekötéseket létesíteni Ausztrián kívül, és területeken is és igyekeznünk kell iparunkat már most képessé tenni arra, hogy legalább nélkülözhetetlen szükségleteinket ellássa, hogy ilyenkorán az okvetlenül bekövetkező átmeneti időt nagyobb rázkódtatások nélkül élhessük át.

Ezeket a kérdéseket neveztem én, tisztelt uraim, első sorban kenyérgkérdésnek.

De még más kérdések is várják a megoldást, melyek a kenyérgkérdéssel szoros összefüggésben vannak. Így meg kell végre oldani az adóreform ügyét. Hiszen önk megegyeznek velem abban, hogy ez a reform másként, mint a progresszív adó alapján, nem valósítható meg. De a progresszívítás elvnek érvényesülnie kell minden adóemre vonatkozóan, tehát nemcsak a keresetadó, hanem a földadó tekintetében is. Ervényre kell itt juttatni azt az elvet, hogy szegényebb egzisztenciák kevesebbet fizessenek az államnak, és első sorban a gazdagok legyenek ennek pénztörzsi vagyoni szempontból fenntartó oszlopai. A gazdagok nagyobb mértékben élvezik az állam jótéteményeit, a szegényebb ember többet dolgozik. Adója nincs arányban a gazdag emberével. A kis ember terének könnyítésével szoros összefügg az adóvégrehatások módjának enyhítése. Módosítandók lesznek a végrehajtási intézkedések olyformán, hogy az életben szükséges holmik, mind a közigazgatási, mind a bírósági árverés alól, a mai sokkai szélesebb mértékben mentesek legyenek. Nem szabad a szegény ember rozoga butorait, párnáját elvenni, az árverésen az államnak ebből haszna nincs, a szegénysorsu pogárt pedig menthetlenül koldussá, földönfutóvá teszi.

Annál nagyobb a bizalmam, hogy a jövőendő országgyűlés a kérdéseket meg fogja oldani, mert éppen a mostani kormány tevékenységében és parlamenti ke deményezésében látom az eddignél nagyobb nyomatékkal érvényesülni a humanitás szempontait. Ebben az évben lett törvényvény a lelenő-ügy állami rendezése. Váratlanul történt, megiepettszámba ment e törvényjavaslat előterjesztése és ebből joggal következtethetünk arra, hogy az aki ilyen, náunk eddig jártnan utakon akar érdemeket szerezni, aki a társadalom elvesztett, támasz nélkül álló tagjait megmenteni igyekszik, ennél az első lépésnél nem fog megállni, hanem nemcsak gondoskodási módját, hazánk javára, tetteiben tovább fogja érvényesíteni.

A kis emberen kell kezdeni a gondoskodást, mert az anyli eginkább az idők mostohaságát. A kis iparost végtelenségig lenyegeti a fejlődő technika; a kiskereskedő ellen támadó harcba indul a szövetkezet.

A kis ember a társadalom kellő közepében áll, kivéve a tulnyomó részét a vér- és pénzázdatokból, teljesen magára hagyva, minden segély nélkül meg van fosztva még attól a lehetőségétől is, hogy hiteleszközökkel erősítse helyzetét, beszerezze forgó tőkét, vagy gépjét, mely versenyre képesíti.

En a kis ember dolgát figyelemmel kísérem, helyzetét tanulmányozom és elő akarom segíteni azt a társadalmi akció, mely a kis ember hitelviszonyainak javítását tűzte ki céljául. Legyen a becsületes kis embernek tisztességes hitele, mely súlyos gondot nem okoz neki és mely abba a helyzetbe hozza, hogy dolgozhat és megélhessen nehéz munkája gyümölcséből.

Es ha súlyos terhe alatt mégis összerokadni készül lépjen meléje a humanitás nemtéje.

Ez nagyrészt a társadalom feladata. Nagyarányu, széles játékosági szervezettel kell a társadalomnak birtania, hogy a legtávolabbi kunyhóba is elhasson a játékoság sugara, mely felkelti az emberek önbizalmát, vizgatja a kételkedőt és meggyőjtja a szenvedőt.

En ismerem a terheket, melyek a munkával járnak, de nem rettentem vissza tőlük eddigelé sem és nem fogok visszarúdni a jövőben sem. Remélem, támogatni fognak a munkában, bármi eredmény legyen is a választásnak, mert nincs felemelőbb érzés, mint segíteni polgártársainkon és enyhíteni a nyomort s a fájdalom. Ezek után még nyilatkozni kívánok ama mozgalomról, mely az államhivatalnokok ügyeinek rendezésére és javítására hívja fel a társadalmat. Az igazságnak felajdulása, a fejelemhez szokott polgárok segítőkészsége nem hangozhat el visszhang nélkül igazságszerető emberek fülében. Mindenki érzi és tudja, hogy itt segíteni kell, Magam is beálló azoknak sorában, akik a kérdést teljes erővel leikarolni kívánják, nemcsak ígéretekkel, hanem tettekkel is, hogy az államhivatalnokok igazságos ügye mennél előbb sikert arasson.

Az államhivatalnokok helyzete ismeretes valamennyünk előtt. Nagy munka, óriási felelősség, rep-

zentatív kötelességek, álláshoz mért életmód: ezek a terhek, és ezzel szemben jelentéktelen fizetés, mely 30 év óta változatlan maradt, jöllehet a lakbérviszonyok és az életmód szerfelett megráduáltak. Nekünk tudatában kell lennünk annak, hogy a közhivatalnokra a fejelem és az állásával járó tekintély oly kötelességet ró, melyek összeférhetetlenek tünetik tel igényeinek hathatósabb elterjesztését, de éppen ennek tudatában mindenkinek, aki igazságosan gondolkodik, az államhivatalnokok érdekeit igen melegen kell támogatnia. Hisz meg hogy a siker lehetséges lesz az államháztartás túlságos megerhelése nélkül, ha a közigazgatás egyszerűsítésével a hivatalnok létszám csökkenteni fog és ha ezzel karöltve meg fog alkotni a már régóta és teljes joggal sürgetett szolgálati pragmatika.

Szimpátiával fogja kisérni a magántisztviselők ügyét is. Szól továbbá a törvénykezési állapotok javításáról. Sürgeti a sommás eljárás gyorsítása végett a bírói létszám szaporítását; a rendes peres eljárás készülő reformjának mielőbbi megvalósítását, a csődeljárás reformját, a polgári törvénykönyv megalkotását, a kereskedelmi és büntetőtörvény revizóját.

Belejezésül érinti az ötdök kerület külön érdekeit is.

Hangsúlyozza, hogy véget kell vetni annak az indolenciának, amely az V. kerületet a többi kerület mögé helyezi; nem szabad tovább tűrni, hogy ez a kerület egy-két embernek vagy valamely érdekesportnak engedelmessé szolgálja legyen.

Végül a választók támogatását kéri

A vidéken.

Braun Sándor programmbeszéde.

Miskolc, szeptember 24.

A Korona-szálló díszes nagytermében ezernyi közönség szorongott ma délután négy órakor. Braun Sándor, az északi kerület képviselőjelöltjének programmbeszéde iránt akkora volt az érdeklődés, hogy az ajtóknál álló rendőröknek kellett közlelniük a nagy tolongásnál. Az óriási terem szorongásig megtelt, karzata tele volt elegáns hölgyközönséggel. A négy óra után érkeztek a folyosóról voltak kénytelenek a nyitott ajtón át hallgatni a beszédet.

Pontban négy órakor vonult be az elnökség, élén a köztszobaleben álló Lichtenstein József elnökkel, akit Gergely úrv. ázletvezető és Vidás János kísért. Az elnök a következő szavakkal nyitotta meg az ülést:

Tisztelt választópolgárok! Összejöttünk, tisztelt uraim, azon célból, hogy Miskolc városának északi kerületére lelkert jelöltünknek, Braun Sándor urnak előterjesztendő programmbeszédét meghallgassuk. Üdvözlöm tehát önöket, t. uraim, ez alkalomból és köszönöm, hogy a közzétett felhívás folytán itt megjelenni sziveskedtek. Egyszersmind indítványozni bátorodom, hogy a jelölt urért egy küldöttséget meneszteni sziveskedjenek.

A küldöttség — mely Hidvéghy Benő vezetése alatt a következő tagokból állott: Forster Rezső, Hoitsy Gedeon, Grünfeld Ödön, Weisz József, dr. Flamm Dezső, dr. Rác József, Baruch Gyula, Fliegler F. — azonnal elindult s néhány perc múlva visszatért Braun Sándorral. A hatalmas számban megjelent közönség zúgó éljenzéssel fogadta a jelöltet aki el foglalta a számára fenntartott helyet. Lichtenstein elnök átadta Vidás János és dr. Sugár Gyula jegyzőknek a hozzá érkezett két táviratot, amelyek felolvasását a közönség óriási lelkesedéssel fogadta.

Ime a két sürgöny:

Nagyságos Braun Sándor urnak

Miskolc.

Hűségének és ragaszkodásának nagyra-becsült kifejezéséért fogadják köszönetemet. Jelöltetését tudomásul vettem.

Podmaniczky pártelnök.

Lichtenstein József, a szabadalvpart százas nagybizottsága elnökeként

Miskolc.

Braun Sándor híres közgazdász, szerkesztő, kiváló hazafi jelölése Miskolc városának díszretére válik és hazafias, büszke örömmel tölti el Trieszt magyarságát.

A Trieszti Magyar Kör nevében

hazafias üdvözzettel

Vidor.

A sürgönyök felolvasása után az elnök a következő beszéddel fordult Braun Sándorhoz:

Mélyen tisztelt Jelöltünk!

Azon bevett szokásnál fogva, hogy képviselő-választás alkalmával a közbizalom által fölállított képviselőjelöltek országos ügyeinkre vonatkozó nézeteket nagyobb halgatóság előtt is elmondani szokták jöttünk ma mi itt össze ily tekintélyes számban és azért ezennel felkérem, hogy programmbeszédjét előttünk elmondani sziveskedjék.

Feszült figyelem, általános, nagy érdeklődés közepette fogott ezután beszédébe Braun Sándor, akinek nyugodt, előkelő tónusa, egyszerű és mégis mélyen hatásos előadási modora már az első mondatoknál meghódította az egész hallgatóságot.

A programmbeszéd.

Nagyságos Pártelnök ur! Mélyen tisztelt választóközönség! Követem a felhívást, amely nekem ünnepi parancs és az új területen, amelyen járok, keresem a formát, hogy tu ne menjek a sorom, amely szives érdeklődésük mértékét meghatározza és innen ne maradjak kötelességem keretén. Meg fogják érteni, tisztelt uraim ha újságíróember létemre, akinek mestersége javát a formák szakadatlan keresése és variálása teszi, aki se szóban, se írásban, se cselekedetben nem szabadíthatja fel magát az esztetikai hatások alól, életemnek ebben a nagy pillanatában is elem tolauskik az artista szempont és követeli a maga kielégülését. Ez a magyarázata, hogy a program is, amelyet nemcsak szóval, de lélekkel is ajánlok az érdeklődésükbe, inkább rapszodikus körjárás a politikai és társadalmi élet nagy kérdései körül, semmint száraz tételek, megkövesedett, meggyőződéses és tonnyadt eredmények levegőtlen felsorolása. (Halljuk! Halljuk!)

Azt gondoltam, mélyen tisztelt választóközönség, nem kell ahhoz se lírai tehetség, se érzélgéllágyulás, csak ép szív, hogy az ember a torkáig érezze a dobogást abban a percben, amikor politikai hitvallására áll annak a városnak a közönsége előtt, amelynek falai közül ifjú vágyakkal és nagy szándékkal távozott a nagy élet virágai és tövisi közé. Nem vagyok elég öreg arra, hogy az illatot többé ne érezsem, sem elég fiatal, hogy egy-egy tövis vándorlásaim közepette meg ne sebtett volna: de úgy, hogy vagyok, a határan éppen az élet megismerésének, kérem önöket nyissak meg nekem a sziveiket, higgyenek sa: avaim igazságában, szándékaim tisztaságában, cselekedeteim becsületességében, ragaszkodó készségemben, amely engem e város minden törekvéseivel egygyé forraszt az aggoknak gyermeke, az ijjaknak barátja, szülőmegyém és nevelővárosom minden szülőjének édes testvére gyanánt (Nagy tetszés és éljenzés.)

(A »nívó hiánya«.)

Aki tizenöt estendő óta erősen, komolyan és szeretettel dolgozik az újságírás terén, akinek nemcsak mestersége, de becsvágya, szenvedélye és öröme a nyilvánosság szolgálása, sok ponton másképpen konstruálja meg magának az aktuális életet mozgó kérdések képét, mint a cémbeli politikus. Mi sok, külszin szerint nagy dolgot látunk az elemi szerint aprónak és sok igénytelen ügyet, embert, törekvést, áramlatot lényege szerint nagyinak. És most, amikor keresem az egy szót, amelylyel újságíró-tapasztalásaim tükrében jellemezni akarám valamennyi, vagy legalább legtöbb bajunk, fájdalomunk, fogvatunk, sérelmünk, nélkülözésünk és küzdésünk okát csak azt mondhatom elem ötik közdolgoinkban a nívó hiánya. Ez édes országban, amely nekünk a vérünknel is drágább, amelynek földje jelent nekünk az életet, amelynek nyelve a beszélő nyelvünk, költészet az imádságunk, égboltozata a földünk, kalásza a kenyérünk, harmatja a vérünk és a könyvülatásunk: ez országban a csaták és az elnyomatás küzdéseit követő estendőekben, az előretörés lázas és verejtékes estendeiben csak a falak, a keretek épültek ki, de nem tellett időből a tartalmuk kitöltésére. Az intenzív kultúra, a nyugalmas és a mélysegégekig menő fejlődés tanításai mellettnk gyorsvonaton haladtak el, apróbb átlomásanakkal figyelembe se vették, csak robogó vonatjuk tüstjét hagyták hátra és száguidottak tovább. Ha nézzük a statisztikát, a külső kép helyenkint lényes és csak nagy ritkán szomorú. De ha feljebbük a statisztika tartalmát, ha a számokból kinámozzuk a lelkét, a beisó toglalat, a lényeg seholsem lényes és nagyon sűrűn szomorú. Ime városaink: van bennük sok lényes középület, paloták a kultúra, az igazságszolgáltatás, a nemesszóra-közös, a testvédés számára; van bennük sok kórház, az egészségügy, a közrend, a biztonság érzésére; van bennük eszköz a modern közlekedés elátására; van bennük sok esillogó bolt, áruház, tükör-sima kövezet; van park is, levegő, olesó mulatság, társaskör, van minden, ami Európa, ami kultúra: és mégis boldogok-e az emberek?

Hát boldogok?

A kultúra palotáiban a magyar tudományosság a külföld kutatóinak megteremtett igazságaiból kénytelen táplálkozni, mert az önálló kutatás, amely egy élet munkáját követeli meg, drága kedvtelés annak, akinek az egzisztencia gondjával is küzödni kell. Az iskolákban a legnemesebb önfeláldozással végeznek a tanítók, a tanárok, munkás, mivel és lelkes emberek az oktató munkáját és a bér, amely a nemes napszámért jár az anyagi közönségsorsig nem tudja vinni ez érdemes testületet. Az igazságszolgáltatás pártatlanságával, ellogulatlanságával tündöklik, a magyar bíró vára a lelkiismeretnek, az eszményi igazságszeretnek, de maga az igazság szolgálatása lassu, mert szertelen a

tulterhelés, kínos állás inkább, mint haladás az előmenetel és a javada mazás fordított arányban van az érdemekhez, az értékhez és a kötelességekhez. A nemes szörakozásra szánt színházakban rosszul játszanak fényes alakokat gyarlón fízett és gondokkal küzdők színészek. A boltokban csupa panaszos ember, aki ideges borzongással várja a bejáratokat és emészt valamennyit a betegesen elajult verseny és a közönség külső dísz követelő luxusösztöne. Maga az édes anyaföld is, amely esztendőnkint zöden, frissen, úden bontakozik ki a téli korból és rezgő kalászaival békésen kinálkozik mindenknek, akik óln élnék, zárkózott, panaszos, gondba mélyedt embereket lát sokat áldott rögén és a munkászekre mondják, gondjalk legálább: táplálni kell a földet és belőle táplálkozni alig lehet. (Nagy mozgás, élénk tetszés és taps.)

Es hát keresem a nivót. Hol volt évtizedeken át az uralkodó politikai rendszerekben? Hol volt az előrelátás, amely a társadalmi tagozatok kialakulásával, az anyagi és kulturális szükségletek gyarapodásával, a föld termékeinek értékelési csökkenésével a készáru drágulásával, a kiszolgáltatások mértékének emelkedésével egy vonalban az egymást felváltó rendszerek hatalmi önzése mellett megteremtette volna a boldogulás feltételeit is? Hol volt az előrelátás, amely jól és szilárdan építvén meg a foglalkozások alapzatát, redőtlen homlokait, könnyű szívvel kínálja va a oda a döntést az apáknak, amikor gyermekeik pályaválasztásáról van szó. Kétségtelenül vannak ez országban gazdaság birtokosok, kereskedők és vállalkozók. vannak tőkés magánosok. vannak vagyonos ügyvédek, orvosok, vannak jó módban levő közhivatalnokok is: de mégis az igazság az, hogy amikor a pályatörés közöttben a telserdült ifjú távozik az apai házból, a gond, az aggodás amely kíséri, hogy középkoron az emberek Magyarországon alig tudnak megélni. Bármely pályát választanak is, ha nincs örökösök vagyon, vagy örökösök alkalmak a tanulás, a munka, a megrörnyvedés és az évek eltelnék úgy, hogy ami a címái vár, nem biztos jövedő, még csak nem is nyugodt kenyér, csak gond, nélkülözés és küzködés. (Igaz, úgy van! Zajos tetszés.)

(Föld, ipar, kereskedelem.)

Es megint csak a nivót! Csatazunk ködképekben. Kí a juss a földé e. amelyen termelő munkát végzünk, az iparé e amely új értékeket nevel, vagy a kereskedelem, amely a nyers produktumot és az új értéket odaviszli, úgy viszi és akkor viszi, aho. amint és amikor legtöbb az ára, a haszna mindhárom érdekelt tényezőre egyaránt. Autom, hogy nincs annyi gond, annyi szeretet, annyi rajongás, annyi érdeklődés, annyi anyanyit az agrárbiok orvoslása meg nem érdemlne. De álltom azt is, hogy nincs olyan gyöngge támadás, olyan lappangó gyüülöködés, olyan leleplezett földözés, amelyly alig világra kelt iparunk és kereskedésünk megküzdhete. Hát mi a baj Magyarországon? Az tán, hogy a produktó apadt? Nem! Ennek az ellenkezője igaz. Mi hát? Hogy a nyerstermények értéke a világverseny rostáján leörödött. Hát nem könnyelműség-e, botorság-e harcba menni ama laktorok ellen, amelyek ez értékesökkenést a lejton megáliták és a piacteremtés munkájával, a loqvasszótóképesség emelésével a mezei munka produktívtasát gyámolták, segítik, könnyítik? (Nagy tetszés és éljenzés.)

Mi fakasztotta ki ezt a végzetes versengést? Nem hiszem, hogy pusztán az agrárörök anyagi helyzetének sajnós rosszabbodása, ami, fájdalom, van. De egész bizonyosan nem az ipar és kereskedés jóléte, ami, fájdalom, nincs. Mi hát? Az osztálygyüülöködés, amely a politikai vetélkedés eszközkévé vált. (Úgy van! Igaz!) Van egy politikai párt, amely elgubóván magát a vallási kérdések szálai közlé, nem vihatja meg sikerrel a társadalmi béke várálait. A nemzetiségekkel való szünetlen paktálása, federalizáló hajlama messze intik tője még a legelgultabb embereket is. Csak vaksággal tévedhetni e végzetes területre. Amde esöndes szövetségeseiket látják az agrártulzókbán, akiket elől hagynak a harcban, mert nincs a fegyverzetükben olyan rejtett méreganyag, amelytől már eleve elhuzódának a lovgás mérközés barátai. Így vagy amugy az eredmény csak azonegy. A néppárti aratás számára érlelődik a vetés. Es nem terem a mozgalomból egyetlen egészséges buzaszem. De elalszik a tűz sok malomban amely e buzaszemet megörölné és ellankad sok munkáskéz amely ezt a szemet leg öbb helyére eljuttatná. (Viharos tetszés, éljenzés és taps.) De ne tejlek el aggodalommal ez ország szabadelvű közönsége. ez ország eljogutalan közvéleménye. A kormányelnök, aki a magyar politika ügyét viszi, elutasit magától minden közönséget minden árnyalabli egyetértést is e romboló ösztöntől nevelt áradattal. Elutasítja a maga európai modorában, amely a brutalitás, az erőszak és az oktrojlás lélelökésével nem úgy menti a tulajdólokát, hogy az egyiket lépcsőnek alámeríti, hanem

összeölkeztetvén mindakettőt, a felszínre, a boldogulás útjára segíti. Ez a modor feltünt Magyarországon a szokatlanságával, a melegségével, az egyenlőségével és harmonikus természetével. Hogy harmadlól esztendő óta nem a parancs, még csak nem is a méltányos szigor uralkodik, hanem a szigorú méltányosság (Nagy tetszés.), pusztán a rossznak megszökéséből aggodalmaskodtak a liberális elemek. Mondogatták: furcsa mégis, egyszerre támad az agrártulzás, az örési forgalom megszűntetése, a gabonahatáródülzet megostromlása, a bürzeelienes mozgalom, a szövetekezeti ügy némi ella ulása. Nos mikor keletkezett ez a mozgalom? A néppárttal közös időben és közös bölesében, mondjuk negatív formában: nem a Szél-kabinet uralma óta. Sőt e kabinet ideje óta tisztázódván a balhiedelem, egész határozottan kiormálódott az örési forgalom visszaállításának szükségse a magyar buza exportképességének fokozására és ez irányban az agrár agitáció teljesen leszerelt. A határódülzet oktalan tangálását a kormányelnök határozottan visszautasította. magát az agrár-programot egyes urak magántermészeti óhajtatásának és a kormányra nézve nem létezőnek, az országra károsnak mondotta. Ugyancsak ez a kabinet a közszabadságok, a szabad véleménynyilvánítás, magának a sajtószabadságnak és a gyülekezés jogának csorbítására tett korábbi kísérletekkel szemközt magát a polgári önérték helyreállította, a polgárságnak az erkölcsös államrendben való bizodalmit megerősítette, a parlamentet minden illetéktelen függéstől megtisztította és a választások tisztaságának biztosításával az ország egyik legnevezetesebb közjává segítette a jogába vissza. Két csorba igenis van Egyik a főrendi inkompatibilitás elhalasztása, ami meg nem érdemelt, habár csak időleges kiváltságot ad e hideg testületnek. Másik a szövetekezeti mozgalom túltengése és a néppárti érdeklőrába való akaratlan átásztása. Tisztára megengedhetetlen, hogy a lelki építésre szánt és ilyen értelemben minden morális ember mélyeséges tiszteletét bíró papi talár a koursüveg és a mazso aszóó a ánlására basználtassék fel. Valamint hogy nem lehet ez egészségtelen konkurrenciával szemben azt kívánni hogy a kiskereskedő osztály megmaradhasson adófizetőnek, polgári kötelességei teljesítésére képes klasszisnak ha fokozott állami terheivel szemközt az állam iokozott kedvezéseit a loqvasszásti szövetekezetek élvezik. Ezt minden tartózkodás nélkül becsületesen megmondom. Az egész gazdasági politika vonalán pedig bizalommal, szeretettel és hűséggel vagyok a kormány iránt, amely a társadalom és a nemzet nemesebb ösztöneinek telébresztésével telegyverzi tömöríti a nagy vámpolitikai alakulásokra, amelyek úgy Ausztriával, mint a többi külső állammal szemközt a közel jövedőben reánk várnak. A fejlődés uta itt a vámtérbüeti önállás, amelyet lenkemből óhajtok úgy a magyar ipari termelés nyugodt, biztos és védett helyzetben való megalapozása, mint telegazdaságunk tel-szabadítása érdekében. (Leikes éljenzés és taps.)

(A tisztviselők.)

Mélyen tisztelt választóközönség! A legnagyobb szeretettel, buzgó érdeklődéssel néztem, de aktiv közremunkálással is serkentettem, buzditottam szitottam az államszolgálatot teljesítő minden rendű tisztviselők imponzás méltóságos, bátor nyilt, igazságos és nemes mozgalmit. (Halljuk, halljuk!) Méltóztassanak megengedni, hogy sok szó helyett egy cselekedetet állítsak ide. (Halljuk, halljuk!) Abban a lapban amelynek szerkesztője vagyok, három hónap letolyása alatt tizenhátezer sor jelent meg az államtisztviselők jogainak igazainak, anyagi helyzete enyhítésének kísérletére. (Percekig tartó taps és éljenzés.) Gondolom, ez elég hangosan beszél arról, hogy a tisztviselők kérdéséről mit gondolokozom. Mit kívánunk a tisztviselők az államtól és mit adnak neki? Adják neki az étető munkát, az erőt, a tüzet, a meleget a gép forgásához és kívánják tőle a szerény polgári kenyeret, hogy legyen ereük a gép forgatásához. (Nagy tetszés.) Ha az állam csak percekig is gondolkodik ez elemenszerű természetesen kívánságon ha nem siet az évtizedes méltatlanság pódlására, azt kell hinni, hogy ámbár Magyarország minden fiának édesanyja, de a magyar állam közhivatalnokainak csak mostohája. (Percekig tartó éljenzés.) Ha nekem az a kitüntetés jut részemül, hogy mélyen tisztelt polgártársaim bizodalma helyét juttat számomra a törvényhozás termében, nem tudnék cha tást elég meleget, ellenörzést elég éberet, kapacitációt elég meggyőzőt, rokonzást elég meleget, amelyet harcba ne szőlitanék a tisztviselők igaz ügyéért. (Viharos taps, éljenzés.) Itt vannak a vasuti tisztviselők: hivatalnokok, állomáselőjárók, alszettek mind a hányan ez ország nagyszerű, magyarányu, technikai, tarifpolitikai és kezelési tekintetben egyaránt imponzás vasuti hálózatának kitűnő katonái, a kultura szárnvas követének kormányzói, szinmagyar, mivel, önfeláldozó polgárok. Felesküszöm hívüknek jogos törekvések szolgálására.

(Zajos éljenzés.) Ott van a mintaszéri postaintézmény kifogástalan, pedáns, rendszerető, ügybuzgó tisztikarával és ott vannak az állami igazgatás valamennyi szervének tisztviselői. Kérdezem, nem panaszos, nem bus-e az államháztartás fölöslege, ha eredetében talán az állam munkás tisztviselőinek jólététől vonódik el? (Zugó taps és éljenzés.) Magyarországon e pénztári fölösleg kissé elasztikus. Ha kell, megdagad. Es hála istennek, hogy dagadhat. De ha a tisztviselők kérik, akkor eltűnik. (Éljenzés, taps.) Az élet rengeteg követeléseivel, a reprezentálás kötelezettségeivel, a polgári köteleim mértékével, az idegemésztő munka nyomán támadó fizikai szükségletekkel szemközt a magyar tisztviselői kar nem hivatalnokokból áll, hanem hősökből, hogy meg tudja állami helyét. Végzetes erőpazarlás, amely nem kivételes alkalmakra tartogtja az emberek nagy energiáját, de a mindennapi élet forgásában is heroizmust követel tőle. Minden illetékes embernek azon kell lenni, hogy sajtóban és parlamentben egyaránt éberen tartassék az egész kar akciója a siker kiküzdéséig. (Úgy van! Zajos tetszés!) En kivettem eddig, kérem ezentul is a részemet ebből a hazafias munkából. (Percekig tartó éljenzés.)

(A szabad eszmék.)

En, mélyen tisztelt választóközönség, a szabad fejlődésnek, a törhetetlen szabadelvűségnek, a demokratikus gondolkozásnak voltam az embere nyilvános pályám indulása óta. Ezekből a nagy princípiumoktól soha semmiféle hatás erő, befolyás elszólítani nem tudott. A szabad eszméknek való hódolásom követeli mások meggyőződésének tiszteletben tartását, az ellenkező politikát valló férfakkal és pártokkal szemközt a lojalitást, a türelmeséget a maló áramlásokkal szemben és a fanatikus hitet a liberálizmus győzhetetlen erejében. Igaz és nagy hódolattal vagyok a szabadelvűpárt tradíciói, munkája, sikerei és a sikereknél ujjában vezető szelleme, osztályosa és leteteményese, Széll Kálmán miniszterelnök iránt. (Zugó éljenzés és taps.) Méltóztassanak megengedni nekem azt a tiszteletteljes megjegyzést, hogy akik lelkük hitén, elméjük tanácsán és szívük sugallatán indulva, hű katonái a szabadelvűségnek, azoknak semmiféle tekintetből az eszme örállásáról se eltávolodni, se elmaradni nem lehet. Nincs olyan tekintet, amely ezt az eltávolodást ezt az elmaradást, még ha a legnemesebb iorrásból fakad is, igazolni tudná. Boldoggá tesz, felelem és legmélyeségekben meghat az a dísz, hogy a miskolci északi kerület szabadelvűpártja engem hivatalos jelöltjévé tett és kezembe adta a ragyogó zászlót, hogy lelkes munkával, az eszmék és elvek erkölcsös harcában diadara vigyem. Hittet teszék rá, hogy e feladatomban a párt e dicsőséges parancsának teljesítésében soha egy pillanatra ellankadni nem fogok. Nekem e kerület szabadelvű lobogójáért, magáért a szabadelvűségért énem boldogság, dicsőség, mámoros öröm: még érte szenvednem is nemes kötelesség. De hiszem, hogy megadva minden tiszteletet, minden nagybecsülést, minden polgári elismerést az ellenzék kiváló jelöltének, nem akad e birre, tekintélyre, súlyra előkelő kerület pártunkhoz tartozó polgári sorában egy se, aki ha az érzelmi momentum benne a szabadelvű meggyőződéssel és a párhűséggel pörbe száll, ne a zászló becsületet mellett döntene. En lelkes örömmel, fiatalos hűvelletel, a győzelem édes reményességével és forró kívánságával, emelt szívvel és erős akarattal hívom mindnyájukat: most a csatába induljunk!

Újra és újra felviharzó taps és éljenzés fogadta a gyönyörű beszédet. Az egész közönség felállt percekig zugott a terem hatalmas boltívei alatt: *Éljen Braun Sándor!* A párt előkelőségei mind a szónok felé siettek, hogy kezet foghassanak vele s gratulálhassanak neki a szokatlanul nagy sikeréért, amelyet beszédével aratott.

Az éljenzés oszillapitával ismét *Lichtenstein József* elnök emelt szót, a következő beszédet intézvén a jelölthöz:

Mélyen tisztelt Jelöltnünk!

Köszönettel és figyellel hallgattuk meg önnek érdekes és szépen átgondolt programbeszédét. Annak tartalma és eszmenete meggyőzőtt bennünket arról, hogy önnek nüzeti teljesen azonosak az országos szabadelvűpárt hazafias politikai céljaival és megnyugtattat szolgálatnak arra nézve, hogy ha megválasztattatása bekövetkezik, a miskolci északi kerület mandátuma jó kezebe van elhelyezve.

Mondunk tehát, uram, egy szívvel-lelékkel: *Éljen a mi jelöltnünk Braun Sándor!*

Ezután a jelölt és Lichtenstein elnök folytonos éltetés közben távozott a közönség, Braun Sándor ezután Lichtenstein József, Görgey üzletvezető és dr. Vidats János kíséretében indult szállása felé, nyomában haladt a nagy tömegbe verődött közönség, amely az egész uton lelkes éljenzéssel tüntetett mellette.

Weiss Berthold beszámolója.

Weiss Berthold a nagyjait kerület választóíhöz, akiket ő esztendőn át képviseli s akik most nagy lelkesedéssel újra jelölték, rendkívül tartalmas nyílt levelet intézett beszámoló helyett. A nyílt levél bevezetésében elmondja, hogy személyesen akart előlógatni választói köze, utban is volt már, de időközben fölmertült és elődázhatatlan családi ügyek hazatérésre kényszerítették. Ezért írja a nyílt levelet beszámoló helyett. Miután jelezi őt esztendővel ezelőtt elmondott programját s képviselői munkásságának vázolásával igazolja, hogy e programhoz állandóan hűparkodott maradt, elmondja, hogy miként sikerült a székelykérdés kedvező megoldása érdekében elérnie. Emlékiratát, melyet Weiss Berthold készített, a kormány tanulmány tárgyává tette, a kereskedelmi miniszter e tárgyban ankétet is tartott, a saját rokonszenvesen propagálta az ügyet, a székely vasutak kiépítése közvetlen kiállításba van helyezve s a székely ipar föllendítésére már is történt néhány alapvető intézkedés. Mezőgazdasági téren is sok történt a székelység érdekében. S ő egyáltalán mindent elkövetett, hogy a kérdést állandóan napirenden tartsa, sőt országos érdekké szélesbítse. De még sok a tennivaló, sőt a munka javarésze van még hátra.

Ezeket előrebocsájtván, a nyílt levél így folytatja:

A jelölést abban a tudatban fogadtam el, hogy a múltból fönmaradt munkánk legnagyobb része a jövőben lesz végzendő. Komolyan iontó.óra véve a nehéz viszonyokat, amelyek között az egész ország van, a jövőre nézve megint csak azt mondatom, hogy a legnagyobb erőmegfeszítéssel, önmegtadadással és előrelátással kell vinni a dolgainkat. Mert bárholva tekintünk — öszintén kijelentem — mindenütt bizonyos kritikus jelenségek mutatkoznak. Nem kutatom, honnan erednek azok, megengedem, hogy a kormány azoknak az enyhítésére törekszik, de mindezek dacára állami életünk telve van nyugtalansággal.

Ennek a nyugtalanságnak és idegességnek a lecsillapítására és politikánk biggadt és nyugodt irányítására van szükségünk első sorban. még pedig ez idő szerint nagyobb mértékben, mint valaha.

A külpolitikai helyzet feszült a Keleten. Ausztriához való viszonyunk rendezése is napirendre fog kerülni és az csak akkor lesz a követelményeknek megfelelőleg megoldható, ha Ausztriában több rokonszenvre és belátásra találunk, ha hazánk közgazdasági érdekeit Ausztria teljesen méltányolni fogja. Ha ez nem lesz meg, nem marad más hátra, mint a gazdasági különválás. A csüggedés ebben az esetben a legrosszabb tanácsadó volna; ellenkezőleg biznunk kell saját erőnkben. Más válságokon is keresztül mentünk már és hála az égnek, talpra állottunk.

Nehéz a külkereskedelmi viszonyok rendezése. Érdekeinknek legjobban megfelelne, hogy ha a szerződési vámpolitikai szabadabb irányban érvényre jutna. Ez a kívánatos.

De számolnunk kell az elvárkozással, amely Európában mindenütt halad, mindenre kiterjed; és ily módon annak a veszélynek vagyunk kitéve, hogy mezei, állattenyésztési és erdészeti cikkeink már úgy is rossz ár mellett való értékesítése még rosszabbra fordulhat, míg másrészt nem lehetünk abban a helyzetben, hogy keleti szomszédainknak oly kedvezményeket nyújtsunk, amelyek folytán ők viszont nekünk kedvezményeket adjanak. A Székelyföldre ez a körülmény nagy kihatással lehet, mert ily viszonyok között nem remélhető, hogy Románia megint utat nyit a székely szorgalomnak és munkának.

Néhány év előtt és ez akkor volt, amikor e helyütt programmat előadtam, jobb kilátások voltak e tekintetben. Ugy látszik, meghiusult a remény, mivel Németország oly vámpolitikát tervez, amely a legáldogdoltabb számításokat megdöntetheti.

Ily körülmények között nem marad más hátra, mint a legintenzívebb belgazdasági politikában keresni a rossz esélyek pótlását. Ezt úgy értem, hogy kötelességünk minden eszközzel odahatni, hogy a földünkön nyert bármennyű terméknek vámbatárunkon belüli jobban legyenek értékesíthetőek és másrészt, hogy teljes erővel és nagy áldozatoktól vissza nem riadva, az ipari termékek és szükségletek előállítását nálunk fokoztassuk.

A mezőgazdasági terményeknek a legjobb értékesítést biztosítani, zsenge iparunkat fejleszteni, közgazdasági politikánknak egyik leglényesebb feladata.

Tudom, hogy ily általános elveket már gyakran hangoztattak nálunk. De végre valahára el kell várnunk, hogy a komoly és határozott törekvés, a jelzett célok elérésére törvényhozásunkban és kormányunkban még nagyobb mértékben meglesz, mint eddig. Kijelentem, hogy ez a jövő politikájának sarkpontja, gazdasági álláspontomnak egyik leglényesebb része.

Szükségnek tartom, hogy a gazdasági politika jobban uralja egész állami életünket, mint eddig. Látjuk mindenütt, a legbatalmasabb államokban is, hogy politikájuk az anyagi erőnek kifejezésében sarkallik; a diplomaciának a mostani korszakban ez a feladata és más államok a gazdasági uralomért szükség esetére a háborúviseléstől sem riadnak vissza.

Távol áll tőlem, hogy oly messze menjek. Hiszen nekünk a földünkön lóthon van; gazdaságilag teljesen meg kell hódítanunk azt a területet, amelyet lakunk. Mennyire igaz ez, abból tűnik ki, ha belső gazdasági helyzetünket vizsgáljuk. Bárholva tekintünk, kivétel nélkül mindenütt az elszegényedésnek és hanyatlásnak jelei tapasztalhatók. Igaz, hogy ez nagy-

részt nem a kormány hibája, talán nem is egészen a folytatott politikának, hanem csapásoknak a következménye, amelyeket a természet ránk mért. Ha a főbevétel forrás, a mezőgazdaság Magyarországon megesappon, honnan jöjjön aztán az az erő, amely áthatnátna lakosságunk munkáját. Ezeknek tulajdonítandók: a kivándorlásnak egy jó része; a folyton emelkedő eladódás és az az összehúzódás amelyet kényszerítve vagyunk magánéletünkben alkalmazni.

Sőtét a kép, amelyet rajzoltam, de azért még nem készbejött. Mődunkban van azon segíteni, ha egyesített erővel oda fordítjuk a figyelmünket és a rendelkezésünkre álló eszközöket, hogy anyagi helyzetünk javuljon, ha nem sikkunk át a hibákon és mulasztásokon, hanem minden magánérdeket félretelve, csak hazánk jólétét szem előtt tartva, bíraljuk a jövőben a tendókat. Ami a gyakorlati kivittet és végrehajtást illeti felsorolhatom az eszméknek nagy sorozatát, amelyek megvalósítandók. Sokat beszélnek a kis emberről, a nagy tőkerőről, agrárüzemről, merkantilizmusról és még másféléről, de ha ezeket alaposan szemügyre vesszük, sok hipokrizist találunk. Nem ezektől függ a mi boldogulásunk. Már annyit beszélünk eszmékről és anyai különölte alakban lett előadva: mi szükséges a kisgazdának, kisiparosnak, kiskereskedőnek, a középosztályhoz tartozóknak? stb. stb., hogy miután önk ezeket ismerik, nem lőtöm vele az időt. Népbolodító programokat előadni könnyű dolog, de nehéz azokat megvalósítani.

Annny azonban kétségtelen, hogy Magyarország jobb jövőjét, hatalmát és haladását csak a gazdasági politika égisze alatt vivhatjuk ki.

Mire van szükségünk? Haszonbajtó munkára és olesó hitlere. Ez minden foglalkozásra áll. Azért főlegesenek vélek és helytelenek bármí taglálást a foglalkozásoknál és az ország színe előtt is kijelentem már, hogy Magyarországnak polgárai egyenjogúak; a liberálizmus, az igazi szabadelvőség az egyenjogúság teljes alkalmazásában áll. Az államnak tehát kötelessége összhangzatosan és egyaránt támogatásban részesíteni mindazokat, akik jogosan rászorulnak.

Nem először történik iten e helyen, hogy a kis- és közép-gazdák megrontott hitelének rekonstrukcióját az állam közbenjárásával való olesó konverzióval megpenditetem. Az ily módon felszabadított kamattagaktarint bizonyos kateulák mellett nyujtott hitlere volna fordítható, amely a gazdaságok jobb felszerelésére szolgáljon. De vasakat és elhatározás kell ennek a dolognak a keresztülviteléhez is, erős elszántság, amely egyetlen menekvősnk.

Hiszen nem kell nagyon pesszimistáknak lennünk, ha attól tartunk, hogy végül a pénzügyminiszternek legjobb akaratát mellett nem lesz sem pénze, sem hitere, ha az állam pénzügyi hatalma és hitere az ily alapvető ügyekről elvonaték.

Nagy munkatér áll előttünk a kisipar főlegélyezésében és az új iparágak meghonosításában. Valahára szakítanunk kell a kis eszközökkel való munkával. Hagyjunk föl azzal a díceközzel, hogy a kisiparnak segítségére jövjünk, ha minden évben néhány százezer koronát kapnak az ipari szövetkezetek, hogy a nagyipari fejlesztés ösvényén haladjunk, ha néhány gyárteppel szaporodott gyáraink száma és hogy az iparoktatást széles alapokra tektettük néhány újabb iparisoklanak létesítése által. Tagadhatatlan, hogy a kormány a multban a rendelkezésre álló szerény eszközökkel a lehető legjobban megteette. De a feladat olyan nagy, hogy állami életünket hatálatosabban beolajásoló eredményeket csak nagyobb arányú áldozatok árán fogunk felmutathatni.

A közlekedés terén is követelnünk kell a mélyrebb való szántást. Mindenütt megvan a törekvés a szállítási költségek csökkentésére. Más országokban ezen a téren nagy munkák vannak folyamatban. Nálunk a tervezés és előkészítés több időt vesz igénybe, mint másutt a végrehajtás. Ha vasuti halózatunkat nézzük — főképp itt a keleti határon — a folyók szabályozását és hasznosítását, mint például az Óltét — amely áldás helyett gyakran kárt okoz — a csatornahálózatnak létesítését: majdnem mindenkinél azt lehet mondanunk, hogy évtizedek óta mindezekről dikióozunk, de vajmi kevés történik. Eppogy, mint ezeknél megakadtunk az adóreformban is.

Támazkodva a közvilágásra és az illetékes helyről jövő biztatásra, arányos és igazságos adórendszernek törvénybe való iktatását már régóta hangoztattuk választóink előtt. Németországban és Ausztriában évek előtt levették a gyengébbek vállairól az egyenes adók egy részét és áthárították a tehetősebbekre. És amidőn azt látjuk, hogy mi e téren a pénzügyminiszter fáradhatlan munkássága dacára sem haladtunk előre, a jövőben komoly elhatározással kell a cselekvés terére lépünk.

Ami az erdőtervényekből eredő hátrányokat illeti, azokra nézve már volt szerencsém nézeteimet előadni.

A felsorolt nagy feladatok és munkák egy része a székely érdeket érinti. Főlegesenek tartom hangsúlyozni, hogy törekvésem oda fog irányulni miképp azok lehető nagy része mieelőbb létesíthető. Sikerült a székely kérdést országos kérdéssé tenni, ez a multnak a munkája volt. Most a megvalósítás korszakába kell, hogy lépjünk.

A mi a nagy politikai kérdéseket illeti, ismerik álláspontomat, mely abban foglalható össze, hogy Magyarországnak a hatalmi állása a kiegyezési törvény alapján emeltessek.

A térsadalmi politikát illetőleg épp úgy, mint előbb, elítéltem a különölte jelzavak a azt folytatott civakodást. Rosszalom a felekezeti békének megzavarását és harcolni fogok a mellett, hogy az őszinte béke fenntartassék, a munka megbecsültessek, a vasszorgalom és a takarékoskás Magyarországon a legnagyobb érnéynek tekintessék.

Egyedül az erkölcsi és gazdasági rekonstrukció képes erőt adni nemzeti és állami törekvésainkhez. A valódi szabadság csak ottan virulhat, ahol a nép

nem satnyul el az életfenntartásért vívott küzdelemben.

Szél Kálmán miniszterelnök ur a saját és miniszterársai nevében mindezen elveket politikai hitvallásul jelentette ki. Ezért én kormányát támogatni fogom és az általa kitűzött zászlónak híve leszek.

Nem szükséges azt is fölhoznom, hogy mint eddigelő, kerületemnek érdekeit szívmelen fogom hordani és épp oly jó barátja leszek kerületem minden egyes lakosának, mint eddig.

Büszke leszek, ha bizalmukkal újra megtisztelnék.

Miskolcz déli kerületének szabadelvűpárti jelöltje, Soltész Nagy Kálmán polgármester ma tartotta programbeszédét nagy közönség előtt. A programbeszéd előtt Lichtenstein József a szabadelvűpárt elnöke bejelentette, hogy Szemere Attila a párt egységének megóvása és a kerület nyugalma érdekében visszalépett a jelöltségtől. Az elnök melegen emlékezett meg e férfas és lojalis megnyilatkozásáról, a gyűlés pedig hálásan vette tudomásul, hogy Szemere elhatározása véget vetett a fenyegető visszavonásnak. Ezután küldöttség ment Soltészért, akit megjelenésekor lelkes éljenzéssel fogadtak. Az elnök üdvözlése után a jelölt elmondta programbeszédét, amelyben a 67-es kiegyezés hívének vallotta magát és bizalmát fejezte ki Szél Kálmán politikájára iránt. Beszédében hangsúlyozta, hogy a városok felvirágztatását nemzeti cél-nak kell tekinteni. A beszédet lelkes éljenzéssel fogadták.

Beszterczéről jelentik: Fluger Károly, a beszteterei kerület volt képviselője akit választói e hó 22-én tartott népes ülésein újra jelölték ez alkalommal tartotta meg beszámoló- és programbeszédét, kijelentve mindenekelőtt, hogy híve a kormány politikájának és hogy, mint eddig, továbbra is híven meg akar maradni a szabadelvűpárt kötelékében. Erdélyi szász álláspontjára áttérve, kijelenti, hogy most is, mint eddig a szász népprogramm talaján áll és hogy soha sem babozott, mikor arról volt szó, hogy szász érdekeit képviseljen. De a dolog természetétől folyik, hogy a szász nemzetiségű országos képviselő politikája sohasem személyes, hanem mindig tárgyi, sohasem támadó, hanem mindig csak konzervatív, sohasem intranzigens, hanem mindig koncilias kell, hogy legyen. Minden erdélyi szász ember, aki tekintettel van a multra, a szász nép számára és helyzetére, meg kell, hogy győződve legyen arról, hogy számolnia kell a magyar állam exigenciáival s annak mérvadó körével. Szólás nem zárkózik el azon veszélyektől, melyek népet fenyegetik, de nem tartja feladatának ezen veszélyeket lelidézni és a harcot keresni ott, hol a szász nép érdekei kockán nincsenek. Csak akkor kell harcba menni, ha a harc ekerülhetetlen. És meg van győződve arról, hogy az államalkotó magyar nemzet az erdélyi szászoktól sohasem fogja megvonni azt a dicsőséggel kivított, soha el nem vesztett jogosultságot, miszerint magukat szász németajku hazafias magyar polgároknak nevezhessék. Azt a jogosultságot, hogy ők is egyenjogúlag sítkerézhessenek Szent István koronájának ényében és azon haza iránti szeretetben melynek alapításában, tenntartásában és megvédelmezésében híven és becsületesen résztvettek. És ezen érzelmeiktől áthatva, valamennyi szász teljes szívéből ragaszkodik e hazához, nemes versenyre kelve a baza többi polgárainak a szent magyar korona iránti hűségben, a hasznos munkában, a törvény és jog iránti tiszteletben és a haza javának előmozdításában.

Horánszky Nándor tegnapi kerületbe érkezett s Szepsiben szállt meg. Innen indul körutra kerülete községeibe. Utközben meglátogatta Kassán Beőhy Akost. Horánszky e hó végéig marad kerületében.

A Kun-Szent-Mártoni kerületben Dienes Márton, a függetlenségi és 48-as párt jelöltje vasárnap tartotta programbeszédét Csépa, Tisza-Sas, Kürth és Inoka községekben, ahol mindenütt nagy lelkesedéssel fogadták s virággal halmozták el. Dienes mindenütt a függetlenségi eszmék rendületlen hívének vallotta magát s programjában főképp az önálló vámtérület, a nemzeti hadsereg s a gazdasági állapot kérdéseivel foglalkozott. Kun-Szent-Mártonban vasárnap, e hó 19-én lesz a programbeszéd s ekkor pártjának több előkelő tagja kíséri a kerületbe.

Margittára tegnapi érkezett meg Szathmári Mór, az Egyetértés főmunkatársa, a Kossuth-párt jelöltje. Kisérétében volt Szász József hírlapíró és Szerb György. A margittai állomáson nagy közönség jelent meg a fogadtatására. Kiknek élén Forgas György pártelnök szép beszéddel üdvözölte a jelöltet és a vendégeket. Mikor a városba bevonultak fehérruhás lányok virágot szőrtak utjukra s lelkesen éljenzették az utcaon a Kossuth-párt jelöltjét. Szathmári a piacon ériasi hallgatóság előtt tartotta meg programbeszédét. Utána Szász József lelkesítette a népet. Szathmári ma kezdte meg körútját a kerület községeiben.

A nagy-ídi kerületben Semsey László ellen Hueskó Mihály várnegyeli jegyző lépett fel szabadelvűpárti programmal. Programbeszédét vasárnap mondta el. Semseyről azt híresztelték, hogy pártunkiról programmal lépett volna fel. Semsey ma táviratban jelentette be báró Podmaniczkynek, hogy ő szabadelvű s csak ezen az alapon vállal mandátumot.

A dárda kerület függetlenségi párt a Herman Ottó kérte fel a jelöltség elfogadására. Herman Ottó programbeszédében Magyarországot teljes történelmi, semmi feltételhez nem köthető függetlensége hívének vallotta magát. Beszédében Horánszky Nándor szépi beszédével és gróf Károlyi Sándor gönei levelével foglalkozott.

A szászabányi választókerületben nagy izgalom között készülnek a közelebbi választásokra. Ma jelölők gyűlést tartottak, melyet Jäger osztrák államvasúttársasági főerdész hívott össze. A gyűlést Jäger elnök nyitotta meg, német nyelven ismertetvén az összevetel célját. Midőn dr. Odor kérte az elnököt, hogy a jegyzőkönyv magyarul, vezették Viczan szlatinai bíró vezérele alatt a tömeg zajongani kezdett, hogy csak románul lehet beszélni és tárgyalni, nem pedig magyarul. Egy Rodios nevű polgár felszólalásában konstatálta, hogy a polgárság tulajdonképp része már Asbóth János jelöltje. Bajos nemzetiségi jelszavak hangsúlyoztatása között románul támogatta az elnöki indítványt, hogy Vuja Pétert jelöljék. Partely szászai polgár tiltakozott a nemzetiségi izgatás ellen s kérte a jelenlévő főszolgabíró, hogy oszlassa fel a gyűlést, mert ugy látszik nem szabad elvű, hanem nemzetiségi pártgyűlés. Kirkan főszolgabíró azzal fenyegette erre, hogy ha nem halgat, elítávolíttatja karhatalommal, mire az illető azt felelte, hogy inkább a nem szavazó polgárokat távolítsa el. A főszolgabíró ezt már nem tűrte és rárohantva ki akarta tolni a teremből, amely iparkodása azonban a választópolgárok védelmében megtört. A szászai polgárság ezekután tüntetőleg kivonult a teremből, mire Vuja Pétert jelölték ki nyomban el is mondató programbeszédét, csekélyszámu hallgatóság előtt.

Sepsi-Szentgyörgyön szombaton tartotta a szabad-elvű párt értekezletét melyben határozatba ment, hogy a párt uból Bekics Gusztávnak, az ismert kitűnő publicistának ajánlja fel a jelöltséget. Erről táviratban értesítették Bekics Gusztávit, aki a következő távirattal válaszolt:

A jelölést köszönöm és hálás szívvel fogadom. Búske vagyok Sepsi-Szent-György folyton megújuló egyhangu bizalmára.

Erfőrrást képez az újabb küzdelemre, a nemzeti problémáért, amelynek alkotó eleme a székelykérdés.

Isten áldása legyen hazánkon. Sepsi-Szent-György városán és ama dicső hivatáson, melyet az ország keleti határán betölt.

Bekics Gusztáv.

A gömör-rozsnyói kerületben e hó 22-én indult meg teljes erővel a választási mozgalom. Ezen a napon mondató el programbeszédét a kerület mindkét jelöltje. Délután 10 órakor Hodinka Tivadar, a függetlenségi Kossuth-párt jelöltje és délután 2 órakor gróf Andrassy Géza, a szabadelvű párt jelöltje. A választópolgárok mindkét alkalommal nagy számban jelentek meg, de a kerület pártállása határozottan gróf Andrassy mellett nyert túlsúlyt, kitéjezt s így a választásból több mint bizonyos, hogy gróf Andrassy szabadelvű párti fog győzelmesen kikerülni, annyival is inkább, mert a jótékonyágáról ország-szerte ismeretes gróf Andrassy Dénes hosszabb levélben Andrassy Géza javára nyilatkozott s így a nemes gróf: a tál segélyezett községnek lakosai, akik iskoláikat, templomaikat a gróf jótékonyágából építették és tartották fenn, mind gróf Andrassy Géza körül csoportosulnak.

A tasnádi választókerület szabadelvű párti képviselőjelöltje, Semere Miklós ma tartotta Tasnádon programbeszédét. Semere Miklóst Hets Odón fővárosi ügyvéd és az egyetemi ifjuságnak tíz tagból álló küldöttsége diszmagyarban kísérték különvontan. Sántha Dezső pártelnök megnyitó beszéde után Semere Miklós elmondta programbeszédét, miben különösen hangsúlyozta, hogy Széll Kálmánnak és a liberális musnak, gróf Károlyi Sándornak és az agrárius musnak rendületlen híve, — de azért nem mamelek. Híve az őszinteségnek kívánja a nemzetiségnek és az összes telekezeteknek békés együttélését, amin egész erejével munkálkodni fog. Utána Hets Odón beszélt.

Nagybányáról jelentik: A Láng Lajos programbeszéde alkalmából báró Podmaniczky Frigyeshez küldött üdvözlő táviratra a következő válasz érkezett:

A szabadelvű párt kiváló, nagyérdemű tagjának, Láng Lajosnak nagyszabásu beszéde alkalmából küldött szívélyes üdvözlőteteket a legmelegebben viszonozom és erősen bizva zászlóhőségekben, legnagyobb örömmel remélem és hiszem, hogy az ő nével elveinket diadalra fogják juttatni. Podmaniczky pártelnök.

Rendkívül megleghu távirat érkezett Széll Kálmán miniszterelnöktől is.

A muraszombati kerület szabadelvű pártjának jelöltje, dr. Károlyi Antal vasvármegyei főispán ma tartotta programbeszédét Muraszombaton és Mártonhelyen. A beszéd meghallgatására 400 választó gyűlt össze. Felső-Lendva község határában a lendvai körjegyzőség tíz községének választói fogadták nagy ovációkkal. Mikor a járás területre lépett, gróf Széchenyi Tivadar, a kerületnek 17 éven át volt képviselője üdvözölte.

A kismartoni kerületben Zichy Nándor grófnak, a néppárt jelöltjének, végleges visszavonulása folytán Bolgár Ferenc az egyedüli jelölt.

A lövői kerületben báró Solymossy Odón ma mondató el nagy választóközönség előtt programbeszédét. Ellenjelöltje Páder Rezső néppárti.

Az eszterházi kerületben Molnár apát ellen a szabadelvű párt Haller Józsefet, a hercegi jószágok igazgatóját fogja fölléptetni.

A vadói kerület szabadelvű párti jelöltje, Szűts Jenő tegnap mondató el programbeszédét a kerület egyik legnépesebb községében Etyekben. Nagy lelkesedéssel fogadták. Programbeszédében a szabadelvűség rendületlen hívének vallotta magát.

Kassáról jelentik: Beöthy Ákos tiszteletére tegnap este Kassán a Schalkház nagyteremben hatszáz terekű díszlakoma volt. A lakomán Szauberer Béla felköszöntő mondott Beöthyre, aki hosszabb beszédében, amelyben megemlékezett Kassa elhunyt kuro nagyjáról, kassa dicsőségés történeti múltjáról, az újabb parlamenti eseményekről, megköszönte a felköszöntőt. Szólt a vánkérdésről, melyről át mondta, hogy az osztrákokkal szemben nem más, csak kuruc eljáras kell és ilyen eljáras fog követni. Az igaz magyar ügy győzeimre íriteite poharát.

Az alsó-kubinyi kerület szabadelvű választóinak mai rendkívül népes értekezletén Kubinyi Árpád, a kerület volt országgyűlési képviselője beszámoló-beszédét mondott, melyet a gyűlés helyesléssel tudomásul vett és a jelöltséget Kubinyinak újból leajánlotta. Kubinyi jól megokolt választásában kijelentette, hogy a néppárti és nemzetiségi jelölt mellett megindított nagymérvű agitálás és a tömegek fanatizálása következtél a jelöltséget el nem fogadhatja, miért is a jelölést és 29 éves képviselői közpályán kerületének iránta tanúsított bizalmát megköszönve, választótól elbucszik. Kubinyi Árpádnak e szomorú hatást tett kijelentésére Lavotta Kornél nyugalmazott törvényészeki bíró a kerület szabadelvű választóinak nevében megható szavakban vett búcsút a volt képviselőtől. Erre Kubinyi Miklós felszólalása után az értekezlet egyhangulag elhatározta, hogy tekintettel az idő rövidségére és a kerületben máris szertesztét dülő politikai harcokra, ez idő szerint szabadelvű jelöltet nem állít.

Sopronból a következő távirati nyilatkozatot vették: A lengyelitő kerület ügyében tegnap küldött sürgönyömet félreértették. Nem azt mondat, hogy Baross János jelöltséget továbbra is tartjuk, mert hisz ő visszalépett tehát hiába tartanók, hanem azt írtam, hogy ráotogás azon 22 énközt tudósítás, hogy Baross Ábrányi Kornél javára lépett vissza. Gróf Széchenyi Imre.

A nagy-zorlenci kerület legnagyobb községében, Resiczabányán ma tartotta beszámolóját nagyszámu közönség jelenlétében Szerb György eddigi képviselő. A beszámoló után a szpbadelvű párt jelöltje és erről táviratilag értesítette Széll Kálmán miniszterelnököt, báró Podmaniczky Frigyes pártelnököt. A resiczai polgárságnak egy része Schneider József gyógyszerész jelöltje szabadelvű párti programmal. A resiczai munkások jelöltje Groszmann Miksa budapesti nyomdász szociáldemokrata programmal.

A nagy-komlósi kerület községeit most járta be Beitiska Béni, a szabadelvű párt jelöltje. Mindenütt nagy lelkesedéssel fogadták. Ellenjelöltje Lszákovics Milán, az összes választóknak egy negyedét tévő szerb választók többségére számot. Steinacker szász neuzetiségi programmal lépett fel, de a hazafias német választók visszatartották.

Zala-Egyszeren ma tartotta programbeszédét Hajós Ignác, a függetlenségi párt jelöltje. A választók lelkesedéssel sorakoznak köréje a néppárti Farkas József ellenében.

A selmec-bélabányai kerület eddigi képviselője, Farbak István ma tartotta programbeszédét Bélabányán és Rovnyán. Ugyancsak ma mondató programbeszédét Selmecbányán Henecz Hugó, a szabadelvű párti választók másik jelöltje.

Sátoralja-Ujhelyről jelentik, hogy a függetlenségi választók Matolay Etel alispán helyett aki falragaszokon kijelentette, hogy a jelölést el nem fogadja, dr. Buza Barnát, a Felsőmagyarországi Hírlap szerkesztőjét jelölté, aki rögtön elmondta programbeszédét.

A técsői választókerület választóközönsége ma tartott jelölőgyűlésén pártkülönbség nélkül egyhangulag Rétyi Mihály eddigi képviselőt jelölté. Rétyi súlyos betegsége miatt nem jelenhetvén meg a választók előtt, Tarakközön küldöttség kérte föl a jelöltséget elogadására.

Tiszta választások. Fenyvessy Ferenc Veszprém-megye főispánja Veszprémvármegye összes községeiben és városaiban nemesak falragaszokkal, hanem dobszóval is kihirdette, hogy a törvény az etetést, itatást és vesztegetést a választások alkalmával tiltja; egyszersmind figyelmezteti a népet a törvény megtörő intézkedéseire.

A végvári kerületben vasárnap tartotta programbeszédét dr. Gorove László gattai nagybirtokos, ismert közigazdasági író, a szabadelvű párt jelöltje. A választók lovas-bandériummal lelkesedéssel fogadták a jelöltet, aki a templomtermen mondató el programbeszédét, amelyben a magyar politika minden fontosabb kérdésére kiterjeszkedett és különösen behatóan tárgyalta a közigazdasági kérdéseket. A lelkes élénkezés után dr. Szalay Károly budapesti főgimnáziumi tanár buzdította kitarásra a választókat, akik nagy lelkesedéssel tömörülnek Gorove zászlója alá.

A pécskai függetlenségi és 48-as párt jelöltje, dr. Szalay Mihály fővárosi lapszerkesztő tegnapelőtt tartotta programbeszédét Pécskán. A jelöltet a vasutnál óriási tömeg várta hosszú kocsisorral. A szomszédos községek, Szemlak, Pereg és Glogovác választói is eljöttek s mikor Szalay Mihály megkezdett, két fiatal leányka üdvözölte őt, majd pedig Katona Antal, a függetlenségi párt elnöke és Garlaty János fejezték ki neki a választók örömet azon, hogy eljött közéjük. Programbeszédét dr. Szalay a templom előtt nagy téren tartotta és tüzes lelkesedéssel elmondott szavával gyújtó hatást keltett. A jelölt délután pécskai híveinek kíséretében Szemlakra ment át, ahol ugyan-csak oyan iredikus hatás kísérté beszédét, mint délelőtt Pécskán. Programbeszédében a negyvennyolcas eszmék terhetlen hívének vallotta magát. Este az iparosok bált rendeztek tiszteletére.

A zentai kerület eddigi képviselője, Kovács Pál vasárnap délután tartotta beszámolóját és egyuttal programbeszédét nagyszámu választóközönség előtt. A beszéd nagy lelkesedést keltett. Horánszky Nándor megleghu táviratban üdvözölte Kovács Pált. Ugyancsak vasárnap délután tartotta programbeszédét a függetlenségi párt jelöltje, Bartha Miklós is. Bartha tagadta, hogy néppárti volna, mert ő a politikában nem keresi a vallást.

Zsámbokréten dr. Rudnay Sándor Szászhermányon Pürner Sándor budapesti gyáros, Székelyudvarhelyen Ugron János volt képviselő, Tolcsván Kubinyi Géza volt képviselő, Nagy-Zorlencen Szerb György volt képviselő, Tabon Agoston József volt képviselő léptek fel, valamennyien szabadelvű párti programmal.

A görgei kerületben a vissza lépett Harsányi József szabadelvű párti jelölt a párt kéreására újra elogadta a jelöltséget.

Petrozsényből jelentik, hogy Surányi József ma délután odaérkezett, hogy holnap elmondja programbeszédét. Surányi nagy lelkesedéssel fogadták. Este 8 órakor laklyámenet vonult a jelölt lakása elé, ahol Joanoovics ipartestületi elnök beszédét intézett hozzá.

A ráczalmási választókerület Kossuth-párti képviselőjelöltje, Koller Tivadar tegnap tolytatta körútját a kerület községeiben. Kiséretében voltak Seress László és Farkas Emil, kiket a Kossuth-párt központja küldött ki.

Ahol a panszlávok mozognak. Három helyről jön távirati jelentés, hogy a panszlávok erősen mozognak. Török-Becsén Paulovics Ljubomir török-becsői orvos agitál nemzetiségi programmal. A népet azzal izgatja, hogy nem tüzet zászlót, mert a hatóság nem enged más, mint magyar fűlirásu zászló kitűzését. Petrovics nagy-beckerekéi ügyvéd Török-Becsén beszédét intézett a szerbekhez, amelyben figyelmeztette őket, hogy Paulovics nem az ő emberük, mert párton kívül áll. — A stubnyai kerület panszláv jelöltje, Paulinyi-Tóth Zsigmond e hónap 22-ikén akart programbeszédét mondatni Felső-Stubnya községben. A község németajkú lakossága azonban, amely hallani sem akar a panszlávokról, fölzdudult Paulinyi ellen, akit úgy kellett megvédeni a felbőszült nép dübe ellen. — Liptó-Szent-Miklósról táviratozzák: Az elhunyt Matuska képviselő-jelölt helyébe Ruszán János ügyvéd lépett föl nemzetiségi programmal. A tótok erősen agitálnak. A Matuska lobogója helyén most gyászlobogók lengnek.

Választási naptár.

Október 2-ikén választ: Abau-Tornamegye (7 kerület), Alsó-Fehérmegye (4), Aradmegye (7), Arvamegye (2), Baranyamegye (7), Bars-megye (3), Békésmegye (2), Biharmegye (12), Brassómege (2), Borsodmegye (6), Csanádmegye (2), Csikmege (4), Esztergommege (2), Fejérmegye (5), Gömör-Kis-Hontmege (6), Gyórmegye (3), Hajdumegye (3), Háromszékmegye (4), Hunyadmegye (6), Jász-Nagy-Kun-Szolnokmege (6), Kolozsmegye (4), Komárommege (4), Krassó-Szörénymege (7), Liptómege (2), Máramarosmege (6), Moson-megye (2), Nagy-Küküllőmege (4), Nyitra-megye (11), Pest-Pilis-Solt-Kiskunmege (11), Pozsonymegye (8), Sárosmege (6), Somogy-megye (8), Sopronmege (6), Szabolcsmege (5), Szebenmege (4), Szepesmege (6), Szilágymege (5), Temesmege (9), Tolnamege (6), Torda-Aranyosmege (4), Torontálmegye (11), Trencsénmege (8), Turócmege (2), Ugocsmegye (2), Ungmege (4), Vasmege (10), Veszprémmege (6), Zalamege (9), Zemplénmege (8).

Városok: Budapest (9), Arad, Baja, Bánffyhunyad Besztercebánya, Békés, Békés-Csaba, Czegéd Debreczen (3), Eger, Esztergom, Gyöngyös, Győr, Gyulafehérvár, Gyalu, Hajdu-Böszörmény, Halas, Jászberény, Keskemet (2), Kolozsvár (2), Komárom, Körömczbanya, Liptó-Szent-Miklós, Makó, Maros-Vásárhely (2), Nagy-Kőrös, Nagy-Szöllös, Oláhfalu, Pápa, Pozsony (2), Rózaszabeg, Sepsi-Szent-György, Sopron, Szamosújvár, Szarvas, Szege (2), Székesfejérvár, Szombathely, Temesvár, Újvidék, Vizakna, Zenta, Zombor.

3-ikén: Beregmegye (4), Borsodmege (6), Fogarasmegye (2), Hevesmege (5), Szatmármegye (8), Udvarhelymege (3), Zólyommege (3).

Városok: Abrudbánya, Brassó (2), Breznóbánya, Erzsébetváros, Hódmező-Vásárhely, Kassa, Körömczbanya, Miskolc (2), Nagy-Kikinda, Nagyvárad, Nyiregyháza, Szatmár-Németi, Selmecbánya, Székesbányá.

4-ikén: Hontmege (3).

5-ikén: Városok: Gyula, Kézdivásárhely, Nagybecskerek, Szabadka (2).

6-ikén: Városok: Fiume, Szentes, Versecz.

8-ikén: Város: Félégyháza.

10-ikén: Város: Csongrád.

Szell Kálmán a tisztviselőkköz.

Budapest, szeptember 24.

Szell Kálmán miniszterelnök ma délelőtt fogadta a miniszterelnöki palotában a tisztviselő-kongresszusnak azt a 150 tagú küldöttségét, amelyet a kongresszus által megállapított emlékirat átnyújtásával megbíztak. A küldöttséget Vörös László nyugalmazott államtitkár vezette és ugyanő a következő beszéd kíséretében nyújtotta át a memorandumot a miniszterelnöknek:

Kegyelmes Urunk! Az állami tisztviselők Budapestén megtartott országos kongresszusának képviselőiben jelentünk meg nagyméltóságod előtt azon megbízatással, hogy a magyar állami tisztviselők, alitstiztek és szolgák, valamint az állami tanácsok kérelmeit tartalmazó, kongresszusunk által egyhangú határozattal megállapított emlékiratot a felelős magyar minisztériumnak illetve nagyméltóságodnak legbensőbb hódolatunk kijelentése mellett további elhatározás végett előterjeszjük. Ezen megbízatás teljesítésében tisztelteljesen tesszem le nagyméltóságod kezeibe emlékiratunkat, amelyben az igazság közvetlenségével világítjuk meg immár tarthatatlan helyzetünkét és a jogosság és törvényesség korlátai közt jelöljük meg a leg sürgetőbb orvosás módját és eszközeit.

Emlékiratunkban komoly megrontolt, az állami tisztviselők magasabb hivatásához méltó befejezést nyert azon mozzalom mely a tisztviselők körében anyagi helyzetük javítása és szolgálati viszonyaik rendezése érdekében az év tavaszán országzszer megindult; bizton táplálhatjuk ennéltozva a reményt hogy az állam pénzügyi és gazdasági helyzetének, valamint a termelői porárok érdekeinek céltudatos figyelembentartásával a természetűbb mértékig lezsalított kérelmeink méltányos elbirálásban lagnak részesülnek.

Kérvényezési jogunk gyakorlatának ugy az alkotmányosság, mint a szolgálati viszonyok követelményeit tartva szem előtt nem kérjük s nem várunk súlyos anyagi helyzetünk javítását és szolgálati viszonyaink rendezését biztosító intézkedések kezdeményezését másolt, mint a minisztériumtól és annak élen nagyméltóságodtól, bizalmunk nagyméltóságod és a minisztérium iránt feltétlen és megindíthatatlan s éppen ez életem keblünkben azt az erős hitet és meggyőződést, hogy az állam tisztviselői s egyéb alkalmazottjai már a legközelebbi jövőben anyagi gondoktól és nélkülözésektől menten fogják teljesíteni közérdekű hivatásukat. Legmélyebb tisztállettel kérjük nagyméltóságodat hogy emlékiratunkat kegyesen tárgyalás alá vétetni s annak érdemében a mi javunkra mieelőbb dönteni méltóztatassék!

A szép beszéd nyomán elhangzott lelkes éljenzés után Szell Kálmán az alábbi nagyérdékű beszéddel válaszolt:

A miniszterelnök beszéde.

Igen tisztelt küldöttség! Tisztelt uraim! A magyar állam és a magyar törvényhozás ismeri azt a nagy fontosságot és azt a nagy jelentőséget, mely a magyar állam tisztviselőinek sorsához és anyagi helyzetéhez fűződik. Hiszen nem kell önök előtt hangsúlyoznom és bővebben fejtegetnem, hogy én mint a magyar állam ez idő szerinti első tisztviselője és első munkása a legmélyebb érdeklődéssel viseltem önök iránt. (Élénk éljenzés.) Én a munkát, a szolgálati kedvet a szolgálati készséget, a kötelességek hű és odaadó teljesítésétől áthatott érzéseket oly magasra helyezem s annyira fontosnak tartom az állami tisztviselői állását az állami életben, az állami gépezet funkcionálásában és az állam szervezésében, hogy a magam részéről — és így gondolok a kormányra is — a tisztviselők sorsát és a tisztviselők helyzetét a legmélyebb rokonszenvvel kísérem. (Leikes éljenzés.)

Hogy a magyar állam és a magyar törvényhozás így gondolkodott mindig, azt önöknek kék a kormány és a törvényhozásnak minden felkérését figyelemmel kísérik, tudniok kell A törvényhozás ahol lehet, az államháztartás kereteinek megtartásával és amennyire ez keretek megengedik, eddig is tett a tisztviselők érdekében jelentékeny és nem kicsiny létszámú lépéseket. Emlékeztetem önöket az 1885. évi II. törvényekre, amely a tisztviselők nyugdíjigényeit biztosította és azok helyzetét lényegesen javította. Emlékeztetem önöket az 1895. évi IV. törvényekre, amely minden tekintetben megszűntette a fennálló nagy méltánytalanságot, erősen javította a tisztviselők helyzetét és az államháztartás terheit sok millióval szaporította.

Elismerem, hogy nincs arányban igen sok helyütt és talán az állások túlnom részében az az igény, amelyet az állam munkásaival és tisztviselőivel szemben támaszt, azzal az ellátással, amelyet nekik nyújt, de nézzék, t. uraim, a magyar állam oly rohamosan fejlődött, a magyar állam szervezete oly óriási méretekben nőtt meg, a szervezéseknek oly tömletemen sora kötötte le az állam erejét és szaporította az állami tisztviselők sorait, hogy ez az extenzív fejlődés, amely nagyobb, mint bármely országban, ezen aránytalan rövid idő alatt, az utolsó 24 esztendő óta annyira megszorította a tisztviselők számát, hogy a dotációinak kis emelése is — önök nagyon jól tudják — igen nagy megerhesítésre vezet az államháztartásnak. Sem Ausztriában, sem Poroszországban, sem Németország többi államaiban, sem Franciaországban aránylag ily rövid idő alatt elő nem állott az állami tisztviselők ily rohamos szaporodása; sehol ez országokban nem állott be ily rohamos fejlődés az állami szervezetben és az állami intézményekben.

Ez volt egyik oka annak, hogy a törvényhozás eddig a tisztviselők fizetésének javítása érdekében

többet nem tehetett. De mind a mellett, azon törvényeken kívül, amelyeket előbb említettem, igen sok másra tudnék rámutatni, ahol szintén történtek intézkedések a tisztviselők fizetésjavítása érdekében.

Önök mozgalmat indítottak, amelynek célja a kormányt és a törvényhozást megkeresni és azzal a kérelmekkel járulni előlük, hogy anyagi sorsuk javításáért. A kormány ezekre az ábrán sem volt, hogy ezt a mozgalmat meggátolnia akarja. Én első sorban, de a kormány minden tagja, az önök kérvényezési és csoportosulási jogát, az önök megmozdulását kompatibilisnek tartjuk az én szabadelvi irányzatommal. (Élénk éljenzés.) Akadályokat, gátakat emelni nem akarom, nem akartunk és ezt önöknek el kell ismerniök. (Megújult éljenzés.)

De engedjék meg, hogy azzal a teljes jóakarral, azzal a teljes elismeréssel és azzal a rokonszenvvel amelyet én Magyarország tisztviselői iránt táplállok, két szempontot emelek ki mindenekelőtt: az egyik az, hogy az állam iránt oly igényeket támasztanak, amelyek nem jogosultak és amelyeket az állam nem képes teljesíteni és amelyek az állam anyagi erejét felülmúlnak nem szabad. Másodszor ezen igények támasztásánál és az ezen igények megvalósítására való törekvésben nem szabad önöknek eleledniök azt a viszonyt, amelyben önök az állammal, mint annak munkáit és reprezentánsait a maguk adminisztratív hatáskörében állnak és azt a viszonyt amelyben a kormány által állnak és azért az önök mozgalmata a látszatban sem szabad, hogy elkölisse annak, muntha kényszerhelyzetet akarnának teremteni. (Ugy van! Ugy van!) Ovom önöket ettől és kérem önöket erre, mert — ne vegyük tölem rossz néven — megmondom azzal a nyíltsággal és őszinteséggel, amelyvel én mindenkor, mindenütt és mindenivel szemben nyilatkozom a mozzalom sok helyütt és általában véve még ezt a látszatot kellett el. (Felkiáltások: Entéttük!) Én tudom, hogy a tisztviselők óriási többsége perhorreszkálta ezt. (Ugy van!) kérem is önöket az önök és a mi közös nagy célunk érdekében, hogy ezután is ezt tartsák szigoruan szemük előtt. (Élénk tetszés.)

Visszatérve arra, amit az imént említettem hogy csak olyan igényeket támaszthatnak, mert csak azok ismerhetők el jogosultaknak, amelyeket az állam anyagi ereje megbir, ne leletsék el, hogy az ország kormányzatának első és kardinalis célja, politikájának első leltétele az, hogy az államháztartás egyensulya semmi körülmények közt meg ne zavartassék, mert a rendezett pénzügyi viszonyokhoz fűződik Magyarország léte, fejlődése, boldogulása, mindnyájunk jóléte. (Hosszantartó tetszés.)

Azt se felejtsek el, — ha már belemegyek a dolgoba — hogy a fizetés-elemelés a nyugdíjelátalmányok is erős növekedést vonja maga után, ami a magyar állam háztartásának, ennek a fiatal állami háztartásnak, amely gyenge, fejlődő erőknél nyugszik, adja Isten hogy minél erősebb és fejlettebb legyen, nagy megerhetetésével járna.

Ne leletsék el azt se, hogy a magyar tisztviselői karnak s nesen érdekében oly dolgokat kérni, — mert olyanokat nem is nyújthatunk, — amelyek a maguk hatáskörében a tisztviselői a polgárok összességére képest valamely privilégizált helyzetbe hoznak. (Élénk helyeslés.)

Én ezeket önöknek, uraim szívükre kötöm és azzam veszem át ezt a memorandumot, hogy a magyar kormány teljes rokonszenvvel az önök sorsának és jogosult és méltányos igényeinek szambavétele vánt, meleg és elkötelezett érzelmi jóakarattal megfontolt tárgyával fogja tenni ezt a memorandumot és ennek alapján keressni fog egy megoldást, amely egytelő alkalmas lesz arra hogy az önök anyagi helyzetét amennyire az állam anyagi ereje engedi és amint és amikor engedi, lehetőleg javítsa és összhangba hozza Magyarország háztartásának erejével és azon tekintetekkel, amelyek a magyar állam polgárainak összességére iránt kell, hogy szemük előtt legyenek önöknek épp úgy, mint nekem és a kormánynak. (Élénk helyeslés.)

Annak a megállapítását, mily mérvűek a jogosult igények és azok mennyiben teljesíthetők, felelőségénél fogva a kormány tartja tenn magának. És engedjék meg, hogy mi keressük a megoldást, ugy amint keressük is nem a legközelebbi hónapok óta, nem az önök mozgalmának megindítása óta, hanem keressük már azelőtt is. A fizetésjavítás teljes mértékben való eszközölése nem lehet rögönös; nem is vihető egyszerre keresztül; a megoldás talán nem is foglalhatja magában a teljesét annak, amit önök követelnek — de nem akarok preudiciöse nyilatkozni; hanem én ugy gondolom, hogy az állam anyagi erejéhez mérve és a legrosszabbul dotált munkásokon kezdve (Tetszés) bizonyos fokozatos kivételben a kormány tisztába fog jönni az iránt mit bir tenni mit engednek az államháztartás viszonyai és mit enged az ország anyagi ereje és ha ez iránt tisztába jött, akkor ezt a megoldást lefekteti törvénybe, amely megmondja, mily sorrendben, mily idő alatt, mily méretekben és mily módon legyen az önök anyagi helyzetén segítve, mily módon legyen a fizetés elemelése és anyagi helyzetük megjavításának kérdése megoldva, amely törvény önöknek azután biztosított nyújt hogy ha nem is rögönös hanem fokozatosan és a nemzettermézet és az ország anyagi erejéhez alkalmazott fejlődés szemelőtt tartva fogja a kérdést megoldásra vezetni. Ami lehetséges, azt meg beható, érett megfontolás után fogjuk megállapítani és lehetőleg rövid idő alatt fogjuk törvényhozással előterjesztést tenni. (Zajos tetszés és éljenzés.)

Én tudom azt, aki egész életében a munka embere voltam (Leikes éljenzés.) és életemnek javarészt, nagy javarészt, talán egész életemet, kora ifjúságomtól fogva iránttal mellett, tanácskozásteremben a zűdásztársaimtól tettem, én, aki mindig tisztviselő voltam magam is, különböző szférákban és nagy adminisztrációk élén álltam, amint ma az ország kormányzatának élén állok, tudom, mit tesz az, nyugodt,

sorsával és helyzetével megelégedett tisztviselővel dolgozni (Helyeslés.) és tudom, hogy mikor a tisztviselő kötelességét teljesíti a legerőszintettebb munka is könnyű ha tisztá az agy és mentes a lélek a gondoktól; de súlyos a munka és az idegek nem bírják és az agy fáradt, ha háta megett súlyos anyagi gondok ülnek. (Élénk tetszés.) Ezt én mind tudom, uraim! De másfelől ne felejtsek el azt se, hogy lételességünknek fogva én és a kormány tartozunk az önök érdeket az ország összességének érdekeivel az önök helyzetének javítását a pénzügyi tekintetekkel összeegyeztetni.

Azt mondom tehát önöknek: — talán hosszabban is szóltam, mint óhajtottam volna — (Élénk éljenzés) láthatják, hogy meleg érzelmeivel viseltem önök iránt, (Élenezés) legyenek türelemmel, legyenek nyugodtak, kötelességünk is mindnyájunknak megvárni azt az időt, amikor az ország anyagi erejének mérlegelésével megállapíthatjuk azt, amit — ismétlem — jóakarattal és minden irányban érett megfontolás után megállapítani fogunk. (Tetszés.)

Ilyen névleges dolgokat csak kölcsönös bizalommal lehet megoldani. (Ugy van!) Én önökben bízom és bízom az önök küldöttségben és az állami tisztviselők nagy karában és nagy osztályában, bízom abban, hogy önök csak azt fogják kérni, ami méltányos, ami lehetséges és belenyugoznak abba, ami keresztülvethető. (Ugy van! Ugy van!) Önöknek pedig abban kell bízniök és azzal kell az én bizalmamat a maguk részéről viszonyozniök, hogy a kormány azt, amit ezek a nagy tekintetek, amelyeket kifejtettem és amelyeket szem elől tévesztetni sohasem szabad, megengedik, meg fogom tenni és oly megoldást fogok biztosítani, a mely alkalmas lesz arra, hogy az önök helyzetét a lehető legjobban segítsünk és alkalmas lesz arra is, hogy önök kívánásukat összhangzásba hozzam e polgárok összességének érdekeivel és azokkal a nagy célokkal és azokkal a nagy érdekekkel, amelyek az államháztartáshoz fűzve vannak. Ezekkel veszem át az önök kérvényét. Meg lehetnek arról győződve, hogy ebben a szellemben fog a magyar kormány eljárni amelyet most kifejtettem. (Hosszantartó, lelkes éljenzés.)

A miniszterelnök ezután Vörös Lászlóval kezét szorított s a küldöttség egyes tagait bemutatatta magának, mire a bizottság a miniszterelnöktől lelkesen éljenzve, távozott.

Magyar Köztisztviselők Országos Szövetsége.

Ma délután négy órákor tartotta a Magyar Köztisztviselők Országos Szövetsége évi rendes közgyűlését a budai Vigadó nagytermében, Vörös László nyugalmazott államtitkár elnökléte alatt. A közgyűlésen a tagok szép számban jelentek meg s egyhangú lelkességgel jelentős határozatokat hoztak. A lelelept Beid Albert elnök helyébe Vörös Lászlót választották meg egyhangulag elnökékké, aki a bizalmat megköszönte a tisztséget elfogadta. A tisztviselők kiütötté bizalma Vörös László mellett Benedek Sándor közigazgatási bíró személye felé irányult, akit alelnökül választották meg. Az elnök szép szavakban emlékezett meg Benedek Sándornak az államtisztviselők mozgalmában kifejtett nagyarányú, érdemes működéséről s az elismerés szavait lelkes éljenzéssel tette magáévá a közgyűlés. Kiemelkedő mozzanata volt az értekezletnek Vörös László indítványa, amelyben a magyar ipar pártolására buzdította a tisztviselőket és egy hazafiás akciónak vette meg az alapját. Benedek Sándor helyes utmutatással szabta meg az indítvány követő határozat további irányát, amelynek sikerét biztosítja az állami tisztviselők hazafiás készsége.

Az értekezlet legelőbb Vörös Lászlót megválasztotta az országos szövetség elnökévé, aki elfoglalta az elnöki széket. Miután a beléje helyezett bizalmat megköszönte, alelnökül ajánlotta Benedek Sándor közigazgatási bíró, akit szintén egyhangulag választották meg.

Benedek Sándor elfogadta a tisztséget. Hálával és köszönettel fogadom — ugymond — a bizalom és megnyilvánulását. Igaz és őszinte védelmezője akarok lenni a tisztviselők érdekeinek. Ezt annál könnyebben tehetem, mert olyan elnökkel lesz szerencsém együtt működni, akinek a munkásságát a tisztviselőknek volt már alkalmuk megismerni, akinek a hazafiassága, őszintesége és buzgósága közzismert. (Leikes éljenzés.)

Ezután a választmányba új tagokul beválasztották László Pált, Kövér Andrást, Cséj Józsefet és Moesary Bélat.

A tárgysorozat első pontja az elnökség évi jelentése volt. A jelentés kimerítően foglalja közük azokat a szemrehányásokkal melyek az utóbbi időben a Szövetséget érték. Az egyik az, hogy a tisztviselők érdekében semmit sem tett a másik az, hogy a léte-szint szándékot tisztviselő-hitelegyettel a fizetésjavítás ügyének előadását előzta. Az első való ellen felhossa az elnökség a következőket: 1896-ban már átnyújtott egy részletes javaslatot a kormánynak, melyben a fizetés-elemelést számszerű adatokkal kérte. 1897-ben küldöttséget mentesített a király elé a Szövetség panaszos szavakban esetelvén a magyar tisztviselők sivar anyagi helyzetét. 1899-ban országos kongresszusra hívta össze a Szövetség a tisztviselőket és ekkor, valamint 1899-ben küldöttéggel jelent meg a kormány előtt a fizetésjaví-

KÜLFÖLD.

Bülów a gazdasági politikáról. Gróf Bülów német kancellár ma Binnebergben, az ottani kerületi gyűlés képviselői által rendezett laomány beszédet tartott, amelyben mindenekelőtt köszönetet mondott az előtte szólott képviselőnek, ki a császárt éllette, hogy beszédében nem érintette a politikát. Nem akarja ugyan állítani — ugymond — hogy a politika föltétlenül meggyontja a karaktert, ami ő réá és politikai kartársaira nézve nagyon szomorú volna, mégis sokkal kedvesebb és kellemesebb a poháreségés, ha a politikát otthon hagyják. Meg van róla győződve, hogy minden lényeges pontban egy véleményen van az asztaltársaság többi tagjával. Ebben a kerületben képviselése van mind a három fő kereseti ág: a *mezőgazdaság*, amely nagyon rossz helyzetben van és amelyen segíteni kell, segíteni akar és segíteni fog; az *ipar*, amely szintén nagyon rossz időköt él és amely a legkomolyabb figyelmet érdemli és az *egész világot átölelő kereskedelem*, amelynek fő forgalmi ere ezen a kerületen megy keresztül. Reményem, ugymond, hogy ez a kerület meg fogja érteni a *császár kormányának gazdasági politikáját*, amely a régi hohenzollerni jelszóhoz híven *mindenkinek megadja a magdát*.

HIREK.

Budapest, szeptember 24.

— BUDAPESTI NAPLÓ. Szeptember 15-én

uj előfizetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetés ezen a napon lejárt, méltóztatassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldessük tovább.

— Személyi hírek. Széll Kálmán miniszterelnök, úgy is mint belügyminiszter. csütörtökön, e hó 26-án, délután az általános kihalगतást nem tartja meg. — Samassa József egri érsek ma Bécsbe érkezett.

— Frigyes főherceg köszönete. Pozsonyból táviratozók: Broily Tivadar polgármester Frigyes főherceghez Bélyére Pozsony város nevében üdvözlő táviratot küldött, mert a merényletről elterjedt hírek valótlannak bizonyultak. Főherceglakról ma a polgármesterhez a következő távirat érkezett:

Önök és Pozsony városának legszívélyesebb köszönetemet fejeztem ki táviratukért, amelyben ragaszkodásuknak újabb jelét ismerem fel. Frigyes főherceg.

— Darányi miniszter a kassai gyümölcskiállításán. Darányi Ignác főminiszteri miniszter ma leiratban értesítette az abauj-tornamegyeyi gazdasági egyesületet, hogy az általa rendezendő gyümölcskiállítás céljaira ezer koronát utalványozott ki. A leiratban azt is jelezte a miniszter, hogy a gyümölcskiállítás megnyitásán személyesen megjelenik, ha pedig akadályoztatva lenne a megjelenésben, képviselőit fogja magát.

— Uj Petőfi szobor. Petőfi Sándornak a magyar szabadság lánglélekű költőjének emlékszobrot állít Kun-Félegyháza, ahol a költő ifjúsági éveit töltötte. Közadakozásból már szép összeg gyűlt egybe a szoborra, melynek tervezését Holló Barnabásra bízták. Holló már elkészítette a mintát, mely Petőfi vándoridők korában örökíté meg. Karosu természetű atilla szorul. egyik kezében köpenyt tart, a másikban kalapot és botot. Ugy az arc, mint a tartás igen érdekes és jellemző.

— Jókai Mór köszönete. Nagy regényírónk, Jókai Mór a következő sorokat teszi közzé:

Köszönetnyilvánítás. Boldog házasságom második évfordulója alkalmával oly számos üdvözlöt kaptam igaz jó barátaim és családjaik részéről, hogy egyenkint, külön nem vagyok képes azokat viszonzni. Ez uton köszönöm meg. Isten tetézze rájuk mind azt az áldást, amelyben ők részesítettek engem, szeretett nőmmel együtt. Budapest, 1901. szeptember 24-én. Dr. Jókai Mór.

— Nemzetközi diákkongresszus Budapesten. A nemzetközi diák-szövetség, melynek központi bizottsága Párisban székel, legközelebbi kongresszusát Budapesten tartja meg. A szövetség elnöke, dr. Ludvigh, különben is magyar ember s a budapesti diák-szövetség már most készül a nevezetes gyűlésre, amelyen a világ összes nagyobb nemzetének diákjai részt vesznek. A kongresszus a jövő év szeptember havában lesz, de programját már legközelebb megállapítják.

— Tompa Mihály emléke. Tompa Mihálynak, a „virágregék” költőjének, díszes emlékszobrot emelt Rimaszombat, a költő szülővárosa. A szobrot bronzba öntve a napokban állították föl Rimaszombat tőterén, de a választási mozgalmakra való tekintetből az ünnepi leleplezést a jövő tavaszra halasztották.

— **Wlassics miniszter a tanfelügyelők-höz.** Wlassics közoktatásügyi miniszter egy körrendeletet és rubrikás jegyzőkönyvet küldött az ország összes tanfelügyelőihez. A rendeletben felszólítja a miniszter a tanfelügyelőket, hogy tekintettel a tetemes utiatálányokra a legpontosabban és a legszigorúbban teljesítsék a felügyelőkre bízott iskolákban az ellenőrzést. Legalább egyszer okvetlenül látogassák meg iskoláikat s arról, amit tapasztalnak, számoljanak be. Erre a beszámolóra való a mellékelt jegyzőkönyv, amely sok rovatban kérdéseket intéz a tanfelügyelőkhöz. Ezek a kérdések a legnagyobb körültekintéssel vannak megválogatva, úgy hogy ha minden egyes kérdésre lekiismeretes választ kap a miniszter, nagyon jó tájékozást szerezhet a szóban lévő iskolák viszonyairól. Érdeklődik a miniszter az iskolai helyiségek, az iskolák felszerelése, a közvetlen hatóságok ellenőrző kötelességének teljesítése, az iskolai könyvtárak, a tanítás eredménye, a növendékek pontos iskolalátogatása iránt, aztán aziránt, vajjon elegendő-e a működő tanerő, a tanfelügyelő az esetleges hiányok pótlására tett-e intézkedést és mik ezek az intézkedések, van-e az iskolák töltéseknél könyvek, írószerük? Már ezek is mind csaknem egyformán elsőrendű fontosságú kérdések. Végezetül említjük meg azokat a kérdéseket, amelyek még inkább fölkeltek a figyelmet s talán a dolog legeslegfontosabb részeire vonatkoznak. A tanfelügyelő jelentést tartozik tenni arról, pontosan kárhozza-e a tanító az illetményeit. A tanító tudvalevőleg nem a legfőnyesebben dotált munkása a nemzetnek, s így valóságos életkérdés, hogy ne késedelmesen jusson a fizetéséhez. Jelentést kell tennie a tanfelügyelőnek a tanító képzettsége, nyelvismerete, tanító és oktató eljárásáról, társadalmi életéről és hazafias magatartásáról. Hogy nem használ-e tiltott, pláne államellenes iskolakönyvet, vagy meg nem engedett füzetet vagy iskolaszert. Es pontos beszámolást kíván a miniszter a magyar nyelv tanításának az eredményéről. Vajjon a nem magyar tanítvány iskolákban sikeres-e a magyar nyelv tanítása, s ha nem, mi ennek az oka. Ezekről a viszonyokról akar kimerítő képet kapni a miniszter, s ez a beható érdeklődés már számot adhat arról a buzgóságról, amivel a miniszter a földérendő bajkon segíteni akar.

— **Előéptetés a pénzügyminisztériumban.** A hivatalos lap mai száma közli, hogy a király Szigethy Ferenc miniszteri titkárnak és Lukács Sándor pénzügyi tanácsosnak az osztálytanácsosi címet és jeleget adományozta. A pénzügyminisztériumban egyéb változás is történt ezuttal. Lukács László pénzügyminiszter ugyanis báró Hammerstein Rikárd miniszteri titkár címmel és jeleggel öröhrühözött miniszteri segédtitkár, Klobusiczky Iván, Szabó Károly és dr. Szerdahelyi Jenő segédtitkárokat miniszteri titkárokká, továbbá Hell István és dr. Vértess Sándor miniszteri segédtitkár címmel és jeleggel öröhrühözött miniszteri fogalmazókat valamint Tokma József pénzügyi segédtitkár, báró Splényi Ernő és Weber Tibor miniszteri fogalmazókat miniszteri segédtitkárokká, végül Huszár László drt. miniszteri fogalmazói címmel és jeleggel öröhrühözött segédfogalmazót és dr. Szabó László pénzügyi fogalmazót miniszteri fogalmazókká nevezte ki.

— **A fiatal Hegedűs Sándor.** A hatvanas években történt, hogy gróf Kuun Géának, az Akadémia elnökének birtokán a református hívek számára templomot építtetett a gróf hitbuzgó elődje. A parókia alapítólevelébe azt is beleíratta a gróf, hogy mindazok között, akik a templom elkészültével a papságra pályáznak, elsőbbséget nyerjen Hegedűs Sándor, a kolozsvári református kollégiumnak akkori diákja. Az öreg gróf felesővála hallotta később, hogy a fiatal Hegedűs nem vágyik a nyuzalmas parókiaira, hanem jogász lett s nekivágott az élet nagy küzdelmének. Aggódott az ambiciózus fiatalemberért, vajjon meg fog-e magában élni, lesz-e biztos kenyere a nagyvilágban. A nemes gróf ha élne, ma már nem nyugtalankodnék, a fiatal Hegedűsből Magyarország kereskedelemügyi minisztere lett, aki egyszersmind a dunamelléki egyházkerület főgondnoka. Ifjúságából ezeket a részleteket pedig a református egyház közgyűlésén elevenítették fel, amely a minap volt Miskolezon.

— **Tüntetés. Sándor Pál** ma esti programbeszéde után néhány tulbuzgó, politikailag éretlen ember a szabadelvűpárt előtt tüntetést rendezett báró Podmaniczky Frigyes és a kormány néhány jelenlévő tagja ellen. A szabadelvűpárt érdemben megőszült elnökét az utcan körülölgötték és izléstelen kiáltásokban törtek ki. Boda kapitány és Bockelberg rendőrfelügyelő a kocsihoz vezette a bárót, mire a tüntetés, amely nem válik a rendezők dicsőségére, véget ért.

— **Zsarolás Kossuth Ferenc nevével.** Kossuth Ferenc nemrég megtudta, hogy bizonyos emberek néhány képviselőjelöltinél az ő nevében pénzt zsaroltak. Kossuth ma nyilatkozatot tesz közzé, amelyben kéri azokat, akiket megzsaroltak, hogy a zsarolók ellen a bünyenyítő följelentést tegyék meg. Vagy ha

tás érdekében. Az elnökség ezek alapján jogszólátannak jelenti ki azt a vádat, melyet vidéki tisztviselőök támasztottak a Szövetség ellen, mintha az az általános tisztviselői fizetésemelés ügyét előadani igyekszik. Ezenkívül a Szövetség oly szolgálati pragmatika törvényjavaslat-tervezetet dolgoztatott ki, melyet úgy a hazai, mint a külföldi sajtó is elismeréssel fogadott. E tervezetet a kormány elé terjesztették, hogy azt a hozandó tisztviselő törvény megalkotásánál figyelemre méltassa. Foglalkozott azonkivül az általános tisztviselői segélyző-egylet, a gyermekintézmény megalakítására irányuló eszmével és létesítette az Erzsébet királyné-alapot. Ami a hitelügyeletet illeti, annak megalakítására célzó törekvében a Szövetséget a bécsi tisztviselő-egylet járma alól való felszabadítás eszméje vezette. Ez az egylet köztudomásúlag tetemes összegeket von ki az országból, amit arra fordít, hogy Ausztriában az ottani tisztviselők részére emberbaráti intézményeket létesítsen. A rosszból javadalmozott magyar tisztviselők állféréiből a jobban dotált osztrák tisztviselők intézményeit fejlesztik. Ezt a visszás állapotot csak egy önálló magyar hitelügyelet lehetne megszüntetni. Ezzel véget vetnek a bécsi egylet germanizáló hatásának is. A terv a Szövetségén kívül fogamozott meg és csupán a már kidolgozott alapszabály-tervezet került a Szövetség választmányra elé azzal, hogy ez az ügy befejező lépéseit vállalja magára. E felhívásnak a szövetség készségesen engedett és elhatározta, hogy a hitelszövetkezet létrehozatalának feltételeit képező állami támogatás kieszközölése végett a kormányhoz fordul. Ekkor indult meg vidéken az országos mozgalom a fizetés-javítás iránt. A helyi bizottságok némelyikében kifejezésre jutott az az óhaj, hogy a tisztviselői hitelügyelet ügye mint időelőtti cél félretessék. A Szövetség vezetősége erre lemondott a hitelszövetkezet megalakításának eszméjéről és teljes erejével az országos mozgalom szolgálatába állott. Részletesebb bizonyosság az enőki jelenés közli azt a két memorandumot, melyet a hitelügyelet ügyében a kormány elé terjesztett. A Szövetség megindította a lépéseket a tisztviselők vasárnapi munkaszünetének az elrendelésére. Sikertült kivívnia azt is, hogy az összeérhetlenség törvény megalakításánál a törvényhozás olyan rendelkezést akötoit meg, mely a tisztviselők kinevezésénél megtiltja a képviselők közbenjárását, protekcióját.

A elientést egyhangulag tudomásul vette a közgyűlés. A számvizsgálók jelentésének és a jövő évi költségvetésnek tudomásul vétele után az indítványok jöttek sorra.

Dr. Andor Endre elismeréssel méltánvonta Bedő Albert a telepelt enők működését, akinek jegyzőkönyvileg mondtak köszönetet.

Mezericzy Elek határozati javaslatot nyújtott be a központi szervezést illetően. A közgyűlés Vörös László enők indítványára elhatározta, hogy örömmel üdvözölve az országos kongresszusnak e tárgyú határozatát, utasítja a választmányt, hogy állapítsa meg azokat a módózatokat, amelyek alapján a tisztviselői egyletek közt megteremtendő legyen az összeköttetés és így módon kezdje meg az országos szervezést.

Szűlőgyi József a legutóbbi rendkívüli közgyűlésen tett indítványára utalva, a megváltozott helyzettel szemben már nem kívánja, hogy a képviselőjelöltéktől a tisztviselői mozgalom támogatását követeljük.

Általános figyelem középepte szóialt tel ezután Vörös László enők. Örövendetes jelenségként emeli ki, hogy a miniszterelnök kedvező értelmű nyilatkozata már bizonyossá teszi, hogy a kormány foglalkozik a tisztviselők anyagi helyzete javításának kérdésével és nem zárkózik el az orvosias lehetősége elől. Rövid idő muva a tisztviselői karnak legalább egy része nagyobb javadalmomban fog részesül ni. Ennek a megbízására hazafias ellenőrzőgáttal tartozik az államnak a tisztviselői kar. Ennek a módja pedig az, hogy a mai közgyűlés ünnepélyes fogadamaat tesz arra, hogy tejes erejével esatlakozik a hazai iparpartóiai mozgalomhoz. A tisztviselők országos szövetségé hazafias feladatot teljesít ezzel az elvi határozattal. Nagy eredményeket érhetnek el, különösen ha az országos szervezet kiterjeszti működését ez irányban.

Az indítványt kitörő lelkesedéssel fogadták és Vörös László enők kimondta a határozatot, mely szerint a szövetség agitációt indít meg, melynek módját a választmány részletes tanulmányok után és a hazai iparpartóiai szervezetekkel összeköttetésbe lépve fogja megtalálni.

Csep József azt indítványozza, hogy a szövetség minden tagja lépjen a tisztviselők fogyasztási szövetkezetébe. Vörös László enők azonban felvilágosítja a közgyűlést, hogy olyan éreimű határozattal ellentétbe lépne a hazai kereskedők érdekeivel.

Benedek Sándor kiejti, hogy egyelőre elegendő a tisztviselők hajlandósága. Az ügy érdekében van, hogy az iparpartóiai részleteire vonatkozólag komoly megfontolás után hozassék határozat.

Vidor Endre azt indítványozza, hogy sietessék a központi szervezet megalakítását.

Beregi Endre a tisztviselők hivatalos lapjára vonatkozólag tett indítványt Dr. Andor Endre a hivatalos szövetségi lap ocsóbbá tételét javasolta.

Végül köszönetet és elismerést szavaztak a tisztviselőknek. Erre a közgyűlés Vörös László és Benedek Sándor ötetésével véget ért.

A BUDAPESTI NAPLÓ telefonja.

Szerkesztőség 56-12
Kiadóhivatal 54-39

ezt nem akarják megtenni, bocsássák a rendelkezésére a szükséges adatokat, hogy ő a visszaélést megtorolhassa.

Budai Goldberger Károly halála. A fővárosi patricius családok egyik tisztas alakját, budai Goldberger Károlyt ragadta ma el a halál 89 éves korában, gyermekeinek, számos tisztelőinek és azoknak köréből, kik jótékony kezesnek, emberbaráti működésének áldásait érezték. Budai Goldberger Károly hosszú, munkában töltött pályafutása mintája, ő maga mintaképe a magyar nagyiparosnak, ki, míg egyrésztől díszesöveget szerzett a magyar iparnak, másrésztől humánus gondolkodásával és nemes tetteivel elismerést és szeretetet vívott ki magának munkásai és mindazok körében, kikkel az élet bármely viszonyba hozta. Főnöki minőségben egy felszázadon keresztül vezette az öbuidi gyár ügyeit, elnöke volt az öbuidi izraelita hitközségnek s a pesti szent-egyletnek. Ravatala mellett derék és atyjuk nemes tradícióit híven követő fia — Bertold, Sámuel, Ferenc, Odón, Albert, Gusztáv, Gyula és Arnold, továbbá nagyszámu rokonok állanak nagy fájdalommal. Mindazok, kik a nemzeti munka értékét meg tudják becsülni, elismeréssel és nagy szeretettel tekintenek Goldberger Károly koporsója felé.

Egan Ede temetése. Ma temették el Borostyánkeőn Egan Edét. A beszentelésen megjelent az egész rokonság, a földmívelésügyi minisztérium küldöttsége és a környék gyászoló közönsége. A szertartás után a magasan épült családi sírbolthoz vitték a koporsót, ott újból beszentelték és a borostyánkeői dalárda gyászdalt énekelte. A temetésen résztvett a földmívelésügyi minisztérium tisztikarának küldöttsége: Balogh Vilmos, Lestyánszky Sándor, Darányi Béla, Horváth Sándor miniszteri tanácsosok, Ebers Károly kir. tanácsos, számvédelmi igazgató, Heyek Adolf miniszteri titkár, aki elhelyezte a sírja a minisztériumnak nagy, széles nemzetiszíni szalagos koszorúját, amelyen a következő felírás volt:

Egan Edének — a m. kir. földmívelésügyi minisztérium.

Megjelent továbbá a hegyvidéki miniszteri ki-rendeltség személyzete, az ungvári főerdőhivatal küldöttsége Rónay Antal főerdőtanácsos vezetése alatt, Simenszky Kálmán erdőfelügyelő, Balhauser Ottó állattenyésztési felügyelő, Trombitás Ignác állategészségügyi felügyelő. Gerő Ferenc főmérnök, a szombathelyi kulturmérnöki hivatal vezetője. Ugyazintén részt vettek Vasvármegye tisztviselői, a szombathelyi és felső-őri főszolgabírók vezetése alatt, továbbá Szombathely város küldöttsége, a törvényhatósági állatorvos a körorvosi kar, a budapesti egyetem és műegyetem küldöttsége s a megboldogultnak barátai és ismerősei igen nagy számban.

Neheztelés. Francia politikusok körében neheztelnek a cárra, akit a francia nemzet éppen most fogadott nagy uri pompával és büszkeséggel. Mit is csinált hát a cár, hogy a nagy ünnepi gallusokban is rossz néven vettek tőle az udvarias gallusok? Az történt, hogy *Vystyten* muzsika háttérhároska népét tüzeszedelem látogatta meg és juttatta koldusbotra. Ennek a szerencsétlen népnek a fölségélyezésére a cár ötezer rubelt szánt s ezt az összeget Vilmos császárnak adta át, amikor nemrégiben találkozója volt vele, hogy juttassa a szegény kárvallottak kezébe. Hogy milyen nagyon a szívére vette Vilmos császár a tuzkárosultak dolgát, az eléggé kitűnik abból, hogy maga ment el *Vystyten*-be a pénzrel és beszédet is mondott tegnap a városka népéhez. Hát mindezek után következett be az említett politikai köröknek a neheztelése. És ennek a neheztelésnek a lapokban is nyoma van. A cárnak ezt az eljárását teljesen szokatlannak és furcsának tartják egyes francia lapok. Bizonyára azok, akik a cárt egészen a franciák számára akarják és féltékenyen nézik, hogy ilyen szives viszonyban áll a németek császárával.

Kétszáz éves ezred. Szeptember 23-ikán kétszáz esztendősen fennállásának jubileumát ünnepi a tizenötödik számú huszárezred, amely jelenleg *Gyöngyösön* állomásozik, s amelynek *Ferenc Szalvátor* főherceg a tulajdonosa. Ennek az ezrednek a múltja tele van diadalokkal. 1701-ben alapította Ernő Keresztély bayreuthi őrgróf altábornagy a saját költségén. Az akkoriban még dragonyos-ezred, amelyet alapította I. Lipótnak bocsátott a rendelkezésére, egy évvel később már résztvesz a spanyol örökösödési háborúban. Alapítójának halála után György beureuthi őrgróf altábornagy lett a tulajdonosa, a kinek kommandója alatt résztvett a török hadjárásban s 1716-ban Karlovicznál, Péterváradnál és Temes ostrománál, azonkívül 1717-ben Belgrád ostrománál küzdött győzelmesen. Tíz esztendővel később gróf Pálffy Viktor az ezredtulajdonos s a tette Eugen herceg hadtestében végigcsinálja a rajnai hadjáratot s ott van később Pancsovánál és Mehadánánál és helyt áll még akkor is, amikor már összes lőszerét eltüzelté. Báró Lentulus Scipio Rupert

két eskadronnal a janicsárok ellen vezetett rohamával lényegesen hozzájárult a győzelemhez. 1744-ben, amikor már gróf Balayra Lajos lovastábornok a tulajdonos báró Lentulus kétszáz dragonyossal részt vesz Prága védelmében. Prága átadásakor báró Lentulus nem akarta letenni a fegyvert s a következő mondatát jegyezték el az alkalomból:

— Harcolni jöttem Prágába és nem azért, hogy letegyem a fegyvert.

Einsiedel porosz tábornokhoz szolt így s Frigyes király rögtön szabadon bocsátotta becsületszóra. Báró Lentulus kevéssel azután porosz szolgáiba lépett mint őrnagy és szárnysegéd és tábornokságig vitte. Maga az ezred Prága ostroma alatt a bajor, rajnai és cseh hadjáratokban vett részt. 1746-ban már Oszországban harcol az ezred és június 16-ikán a piacenzai csatában hátulra kényszeríti a francia lovasságot spanyol csapatokat ugraszot meg és sok zászlót ragad el. Gróf O'Donnell Károly ezredparancsnok a győzelmi jelvényekkel akkor Bécsbe küldték az udvarhoz. 1753-ban gróf Porporatti altábornagy lett ezredtulajdonos s mikor négy esztendővel később a reichenbergi ütközetben elesett, helyébe Károly Frigyes választó fejedelem, altábornagy került. A hét éves háború alatt tünteti ki magát azután az ezred Laudon tábornagy és gróf Caramelli ezredes alatt, mire a vezérőrnagygyá előléptetett Caramellit a Mária Terézia-rend lovagjává nevezik ki. Az új ezredtulajdonos Waldeck Keresztély herceg. A bajor örökösödési háborúban, majd 1788-ban a török ellen, a francia forradalmi hadjárásban 1793-ban gyors egymásutánban arat az ezred sikereket. Az első nagy átalakuláson 1798-ban megyen át az ezred. A „7. számú könnyű dragonyos ezrednek” hívják akkor és sötétkék hajtókás fehér kabát helyett kénysárga hajtókás sötétzöld kabátot kaptak. Legközelebbi győzelmét a párisi huszárokon vívta ki az ezred, majd Tirol és Vorarbergben harcol. 1802-ben, amikor Frigyes hohenneh-ingelfingeni herceg altábornagy lett az ezredtulajdonos, a „2. számú dragonyosezred” nevet veszi fel. Kabátja akkor fehére, hajtókája sötétkék. 1805-ben Ulmál, 1809-ben János főherceg hadtestéhez beosztva Olaszországban Fontana-Freddában harcol, az egyik hadosztály azonkívül Pétervár bombázásánál is ott volt. 1814-ben, amikor Miksa József bajor királyó lett az ezredtulajdonos, a valeggioi és mincioi ütközetekben vett részt. Három évvel később I. Lajos bajor királyó következik mint ezredtulajdonos. 1848-ban egy eskadron Olaszországban működik. A custozai csatában erősen üldözik az ellenséget. Az egyik divízió Voita mellett fényes utakat csinál. 1849-ben az ezred Piemont ellen operál gróf Schaffgotsche vezérőrnagy brigádjában. Legfelsőbb kézirát 1860. január 17-én „10. vértés ezredé” teszi az ezredet, s egyenruhájában ekkor az a változás történik, hogy a fehér gombok helyett sárga gombot kap. 1866-ban Poroszország ellen harcol négy eskadronnal és Mengenz vezérőrnagy brigádjában. Július 23-ikán a könnigráti szomorú végű ütközetben, ahol őt tiszt, hatvan legény és százhuszonkét ló a vesztésége. Egy évvel később újra dragonyosezred és csakhamar Edvárd schwarzenbergi herceg altábornagy a tulajdonosa. 1873-ban „16. huszárezred” lett belőle ma egyenruhájával, s tulajdonosa erdődi gróf Pálffy Mária. A gróf halála után 1898-ban Ferenc Szalvátor főherceget nevezte ki ezredtulajdonossá a király s a főherceg nevével viseli máig is az ezred. Az ezred hátközégszintű törzse Nyiregyházán van.

A palotai vasuti szerencsétlenség. A romániai félhivatalos távirati ügynökség még egyszer visszatér a Palota és Turnseverin közt történt borzalmas vasuti katasztrófára. Ezúttal a szerencsétlenség nagyságáról elterjedt híreket igazítja helyre. Konstatálja, hogy a szerencsétlenségnél a két vonaton mindössze 34 személy volt és pedig 18 vasuti alkalmazott és 16 utas, mindannyian románok. Meghalt 9 ember és pedig hét alkalmazott és két utas, nevezetesen egy szabadságon levő vasuti hivatalnok és a halókecsi-társaság egyik ellenőrének a gyermeke. Megsebesült 16 személy, de mindannyian gyógyulófélben vannak. Csak egy ember, a gyorsvonat vezetője, sebesült meg súlyosan, a többieknek sérülése könnyű természetű.

Öngyilkos vasuti főfelügyelő. *Loebersdorj*-ban ma *Obermüller* alakos vasuti főfelügyelő löbe löte magát és meghalt. A főfelügyelőt családi viszálykodások keserítették el annyira, hogy megunta életét.

Halálköz. Ma délután temették el *Frankl* Arthur közgazdasági író-társunknak atyját *Frankl* Kálmánt az izr. hitközség impozáns részvételével. A temetésben *Koppel* Reich főrabbi mondott megható beszédet, méltatva az elhunyt érdemeit.

A tűzvész áldozatai. *Nápolyból* táviratozzák, hogy egy pirotechnikai gyárban ma tűz támadt, amelynek hét ember esett áldozatul. Néhány tüzlőt elkábitott a füst. A tűzet csak délben sikerült elszigetelni. A hatóságok mind a tűz színhelyén vannak. Az elpusztult gyár tulajdonosa egy *Tucci* Mihály nevű

ember, aki a gyárának létezését eititkolta a hatóságok előtt.

A becsületrend új nagykancellárja. A vaskezü *Waldeck-Rousseau* kormány újra jelét szolgáltatja annak, hogy nem fél a monarchista pártoktól. A becsületrend nagykancellárját *Davoust-d'Auerstätt* herceget fölmentették sokaktól irgylt állásától. Helyébe *Florentin* tábornokot, Páris város eddigi katonai kormányzóját nevezte ki, aki előrehaladott kora folytán megvált a tényleges katonai szolgálattól. *Duc d'Auerstätt* még résztvett a cár tiszteletére rendezett ünnepségekben és fölmentése valósággal meglepte a francia közvéleményt. A volt nagykancellár a Zola-pór idején a nyilvánosság elé szánt olyan levelet írt, amelyben *Faty du Clamm* fogta pártját. *Florentin* tábornok, aki már legközelebb bevonul Beauharnais Eugén pompás palotájába, elnöke volt annak a vizsgáló bizottságnak, amely *Walsin-Esterházyt* megfosztotta őrnagyi rangjától. A köztársaság hívei szerencsének tartják kinevezését, mert általános az a vélemény, hogy *Florentin* tábornok, a köztársaság hű katonája, legalább eddig teljesen távol állt a vezérkar üzemeltől. — Egy híteles párisi távirat megerősíti a *Florentin* tábornok kinevezését azzal a hozzáadással, hogy *Davoust* tábornok egészségi okokból adta be lemondását. Nacionalista részről ellenben azt állítják, hogy *Davoust* visszalépett arra vezetődel vissza, hogy a tábornok visszautasított több oly rendjel-adományozást, melyeket *Decrais* és *Lanessan* miniszterek indítványoztak.

A Buffaló merénylet tárgyalása. *Buffalóból* táviratozzák: A törvényszék tegnap kezdte meg a végtárgyalást *Czolgosz* Leó, *Mac Kinley*nek, az Unió elnökének gyilkosa ügyében. A tárgyalás alkalmából a törvényszék épületét szigorúan őrzik. A terembe csak belépőjeggyel lehet bejutni. *Czolgoszt* a fogházból az utca alatt húzódó alaguton erős fedezet alatt kísérték a törvényszéki palotába. A tárgyalás elején *Czolgosz* egyik védője azt mondta, hogy a védelem főüldadata őrködni, hogy a vád szigorúan alkalmazkodjék a törvényes formához. *Gaylard* védő előadta, hogy *Mac Kinley* sebe nem volt okvetlenül halálos. A haláltulajdonképpen okát azokban a jelenségekben kell keresni, amelyek a gyomor hátulsó részében előfordultak. A halál közvetlen oka egy szepikus fojedeknek a hasnyal mirigyek utján való őrszivása volt. A szakértők nyilatkoztak ezután. Egy részük beszámíthatatlannak nyilvánította a vádlottat. A védők ennek alapján elhatározták, hogy csupán arra főgnak szorítkozni hogy megállapíttassák *Czolgosz* beszámíthatatlanságát és így őrlítve nyilvánítását indítványozzák.

Az egyik védő dr. *Mason* nyilatkozatai nyomón konstataita, hogy *Mac Kinley* holttestének boncolásánál rendkívüli eredményre jutottak és hogy *Mac Kinley* túlzásított munka által el volt gyengülve, ami kétségkívül hozzájárult ahhoz, hogy a sebesülés halálos kimenetelét előmozdítsa. Ellenkező esetben az orvosi tudomány megmenthette volna az elnököt.

A törvényszék holnap hirdeti ki *Czolgosz* halálos ítéletét.

Buffalo, szeptember 24.

Az esküdtek a vádlottat az előre megfontolt gyilkosságban vétésnek mondották ki. Ezt a buntettet az amerikai törvény halállal bünteti. A kivégzés villamos árammal történik.

Kínából hazafelé. A kínai háborúból hazatérő kelet-ázsiai német zászlóalj ma reggel hat óra tizenöt perckor a *Ferenc Ferdinánd* Lloyd-gőzönsön Trieszbe érkezett. Az egészségügyi orvosi vizsgálót nem talált kiégésőlni valót a hajón. *Becher*, a Lloyd-társaság elnöke az igazgatóság tagjaival és *Stannius* német főkonduktál a hajóra ment a csapatok üdvözlésére. A gőzös háromnegyed tizenegykor az új kikötő negyedik mólójánál tizenegy órakor horgonyt vetett. A mólón a 97. gyalogezred zenekara, a hadapródiskola növendékei, a 97. gyalogezred szolgálatban nem lévő legénysége, egy tengerészcsapat, a landwehr és a esendőrség sorakozott s a szárazföldi és tengeri haderő összes szolgálatban nem lévő tőrszisztjei jelentek meg. 11 óra előtt érkezett meg *Succovaty* tábornagy hadtestparancsnok törzskarával, továbbá *Konrad* vezérőrnagy állomásparancsnok és *Kneissler* ellentengernagy, a tengerész-kerület parancsnoka. Amint lebocsátották az összekötő hidat, a zenekar rázendített a *Heil dir im Siegeskranz*ra. Elsőnek *Forster* őrnagy, a kelet-ázsiai zászlóalj parancsnoka lépett partra s jelentést téve a hadtestparancsnoknak és az állomásparancsnoknak, a hajó felé fordulva *Ferenc József* császárt és királyt ültette, amit a *Ferenc Ferdinánd* hajó fedélzetén felállított német legénység és tisztikar háromszoros hurrával fogadott, mialatt a zenekar a néphimnusz játszotta. *Succovaty* hadtestparancsnok erre Vilmos császárt ültette, amit szintén lelkesen visszhangoztak, mialatt a zenekar a *Heil dir im Siegeskranz*-ot játszotta. Azután a német tisztikar patraszállt, ahol *Succovaty* hadtestparancsnok és *Konrad* állomásparancsnok melegen üdvözölte. A német és az osztrák-magyar tiszték

azután kölcsönösen bemutatkoztak egymásnak, mire a tábornokok 11 óra 40 perckor elhagyták a kikötőt. A katonai ünnep után a triestzi német gyarmat több tagja *Kalau* alkonzul vezetésével a *Ferenc Ferdinánd* hajóra ment. A német tisztek sajnálkozásuknak adták kifejezést, hogy idő hiánya miatt nem tehetnek eleget az ünnepségre való meghívásnak. A triestzi németek ajándékát, kik sürt és szivarokat ajánlottak fel a legénység részére, elogadták. A *Ferenc Ferdinánd* hajón levő német legénység a délelőtti órákban felvette az e célra idezállított új khaki egyenruhákat és fehérműt. Kelet Ázsiából Triestbe felé augusztus 18-ikán, midőn a hajó Hongkongban volt, megűnnepeként *Ferenc József* császárt és királyt születésnapját. Az istentiszteletnél *Lensel* plébános prédikációt mondott, amelyben *Ferenc József* császárt és királyt mint népeinek és katonáinak barátját magasztalta. Este a hajón az osztrák *Lloyd* által rendezett ünnepi banket volt. A másik esemény vasárnap egy hete folyt le, midőn Port-Saidban átnevezették a tisztikarnak és a legénységnek a *Khina*-emlékérmet. Az érem felirata: A győzelmes harcoknak 1901. Khina. Az érem hátulján egy sas látható, amely egy sárkányt győz le. Az érmet széles sárga-fekete-lehár-piros szalagon viselik. Utközben kilenc ember betegedett meg akiket Szingaporeban, illetőleg Colombóban és Adenben partraszállítottak. Augusztus 30-ikán egy ember a 12 éves *Margel* örvetzőt a 8. szádról, tüzben meghalt. Szingapore és Colombo között a tengerbe temették. Ma a 826 emberből álló csapat egészségi állapota kitünő.

— **Gyanú emberek.** A buffaloi merénylet óta még idegebb a németországi rendőrség és gyanakodó éberségével már sok tisztos polgárnak okozott kellemetlenséget, különösen a határon átkelő idegenek közt. Legutóbb azonban, mint egy közigazgatási távirat jelenti, az orosz határon *Pillupommi* közelében két olyan embert fogott el, akik csakugyan veszedelmes szándékkal jöttek át a határon. Egy matuzkehményi vendéglősnél volt szálláson rövid idő óta az a két férfi, de sem személyazonosságukat, sem ott tartózkodásuk okát nem tudták. Feltűnt a postán, hogy számukra ismétlen nagyobb pénzkiutalások és levelek hamis címmel érkeztek. A pillupommi levélhordó, aki Matuzkehményben a postaküldeményeket kézbesíti, azt ajánlotta a két férfinak, hogy küldessék leveleiket az ő címére, amibe azok bele is egyeztek. A levélhordó azután ezeknek az idegen nyelvű leveleknek egyikét a rendőrséghez juttatta. A tartalom úgy látszik, terhelő volt, mert szombaton a két férfit elfogták. Orosz származásúknak vallották magukat, de minden további felvilágosítást megtagadtak. Vasárnap a vendéglőst, akinél meg voltak szállva és a község más három lakóját is elfogták.

— **Az amerikai anarkhisták.** Amerikában csakugyan rosszra fordult az anarkhista dolga. Most-ot, az anarkhista vezért látító beszédért, amelyet titkos gyűlésen mondott, újra letartóztatták. Az anarkhista sem nyugosznak azonban bele egykönnyen az elnyomásba. Az *Aurora* című anarkhista újság husz embernél felügyelvezetést örséget állított föl a szerkesztőség épülete előtt, mert arról értesült, hogy *kétezer polgár te akarja rombolni az épületet.* — *Goldmann* Emma életrajzához ismét jöttek újabb adatok. Iskolai oktatásban ez a hirhedt lett anarkhista nő nem részesült, s mikor tizenhét éves korában Amerikába került ki, ott férjhez ment egy *Grünebaum* nevű emberhez, akivel azonban csak egy esztendeig élt, hogy aztán *Bernstein* anarkhista kedvesévé legyen s azzal éljen vadházasságban. Ez a *Bernstein* vette be az anarkhista-ságba és a tanok annyira hatotte az excentricitási asszonyra, hogy szerelme tárgya mindig a legvéresebb gondolkodású anarkhista volt, s így egymásután *Berkmann* Sándornak, a homesteadi gyárigazgató későbbi gyilkosának, *Most* Jánosnak, a tett propagandája megalapítójának, aztán *Brady* és *Havel* anarkhistáknak kedvesévé lett, amely utóbbival most együtt fogták el. Ismeretét *Most* Jánosnak köszöni, mert mikor ezzel élt közös háztartásban, a vén anarkhista tanította őt. Mosttól nagy botránnyal vált el, az után fölpofozta. Oka ennek az volt, hogy *Most* tulzottnak kezdte tartani *Goldmann* Emma gondolkodását s ezért magára vonta haragját. Hogy milyen véresszá u volt ez az asszony, bizonyítja egy beszéde, melyben így kiáltott föl:

— Közel az idő, testvérek, mikor asszonyaitok kávé helyett dinamitot fognak főzni!
Tekintélye oly nagy volt elvtársai közt, hogy az 1899-iki párisi anarkhista-kongresszusra őt küldték el. Ő alapította *St. Louisban*, *Chicago*-ban és *Cleveland*-ben az anarkhista-szövetkezeteket. A *Mao Kinley* ellen való merénylet előtt háromszor járt *Buffalóban*; legutóbb négy nappal a merénylet előtt látták ott. Czolgosszal többször találkozott s a fiatal ember *Chicago*-ban kikísérte a pályaházba, mikor *Buffaloba* utazott. Czolgoss először *Cleveland*-ban hallotta *Goldmann* Emma előadásait s aztán családkozott a *chicagói*

anarkhista-csoporthoz, amelynek ez az asszony is tagja volt.

Chicago, szeptember 24.

(Reuter.) *Goldmann* Emmát szabadon bocsátották.

— **Egy amerikai nábob fenyegetése.** Egy filadelfiai távirat az amerikai nábobok versengéséről, jobban mondvá versengységük egy érdekes incidenséről ad hírt. *Cassatt*, a Pennsylvania-vasút elnöke, felszólította *George Gouldot*, hogy a *Wabash-St. Louis-* és a *Pacific-vasut*, valamint a *Weeling- és Lake-Erie-vasut* hálózatát a *Gould-csoportra* néve előnyös árárt engedje át. *Cassatt* e felszólítás kapcsán azzal fenyegetőzik, hogy ellenkező esetben a *Westunion* távirati társaság valamennyi táviró-vonalát elvágja a *Pennsylvania-vasut* hálózatától, valamint a *Vanderbilt-csoport* alatt álló vonalakról is, melyek a tervezett üzlettel egyetértenek.

— **Három munkás halála.** Moszkvában a *Rallet-léle* illatszergyárban — mint egy táviratunk jelenti — három munkás borzalmas módon halt meg. A gépek tisztítására való nyers spirítusból ittak s az erős szesz összeegyeltte gyomrukat. Mindhárom szörnyű kínok között pusztultak el.

— **Vigyázatlanosságának áldozata.** *Tamás József* kilenczetvadás iskoláján *Veregygházán* az apia házában forgópisztolyjal átszadozott. A legyver elsült és a golyó a víz mellébe ierődött. Tegnapelőtt *Budapestre* hozták föl a *Rökus-kórházban* helyezték el, ahol az éjszaka kiszenvetted.

— **Az új Somossy-Mulató** építkezése a Király-utcában rohamosan halad és már annyira elkészült, hogy már csütörtökön megtarthatják a színpadi rész bokréta ünnepélyét. Mialatt a falazási munkák olynak, a *Schick-téle* vasgyárban szakadtalan éjjeli és nappali munkában készítik az óriási épület vaszerkezetét, amelynek teállításához még a kömüves munkák folytatama aiat tognak hozzá. E közben elvégzik az emeleti fényes kávéház és a nyitott terras építését is, úgy, hogy már novemberben nagyobbára készen lesz az új mulató. Az igazgatóság ezalatt egész évre szóló ényes műsor összeállításán fáradozik és ma már kiválóan érdekes attrakciók és mutatványok fölött rendelkezik, amelyek sorában nemzetközi és hazai artisztika és a színpadi csillagok legelőkelőbb nevei szerepelnek. A megnyitó előadások primadonnája a budapestiek régi kedvence *Carola Cecília* lesz. A mulató első előadása december hó 1-én lesz, amikor az igazgatóság fényes ünnepélyt rendez.

(x) Kérjünk mindenütt F. M. K. E. vagy E. K. E. gyűjtőt.

FŐVÁROS.

(*) **A fővárosi közgyűlése.** A fővárosi törvényhatósági bizottságának ülését rendes körülmények között október hó 2-ikán, jövő szerdán kellett volna megtartani. Minthogy azonban e napra esnek az általános képviselőválasztások, a közgyűlés két nappal utóbb, vagyis október 4-ikén lesz.

(*) **Új iskola Ó-Budán.** Az ó-budai új iskola épületére ma tartották meg az árlejtést *Bárczy* István tanácsnok elnökele alatt. A Vörösvári-úton építendő elemi iskola főmunkálatainak költsége az előirányzat szerint 100 000 koronára rughat. A főmunkálatokra hirtetett nyilvános árlejtésre 17 ajánlat érkezett. A bizottság azonban nem döntött ez ügyben, mert az ajánlatokat utána számították előbb az adatok helyessége tekintetében. A döntés szombaton történik meg.

(*) **Villamos vasutak.** Dr. *Bródy* Lajos még a tavasszal interpellált a városbázán az iránt, hogy a villamos vasutak felszerveztékét óvszerekkel lássák el. *Bródy* ma a közlekedésügyi bizottságban megsűrgette a választ és egyuttal megkérdezte, hogy a zugligeti állomás egyenes vonalba való hejyezésének és ezzel kapcsolatos továbbépítésének ügye milyen stádiumban van. *Piperkovics* tanácsnok az első kérdésre megjegyezte, hogy ez az irányban folytatott tanulmányok nem sokra be lesznek lejezve, amikor annak eredményét is be fogják mutatni; a második kérdésre azt válaszolja a tanácsnok, hogy a zugligeti állomás szabályozásának ügye most van a belügyminiszter előtt.

(*) **A tűzoltóság szaporítása.** A székes fővárosi tűzóri bizottsága ma *Horváth* János tanácsnok elnökele alatt tartott ülésében a tűzoltóság szaporításának kérdésével foglalkozott. A fővárosi tűzoltó főparancsnoka ismételve kéri a tűzoltói személyzet szaporítását. Ezuttal 1 tiszt, 1 őrparancsnok, 1 őrsvezető és 18 tűzoltó alkalmazását kéri. A megközelítés megkérdezte, hogy a főváros lakossága 1896. óta 120.000 emberrel növekedett. A jelenlegi létszám 200 ember. Ebből rendes napi szolgálatot végez 137 ember, úgy, hogy csupán 63 ember marad a tulajdonképeni tűzoltásra vesztély esetén. Ebből a számból még le kell vonni az esetleges betegeket és a küldőne-, telefon-szolgálatra szükséges tűzoltókat. Ma a főváros lakosságából 3200 emberre jut egy tűzoltó. Ezen tarthatatlan helyzetet ezen csupán a személyzet szaporításával lehet segíteni, ami összesen nem kerül többé 29.146 koronánál. A bizottság *Horváth* János tanácsos felszólalása

után konstátálta, hogy a személyzet számának a föl-emelésére föltétlenül szükség van, csak a tiszt állás szerveztését mondta a bizottság fölöslegesnek.

(*) **Új konfliktus.** Még a régiek sincsenek mind lebonyolítva s már is újabb konfliktus támadt a rendőrség és a főváros közt. A konfliktus tárgya ezuttal is a közlekedésnek eszköze, de most a legmodernebb, az automobil. A fővárosi államrendőrség június hónapban az automobilal való közlekedést szabályozó rendeletet bocsátott ki, melyet tudomásvétel végett megküldött a fővárosnak. A közlekedésügyi bizottság ma *Fülöp* tiszt főügyész előterjesztésére elhatározta, hogy a rendelet tudomásul nem veszi, mert a rendőrségnek szabályrendeletek kibocsátására nincs joga. A főváros majd saját hatáskörében fog így értelmi szabályrendelet kidolgozása iránt intézkedni.

SZÍNHÁZ, ZENE.

** **A Népszínház bemutatója.** A *Népszínház*nak szombatra, 23-ikára kitűzött premióerejére serényen készül a színház személyzete *Vidór* Pál förendező vezetése alatt. *Abonyi* Árpád népies színműve a kuruo-időkben játszuk s ez a történelmi jelleg a darab zenéjében és kosztümjeiben is kifejezésre jut. A zenét a XVIII. század elejéről való dalokból és énekekéből állította össze *Barna* Izsó karmester, a jelmezek pedig részben hiteles képek, részben a máig is változatlan háromszéki népviselet nyomán készülték a *Népszínház* műhelyeiben. A jelmezek rendkívül változatosak és gazdagok; a székel népviselet festőisége mellett a korbeli nemesi öltözékek és franciás rokokó-jelmezek olyan díszes kiállításává teszik a *Népszínház*nak ez eredeti újdonságát, amilyen a népszínműveknél egészen szokatlan. *Blaha* Lujza asszonyon, a női főszereplőn kívül énekesreize vannak a darabban *Raskónak*, *Kissnek* és *Tollaginak*, valamint a férfi- és női karnak.

** **Jutalomjáték.** A Városligeti Színkörben pénteken lesz *Donath* Edének, a színkör ambiciózus karmesterének a jutalomjátéka. Színe kerül ez alkalommal a *böregér*, melynek főszerepét: *Scayer* Ionka, *Dóry* Margit, *Sziklay* Kornél, *Inkei* Gizella, *Palásthy* Sándor és *Füredi* Béla, a Magyar Színház művészei fogják játszani. Az előadás iránt élénk érdeklődés nyilvánul.

** **A Vigaszínház bemutatója.** A *Vigaszínház*-ban, mint már megirtuk, szombaton lesz *Bauhaut* és *Henneguin* vígjátékának, a *Szveum* /-nek (*M'amour*) a bemutatója. A darab teljes szereposztása a következő lesz:

Hubert Grisolles — *Góth*. Montreux — *Balassa*-Antoinette, felesége — *Csullag* Teréz. Heléna — *Gassi* Mariska. Gaston Château — *Bihari*. Maxime de Thoroy — *Tapolcai*. Francine, szobalány — *Fübián* Kornélia. Rose, szobalány Montreux-eknél — *Bálint* Róza. Joseph, inas Montreux-eknél — *Kassai*.

** **A Fővárosi Nyári Színház karszemélyzetének jutalomjátéka.** A Fővárosi Nyári Színháznak érdekes előadása lesz pénteken, 27-én a karszemélyzet javára. A *Gócsák* című angol operett fog színterkerülni *Fedák* Sírival Moly és *Foross*-sal, a *Magyar Színház* komikusával Imári márk szerepében.

** **A beszűntetett Kisfaludy-Színház.** *Rudnay* Béla főkapitány további rendelkezésig felügyesztette *Bokros* József nek, a *Kisfaludy-Színház* igazgatójának addot bucsu-előadási engedélyét. A felügyesztést azzal indokolja, hogy a színház villamos-világításának a vezetőke elhanyagolt állapotban van s hogy az igazgató az engedélyben foglalt kötelezettségeinek nem tett eleget.

Ez volt a szomorú állapota a *Kisfaludy-Színház*-nak a déli órákig. Akkor azonban a főkapitány kemény hivatalos szive meglágyult s mint egy könyvomas tudósító hírül adja, a színház előadásainak betöltésére vonatkozó reuendletét visszavonta és megengedte, hogy héttől fog játszassanak a színházban.

** **Színészek szerződés nélkül.** Mi is sokszor elsirtuk már ezeken a hasábocon a szerződés nélkül maradt színészek sorsáról szóló szomorú notát. Háromszázhoz közel van azoknak a színészeknek a száma, akik az idei évadra szerződés és így kenyér nélkül maradtak. Többé-kevésbé így volt ez az utóbbi néhány esztendőben, legfeljebb csak a számuk ingadozott a háromszázon alul, vagy fölül. Oka ennek részben a vidéki színészet mostoha viszonyaiban keresendő, részben pedig abban, hogy évről-évre új, fiatal erők kerülnek a színészetbe, akiknek kedvéért az igazgatók a régi, érdemesebbeket mellőzik. Ugy van a dolog itt is, a hogy *Tompa* énekl a falevőiről:

És tol, miként a fán letolja
Az ifju lomb a tavalyit . . .

De bármi legyen is az oka, a szomorú faktum az hogy sok színész s köztük nem egy érdemes, tehetségos művész, nem kap szerződést s kétségbeesett tekintettel néz a bizonytalan jövő felé. Az Országos

Színész-Egyesület, mely a vidéki színészet ügyes-bajos dolgait intézni, elvégre csak nem paranosolhat rá a vidéki igazgatókra, hogy kit szerződtesse, kit ne szerződtesse, új színházakat se szervezhet, hogy így lássa el színházzal a szerződés nélküli maradtakat. Ez azonban semmitsem változtat azon a szomorú igazságon, hogy a szerződés nélkül maradt színészeknek nagy a nyomoruságuk. Ezen a nyomoruságon akarnak most segíteni, jobb eszköz hiányában, egy — tiltakozó gyűléssel, amelyet e hónap 30-ikának reggeli kileno órájára hívják össze az **Országos Színész-Egyesület** házába. A tiltakozó gyűlésen fel fogják panaszolni a jogos keserveiket, a teljesen alapos panaszokat... csak egyet nem tudunk, azt, hogy ki segíthet a bajukon? Ez az, ami előre is megszomorít bennünket akik mélyen együtt érzünk a szerződés nélküli maradt színészekkel.

Fővárosi Nyári Színház. Holnap, szerdán a fővárosi Nyári Színházban a Korhely király helyett Tolsztoj drámája. A *Sötétség hatámai* kerül színpadra. A főbb szerepeket Pethes. Horváth Paula, Ebergényiné, Hadrik Anna, Sebertyén Géza játszzák.

Pálmai Píllangókisasszonya Londonban. Pálmai Ilka, aki most *aithofeni* (Karintia) jószágán a *Píllangókisasszony* (Madame Butterfly) angol énekes-színmű nő szerepének a betanulásával foglalkozik, mint értesülünk, érdekes ajánlatot kapott a napokban a *Londoni Daly*-színházról. Ez a színház megbívtatta a dívat, hogy a *Madame Butterfly* Londonban száz egymásra következő estén eljátszassa. A diva az ajánlatot minden valószínűség szerint elfogadja, de csak miután a *Vigszínházban* a szerepet már kreálta. A *Píllangókisasszony* vigszínházi bemutatója valószínűleg néhány napi halasztást fog szenvedni, mert a diva csak október első napjaira készül el szerepével. Pálmai október elején hagyja el nyaralóhelyét s néhány napi bécsi időzése után jön Budapestre, mikor aztán a *Píllangókisasszony* próbái azonnal megindulnak.

A pécsi színház megnyitása. E hónap 28-án az *Csekay brigáddal* nyílik meg a pécsi Nemzeti Színház. Első eredeti újdonsága a *Testvérek* *Lutzó* Andor színműve lesz, azután következnek *Gárdonyi Géza* népszínműve *A bor*. Az operaelőadások a *Troubadourral* kezdődnek. A társulat legkiválóbb erői: *Márkus Aranka*, *I. Csige* Böske, *Tiszayné, Nádaszy József*, a társulat teljes művezetője, *Atsél Szidi*, *Csige Ilona*, *Miklóssy Ilona*, *Thury Elemér*.

A debreceni színház igazgatója. Debreczenből táviratozzák, hogy a városi tanács ma délután egyhangúlag *Makó Lajosnak*, a Fővárosi Nyári Színház igazgatójának adta bérbe három évre a debreczeni színházat. Az indoklás kiemeli, hogy *Makó Lajosban* a tanács feltétlenül garanciát lát a színháznak magas színű való tartására. A debreczeni közönség nagy örömmel fogadta a tanács határozatát. *Makó Lajos* holnap már Debreczenbe is utazik, hogy a szerződést megkösse.

Az országos színészegetesület tanácsa október 3-án délután 3 órakor rendkívüli tanácsulést tart. Ezen a gyűlésen tárgyalás alá kerül *Waldmann Imrénének*, a fővárosi Orfeum igazgatójának memorandumja, amelyben kéri, hogy a magyar színészek illetve az országos színészegetesület tagjai két évi próbaidőre kivételképp nála fellépessenek.

Nyári színikör Baján. Mint levelezőnk táviratozza, *Baján* 50.000 korona költséggel új nyári színikört fogna építeni, melyhez a város a telket is adja.

Videki színházak. *Szolnokon* Kövesi Albert jól szervezett színházát játszik és dacára a gondos előadásoknak a színházat kevesen látogatják, ami a küszöbön levő választási harcok iránti nagy érdeklődésnek tulajdonítandó. Érdekes különben, hogy a drámáknak és általában a komoly műtípusok állandóan több közönsége van, mint a vidám operetteknek. Ez körülövesen a társulat jónevű és fényes tehetségű, fiatal drámai hősnőjének, *Makó Aidának* az érdeme, akit a közönség gyorsan megkedvelt. A napokban a *Dolly* című svéd színmű került színpadra és az alkalommal a színház egészen megtelt. *Makó* kisasszonyt a cím szerepben impozáns és meleg érzésről tanuskodó játékért zajos ovációban részesítették és nyit színen is sokszor megtapsolták. Az énekes darabokban *Juhász Ilka* koloratúr-énekesnő arat sikereket, aki mint vendég szerepelt. A társulat október elején vonul be téli állomására, Kecskemétre.

Az An der Wien-színház megnyitása. A bécsi *An der Wien*-színház, amely hónap nyílik meg új igazgatója alatt, az utóbbi években nem igen adott ki olyan érdeklődést, amelyet a megnyitó előadásról szétkölödött. A kis kommuniké szerint a megnyitó előadásra szóló összes jegyek a pénztárnyitástól számlított egy óra alatt egy szalig elogytak. Ez eléggé bizonyítja, hogy a közönség a *Karaczag* Vilmos művészi vezetésével álló színház iránt nagyon érdeklődik.

Norveg színháztaulat Berlinben. Október folyamán Berlinben egy norvég színháztaulat fog vendégzerepelni, amelynek drámai starja *Hennings* asszony, aki a skandináv országok legjobb színésznőjének van elismerve. *Hennings* asszony *Norát* fogja játszani s ha ez a debütje sikerül, a társulat egész *Ibsen*-ciklust fog előadni.

Operaelőadás a Telefon Hírmondóban. A Telefon Hírmondó összes állomásán ma este a Magyar Kir. Operaház előadása lesz hallható. Előadásra kerül az *Erzsike*, Major J. Gyula egyfelvonásos dalműve, melyet ma adnak másodszor s utána a *Zulejka* ballet kerül színpadra, melynek

zenéje szintén hallható lesz a kagylókon keresztül. — Az Opera előadásának közvetítése után az est folyamán érkezett újdonságait olvastatja föl a beszélő újság szerkesztősége, majd annak bevégette után 11 óráig még cigányzenét közvetít előfizetőinek szórakoztatására a Telefon Hírmondó.

Erzsike.

(Dalmű egy felvonásban előjátékkal. Írta: Radó Antal. Zenéjét szerzelte: Major J. Gyula. Első előadása a Magyar Királyi Operaházban 1901. szeptember 24-én.)

Budapest, szeptember 24.

Igen tisztelt Major ur!

Megbocsátja hogy az *Erzsike* premierjén szerzett benyomásaimról szóló referéndumát önöz intézem. De mit tegyek? En ott voltam. De ne ártassuk magunkat: az a nagy közönség, amely készségesen jön el az *Operaházba*, ha valami kellőleg reklámrozott külföldi nagyság vendégzereplése alkalmat ad a toalettek ragyogtatására, valóban elmaradt. Ha a közönség nem volt kíváncsi az új dalműre, hogyan érdekelhetné referéndum?

Es ez nem az ön hibája, tanár ur. Hibetelen vaszorgalommal, ernyedetlen kitarással és nem közönséges tehetséggel dolgozik ön immár évek óta honi zenei életünk fejlesztésén, kompozícióival külföldön is elismerést szerzett és a legelső sorban áll azok között, akik lankadatlan reménységgel buzognak zenei kulturánk ügyében.

Kedvem lenne kritikát írni a közönségről és nem az ön dalművéről. Ez utóbbról is megvan ugyan a magam véleménye és úgy hiszem, hogy ennél a műneli sokkal külföld szerzőjének tehetsége. De ez az operásoka még mindig sokkal külföld a mi közönségünknel.

Ezt a mi publikumunkat sok éven át demoralizálta az operaházi vezetőségnek — elismerem — lelkesen irányzata. Minden, ami külföldről jött, akár énekes-, akár dalmű szerzeteljes gondozásban részesült anyagi és erkölcsi segély orrásokat kapott, de valóbanyszor kigyultak a lámpák hazai szerzők premierjén, olyasmint éreztem, mintha az *Operaház* vezetősége ismét egy-egy méceszt gyújtott volna meg zenei életünk sira. Hazai szerzők csak a statisztikai kimutatás kedvéért utnak szóhoz hadd lássa a külföld zeneszerzőivel szemben egyenlő arányban szerepelnek a mi embereink a műsoron. On, a statisztika, — mely hazugság!

Valami csunya parvenü-tempo az nálunk, hogy hasra vágódunk kopott külföldi bálványok előtt és a magunk ottárat messzi eikerüljük. Ne értsen félre, tanár ur. Elszomorítottak taláom, hogy a közönség, amelynek, ha volna zenei kulturája, zsutolóság tölti meg ma este egy elismert talentum és szorgalmas komponisták premierjén a színházat, de természetesen látán, hogy ha ez a publikum eljön, az ön művével szemben ma hideg marad. De minő kétségbeesjt állapot az, ha a magyar közönség még csak nem is kíváncsi arra, amit neki magyar muzsa mondhat?!

Es ön mégis dolgozik, ah, ön idealista! Pedig még egyéb tekintetek is visszatartíthatnák ettől a lelkes, de hiábavaló munkától.

Lássam ma déiben találkoztam egy kedves barátommal, akit már rég nem láttam.

— Hogy-mint szolgál az egészségéd? — kérdezte.

Mire én meghatón eseteltem a jelenleg még mindig uralkodó gazdasági depressziót.

— Miért nem ír sz darabot? — kérdezte az aranykorra emlékeztető naivitással. — Sok pénzt kereshetnél...

Szó nélkül elrohantam és estőig azon gondolkoztam, hogy mit kellett volna neki válaszolnom. És azzal az elmésséggel, amely utólag pompásan válik be, megállapítottam a következő választban:

— Kedves barátom, ebben az országban addig ur az ember, amíg nem ír darabot, vagy nem komponál operát. Ma még ur vagy, de holnap jaj neked, ha kéziratral jelensz meg a színházban és kétszeresen jaj, ha előadnak. Kinevetnek, kigunyolnak, megvetnek, ide-oda löknek, lesálnálnak, megtépzának, rugnak ütnek, vernek, kineznek, lökölcskázának, kivégeznek. A rablógyilkos iránt nem dul olyan ka!án gyűlölet mint irántad, ha dolgozni merszkekedél. Egyszerre csak szellemes lesz mindenki kívüléd és te inspirárod a magad rovására a mások elmésségét, mint az utcai szegletkő a kutyát.

Kedves tanár ur, attól tartok, hogy mindennek igazságáról most ön is meg fog győződni; óh, a kollegák! Ne dolgozzék, ne zavarja senkinek sem a cirkulusait, akkor rengeteg nagy tehetségnek fogják mondani, aki, fájdalom, lusta. Ez az én sikereimnek a titka, lássa.

Különbön fogadja köszönetemet a mai estéért. *Erzsike* című dalműve ugyan nem tartozik a tökéletes

műremekek közé, de minden ízében nagy tudásu muzsikusknak a munkája.

On bizonyára tudja, hogy nagy hálával tartozik *Radó* Antalnak, a jeles költőnek aki a szöveg feldolgozásának módjával igen előzékeny volt az ön talentuma iránt. *Manuel: A ruha* című költeményéből, amely költőnk fordításában ismert közkinse lett irodalmunknak, az ön számára bluetet készítet, amelynek lírai helyzetei olyannyira megelémelek az ön — első sorban: — lírai talentumának. Aztán *Radó* Antal a maga módja szerint maga is muzsikos: csudásan gyönyörű belső zenéje van az ő költeményeinek, mert rimben muzsikál.

Erzsike zenéje nem ragad el, de tiszteltre kényszerít. Egyik legsikerültebb része a moderato-induló nyitány, amely szingardagságával és hangulatosságával érdeklődésünket ébreszti föl a cselekvény iránt. Az előjáték *Korusa* eleven erejével hat és a nemzetközi zenében érdekesen vegyül el a magyar népdal. *Dalamos és érzelmes Agnesnek* recitatívval megszakított dala, de kevésbé jellemző és értelen *Mártin* és *Agnes* duettje, valamint triviálisnak találom *Martin* kuplészerű dalát is. Helyenként poétikus *Péter* és *Agnes* kettőse, de nagyon sajnálom, tanár ur, hogy ön dicekszik, améret a befejező apotheozis az ön találmánya.

Tetszetős és formás munka ez a dalmű és a partitúra elsőrang muzsikusknak a munkája, akinek ezenfelül van egy saját külön, bár szerény forrásra, ahonnan invenciója bugyog Instrumentálása, amelyben a hedegdi dominál néha a jellemző rovására is, általában vége nagy elismerés tarthat számot.

Az új dalmű fölöttébb tetszet, a poétikus cselekvény érdekel és a szívbe hatott, bár a muzsika elragadó főhévülés helyett inkább csak tiszteletteljes elismerést aratott. Tanár ur, a koszorut, amellyel ön a közönség lelkes hívására megjelent, valóban megérdemelte.

De mit szól az előadáshoz?

Nekem ugyan nem tetszett. *Váradi* kisasszony unalmas volt, larmoyant és nem érdekel. Hangja szép, de valója minden bensőség nélkül való és valóban furca, amikor az egyszerű modern munkássáson realiztikus játék helyett az operai sablon széles mozdulataival énekl a térdjének:

A zálogháza jártam, —
S te hajósz elázva...

Takács, úgy látszik nem lelkesedik szerepéért és *Kertész*, a munkásember, átdörbözött éjszaka után felsütött hajjal jön baha reggel. *Payer* Margit kis szerepében nem rontott. A karok kiűnők voltak, a miért nagy elismerés illet, mint rendszeren, *Noszáda* Károlyt, a jeles karigazgatót, *Székia* karmester tudással és odaadással dirigált. A rendezés borzadalmas.

Es ezre: elmondtam önnek, igen tisztelt *Major* ur, a mai premieren szerzett benyomásaimat. Az *Erzsike* önnek elismerést fog hozni, de pénzt nem.

Ad vocem: pénz! Ha magyar zeneszerző meg akar gazdagodni, annak megvan a maga biztos szabálya: játszzék szerencsével a bürzén!

Gergely István.

TUDOMÁNY. IRODALOM.

○ **A Kisfaludy Társaság** folyó hó 25-én, szerdán délután 5 órakor a Tudományos Akadémia heti üléstermében a következő tárgyszorozattal tartja a rendes havi ülését: 1. Folyó ügyek. 2. *A modern tájkép*, szék ogáló *Szava* Tamás rendes tagtól. 3. *Hiu remény*, költemény *Lévay* József rendes tagtól. 4. *Költemények Szabolcska Mihály* rendes tagtól. 5. *Falsú vargák*, bohózatos népszínmű *Kivi* Elekától, finnbl fordította *Papini* Albert vendég. 6. Zárt ülés.

○ **Egy régiség-gyűjtemény a Bakonyban.** Ezen cím alatt tartott má 5 órakor dr. *Récsy* Viktor előavást az Országos Régészeti Társulat választmányi ülésén a Tudományos Akadémia heti üléstermében, amelyben a *Mihályi* István bakony-szent-lászlói esepes halála után maradt és egy emberöltőn át gyűjtött régiség-gyűjteményt ismertette. Külföldről, *Münchenből*, *Mainzból*, *Graczból* már több ajánlat jött a gyűjtemény megvásárlására vonatkozólag, sőt *Ferenik Ferámand* löherceg is érdeklődik iránta. A felolvasó annak az óha tásának ad kifejezést, hogy a gyűjtemény ne vándoroljon külföldre, hanem a muzeumok országos bizottsága vagy egy áldozatkész mecenás szereze meg azt azon vidék egy gőpöntjának, *Veszprémnek* vagy *Pápanak*.

SPORT.

○ **A Budapesti Egyetemi Athletikai Klub** e hó 29-ikén, vasárnap nemzetközi atletikai verseny keretében fogja megnyitni látványos sportlejátékát. E verseny nevezési zárlata tegnaptól s oly kedvezően végződött hogy az egyetemi klub versenye kétségtelenül a szezon legkimagaslóbb eseménye lesz.

Régen adtak át az egyesületek oly nagyszámu nevezést, mint erre a versenyre, mert egyrésztől az egyesületek versenyzőik indításával a B. E. A. K. pályamegnyitó ünnepélyének lényét akarják emelni, másrészt viszonyon akarják a B. E. A. K.-nak az ő versenyekre eddig mindig nagy számban leadott nevezéseit. Ilyenformán e verseny a legjobb hazai erők találkozó helye lesz.

Angol lapdarugók Magyarországon. Október 11-én érkezik Budapestre az angol *Civile Service F. C.* és a következő sorrendben fog mérkőzni: Okt. 11. 33. football club, a II. osztály bajnokság idei győztese október 12. Magyar Úszó-Egyület, október 13. Budapesti Tornaklub.

A hoppelgarteri öszi meeting két legérdekesebb versenye a *Herzog von Ratibor-Rennen* és *Hertefeld-Rennen* dől el ma élénk érdeklődés mellett. A Ratibor-Rennen nagy meglepetéssel végződött. Győztes lett a verseny legnagyobb outsider, *Hamilkar*, melyet a túllünk Németországba mostanában visszakérült Hughes lovagolt. A totalizátor tíz márkára 869 márkát fizetett győzelmére. A másik verseny, a Hertefeld-Rennen, mely a mi Légerünknek felel meg, csak négy fő részvétele mellett folyt le. Győztes lett a nagy favorit *Tuki*. A két verseny részletes eredménye a következő:

Herzog von Ratibor-Rennen. Államidj 10,000 márk. Távolság 1200 méter. *Hamilkar* (Hughes) első, *Sanct Goar* (Jones) második, *Edgardo* (Martin) harmadik. Indultak még: *Imgal* (Heckford), *Anonym* (Warne), *Irmin* (Toon), *Chrysopras* (Märtens), *Harz* (Ibset), *Lech* (Harwey), *Wickel* (Ellwood), *Nordlandfahrer* (Smith), *Oelber* (Brown). Totalizátor: 10 : 369. Helyre-fogadások: I. 20 : 106, II. 20 : 94.

Hertefeld-Rennen. Tiszteletdíj és államidj 10,000 márk. Távolság 3000 méter. *Tuki* (Jones) első, *Gandy* (Smith) második, *Zuleika* (Warne) harmadik, azután *Taki* (Harwey). Totalizátor: 10 : 10. Helyre-fogadások: I. 20 : 24, II. 20 : 34. *Tuki* nyerőnek jelentve.

TÖRVÉNYSZÉK.

§§ **Fegyelmi vizsgálat a tőzsdebiróság ellen.** Nagy feltűnést keltett annak idején az eszt, mely január 8-án dr. *Schaeffer* József budapesti ügyvéd és dr. *Félegyházi* Agost, a tőzsdebiróság jogügyi titkára között a tőzsdebiróság helyiségében lejátódott. Dr. *Schaeffer* József ügyvéd ugyanis egy márványzállítási szerződésből kifolyólag 20,000 korona kötbér és 20,000 korona kártérítés iránt pürt indított *Simé* A. Costa belgrádi bányatulajdonos ellen a tőzsdebiróság előtt. Ebben a pörben a tőzsdebiróság egyebek között egy állítólagos viszkonkereset iránt is ítéletet hozott és ez alapon a peres felek közti szállítási szerződést felbontottnak mondotta ki. A felperes ügyvéd dr. *Schaeffer* József, miután ilyen viszkonkereset a tárgyalások során elő nem fordult, az ítélet kézhöz vétele után a tőzsdebiróság helyiségeiben megtekintette a perirátokat s ott az alperesi ügyvéd, *Simon* Izidor magánügyvezetőit találta, amelyekből megállapítható volt, hogy azok szolgáltatják a viszkonkereset az anyagot. *Schaeffer* ezeket a csempészett iratokat önbatalmulag magához vette s fegyelmi feljelentés kaposán betérjesztette a budapesti kir. ítélő tábla fegyelmi bíróságához, ahol vádat emelt *Beimel* Jakab, mint az ítélkező tanács elnöke, *Markó* Albert, *Sándor* Armin, *Schöffler* Bodog és *Székelly* Ferenc tőzsdetanácosok ellen, akik az ítélkező tanácsban mint bírák szerepeltek.

A királyi ítélőtábla fegyelmi bírósága szeptember 14-ikén hozott határozattal a bevádolt bürzebírák *Beimel* Jakab, *Markó* Albert, *Sándor* Armin, *Schöffler* Bodog és *Székelly* Ferenc bürzetanácosok ellen az 1871. évi VIII. törvénycikk huszadik szakaszának a) pontjába és a huszonegyedik szakasz c) pontjába ütközöt fegyelmi vétség miatt a *fegyelmi eljárást és vizsgálatot elrendelte.* *Schaeffer* ügyvéd e panaszában egyéb nagy vádak is vannak. Ezek közül való, hogy viszkonkereset iránt való kérelmet csak *utólag korrigálták bele a tárgyalás jegyzőkönyvébe.* Erre mutat az is, hogy a jegyzőkönyv tizenötedik oldalán szabad szemmel és tisztán kivételül *vakarás nyomai mutatkoznak.* A feltűnést keltő fegyelmi határozat elrendeli végül, hogy az iratokat vizsgálat céljából adják ki a vizsgálóbíróknak, akit a vizsgálat vezetésével megbíztak.

§§ **A kölni botránypör.** Ez éjszaka hozta meg ítéletét a kölni büntető bíróság abban a botránypörben, amely lázba ejtette egész *Köln* városát. Az afférben, amely nagyon hasonlít a berlini *Sternberg-pör*höz, *Hisebush* jogorvos egy évi fogházra, *Bremer* kereskedőt két évi fogházra s politikai jogainak öt évi elkobzására, két életemült asszonyt egy, illetőleg két hetit és *Mohr* cipészt egy hetit fogházra ítéltek.

§§ **A rendőrség kékkönyvéből.** Érdekes statisztikát adott az állami rendőrségnek most megjelent kékkönyve arról, hogy a szocialista izgatások minő büntető megtorlásokat vontak maguk után a múlt évben.

A szociáldemokraták ellen — olvassuk a kékkönyvben — kilenc sajtópör volt folyamatosan, három felmentéssel végződött. A független szocialisták ellen sajtópört indítottak, melynek verdikje marasztaló volt.

Elítéltettek: *Weltner* Jakob a *Népszava* 1899. augusztus 3-iki 66. számának *Volksstimme* című mellékletében *Petőfi* leíratt alatt megjelent közleménnyel elkövetett osztálygyűlést lelkeletésére irányzott izgatás vétsége miatt hat havi államogházra s 200 korona pénzbüntetésre. *Klein* Odön, a *Munkás* 1901. évi 18. és 30. számában megjelent *Apja fia* és *A főispán leibzurnálja* feliratu cikkeiben báró *Fejérváry* Imre, *Baranyavármegye* és *Pécs* szabad királyi város főispánja ellen elkövetett két rendbeli becsületsértés miatt 8 hónap fogházra és 10–10 napi fogházra átváltoztatható 100–100 korona pénzbüntetésre. *Dobrilovics* János szabó, a *Volksuille* 18'9. évi június 30-án kiadott számában *Die Schandthaten der Gendarmerie* című cikkben foglalt, a esendőség ellen elkövetett nyilvános rágalmazás miatt 2 havi fogházra és 100 korona pénzbüntetésre, *Leblang* Miklós a *Volksuille*ben közölt cikkben, közlitsztviselő ellen elkövetett rágalmazás miatt egy havi fogházra és 20 korona pénzbüntetésre.

Balázs Sándor, a kassai kir. törvényszék által Kassán megjelent *Jövő* július 1-ei számában *Asztalossegédek érdeke* és augusztus 1-ei számában *Sajtóperünk* lesz című cikkeiben *Legányi* László asztalosmester ellen elkövetett rágalmazás és becsületsértés miatt 8 napi fogházra és 40 korona pénzbüntetésre. *Szatmári* Péter, a *Földművelő* 1899. szeptember 22-én kiadott 38-ik számában *Brutális eljárás* cím alatt közölt cikkben foglalt nyilvános becsületsértés miatt 14 napi fogházra.

Sajtórendőri vétség miatt *Fenyvessy* Ferenc, a *Szabad Szó* kiadója e őszön 100 korona pénzbüntetésre s másodsor 7 napi elzárásra ítéltetett.

Nyilttér.

A Szinye-Lipóczi
Lithion-forrás

Salvator kftónó sikerrel
használtatik

vese-, húgyhólyag-, húgydara- és közvepőbántalmak ellen, vizeleti nehézségeknél, továbbá a légző és emésztési szervek hurutos bántalmainál.

Műgyújtó hatása!

Veszélytelen! Könnyen emészthető! Csirizmentes!

Kapható áramvillatelekeskedésben vagy a
Salvator-forrás igazgatóságánál Eperjemen.
Budapesten, főraktár Édeskuty L. urnál.

Nyilatkozat.

„Emke papír — osztrák gyártmány” címmel a „Magyar Szó” tegnapi (folyó hó 23-án) számában megjelent közleményre vonatkozólag, amely szerint az általunk „Emke” jelzés alatt forgalomba hozott papír Ausztriában készül és azáltal a t. vezéközönség tévára van vezetve, mivel mi hirdetésünkben „Emke”-papírt mint magyar gyártmányt ajánljuk, kijelentjük, hogy ezen papír mint tényleg magyar gyártmány Magyarországon készül, minőfogva az említett közlemény utján nyilvánosságra hozott vádakat ezenal határozottan visszautasítjuk. Ezen rágalom ellen kinyilatkoztatjuk, hogy mi ezen papírt és a dobozok előállításához szükséges lemezeket kizárólag hazai gyárakból szerzük és szereltük be és a doboz kiállítását mi magunk eszközöljük.

Alítasunk valóságáról bárki, a kit ezen ügy érdekel, gyárunkban (VI. Rózsa-utca 55. sz. alatt) személyesen meggyőződést szerezhet, a hol az erre vonatkozó beszerzési okmányokat bárkinek rendelkezésére bocsátjuk és gyártási helyeinket igen szivesen bemutatjuk.

Budapest, 1901. szeptember hó 24-én.

Rigler József Ede papírneműgyár részvénytársaság.

THE MUTUAL

new-yorki életbiztosító-társaság.

A világ legnagyobb és leggazdagabb biztosító-társasága.

Vagyon 1900. december 31-én

1,687,840,168.54 frank.

Biztosítással Állomány 1900. december 31-én

5,914,496,829.12 frank.

Magyarországi vezérigazgatóság:
Budapest, IV., Károly-körút 26.

Minden külön értesítés helyett!

Budai Goldberger Berthold és neje szül. Herzl Friderika, budai Goldberger Ferenc és neje szül. Hirtenstein Jeanette; budai Goldberger Sámuel és neje szül. Schweiger Teréz; budai Goldberger Ödön és neje szül. Strasser Sarolta; budai Goldberger Albert és neje szül. Graner Kornélia; budai Goldberger Gusztáv; budai Goldberger Gyula és neje szül. Riesz Gizella; budai Goldberger Arnold és neje szül. Karpeles Klára úgy a maguk, mint gyermekeik és az összes rokonság nevében mélyen elszomorodott szívvel jelentik felejtethetlen édesatyjuk

Budai

Goldberger Károly

urnak

f. évi szeptember hó 24-én, áldásdús életének 89-ik évében történt gyászos elhunyt.

A boldogultnak hült tetemei folyó hó 26-án délelőtti 1/2 10 órakor fognak a gyászházból (VI., Teréz-körút 6. sz.) az izr. sírkertben levő családi sírboltban örök nyugalomra helyeztetni.

Áldott legyen emléke!

Csendes részvét és koszorúk mellözése kéretik.

Mibe kerül vidékre szállítva?

Kérjen árjegyzést a

Szt.-Lukácsfürdő kuivállattól, Budapesten.....

(Az e rovat alatt közöltéknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÁVIRATOK.

Bécs, szeptember 24. Báró *Aehrenthal* pétervári osztrák-magyar nagykövetet ma délelőtt 5 felsőge kihallgatáson fogadta. Déután *Kállay* közös pénzügyminiszter jelent meg kihallgatáson a király előtt.

Pétervár, szeptember 24. Az orosz cár és a cárné gyermekeikkel *Spálába* érkeztek. Gróf *Lambsdorff* külügyminiszter ide visszaérkezett.

Az angol királyi pár utja.

Kiel, szeptember 24. Az angol királyi pár *Henrik* hercegnek és nejének látogatására *Kopenhágából* ideérkezett és holnap tovább utazik. *Vilmos* császár Oszszel Angliában meg fogja látogatni az angol királyi párt.

Kiel, szeptember 24. Az angol király és királyné este 9 órakor külön vonaton visszautazott Angliába. *Henrik* herceg és neje és az orosz trónörökös elköszönték a királyi párt a pályaudvasra.

Roosevelt.

New York, szeptember 24. *Roosevelt* elnöknek az a kijelentése, hogy az egész országnak és az egész népnek bizalmát ki akarja érdemelni, a nagy vádalmok ellen irányul. A közvélemény kedvez *Roosevelt*nek.

A szerb szkupstina.

Belgrád, szeptember 24. A hivatalos lap királyi ukázt közöli, amely a szkupstinát és a szenátust október 13-ára Belgrádba összehívja.

A török-francia viszály.

Konstantinápoly, szeptember 24. A török hivatalos körökből eredő jelentésekkel szemben, amelyek a portának *Tubnival* való megállapodását úgy tünteti föl, mintha a francia kormány már ratifikálta volna, illetékes francia helyről kijelentik, hogy a francia kormány a megállapodást még nem hagyta jóvá.

A délafrikai szabadságharó.

Hága. szeptember 24. A képviselőházban Verhey kérdésére a miniszterelnök kijelentette, hogy a trónbeszédnek az a passzusa, hogy az idegen hatalmakkal való viszony a legbarátságosabb, nem kíván perspektívát nyitni a kormánynak vagy más köröknek a boerok érdekében való akciójára. A kormány az előbbeni kabinet által teremtett helyzetet vette át. *Borghesius* volt miniszter konstatálja, hogy az előbbeni kormány a múlt évben tetszést aratott magatartásáért. Óvást emel minden megrovás ellen, melyet az előbbi kormány ellenében nyilvánítottak. A miniszterelnök azt válaszolja, hogy ő nem azt jelentette ki, hogy a mostani kormány soha sem akar semmit sem tenni a boerok érdekében.

London, szeptember 24. A *Daily Express* felhívást keltő levelet tesz közzé Fokvárosból. A levél szerint Fokgyarmaton fellázadt a hollandusok. Magában Fokvárosban is igen sok lázadó tartózkodik. A fokvárosi városi őrség puskáit elvették, mert a kormány nem bízik az őrségben. *Milner* kormányzó az egész Fokgyarmaton ki akarja hirdetni az ostromállapotot. Alig negyven mérföldnyire Fokvárostól boer csapatok mutatkoznak. A rendelkezésre álló összes csapatokat a vasúti vonalak védelmére rendelték ki. Huszonöt boert, akik küldetésigéldig üdvözölték a cornwalli herceget délafrikai tartózkodása alkalmából, amikor vissza akartak térni hazájukba, *Sheeper* kommandója elolta.

Ladysmith szeptember 24. A boerok a Paardekopon megrongálták a vasúti vonalat. Tíz kocsis kisiklott. Hét ember és harminc ló odaveszett.

London, szeptember 24. A hivatalos veszteséglajstrom szerint *Gough* seregéből az e 17-ikén Bothával vívott harcban 230 ember tűnt el.

Brüsszel szeptember 24. A hági utasított bíróság állandó irodája illetéktelennek nyilvánította magát abban, hogy a boerok ügyében valamit tegyen.

Brüsszel, szeptember 24. Leids transvaali ügyvivő az osztrák-magyar külügyi kormányhoz jegyzéket intézett, amelyben tiltakozik az ellen, hogy Anglia részére magyar lovakat adnak el.

Durban, szeptember 24. Hivatalos jelentés szerint *Rundle* hadnagy csapata a boerokat Kandi-ig viszszaeszkortotta. Alállótlag bennszülöttek azt a birt hozták Utrechtbe, hogy az ellenség ott visszavonul.

London, szeptember 24. *Kitchener* lord jelentéi Pretóriából ma reggel: A legutóbbi natáli jelentések szerint a boer csapatok, amelyek Natálba betörték, nyilván észak és északnyugat felé ismét elvonultak.

Közgazdasági táviratok.

Bécs, szeptember 24. Az *Osztrák-Magyar Bank* főtanácsa szombaton Budapesten ülést tart, amelyen meg fogja vitálni a német birodalmi bank által leszállított bankamatákban következőben beállott új helyzetet és a nemzetközi pénzügyi állását.

Liverpool, szeptember 24. (*Gabonapiac.*) Kaliforniai buza 1 d.-vel alacsonyabb amerikai tengeri 1 $\frac{1}{4}$ d.-vel magasabb. Liszt változatlan. Az idő szép.

New York, szeptember 24. (*Terménytőzsde.*) (*Zárlat.*) *Gyapot:* New Yorkban helyben 8 $\frac{1}{4}$ (8 $\frac{1}{4}$), szept. re 7.65 (7.63). Decemberre 7.68 (7.67). *New-Orleansban* helyben 8 $\frac{1}{2}$ (8 $\frac{1}{2}$). — *Petroleum:* Stand white New Yorkban 7.50 (7.50). Stand white Philadelphianban 7.45 (7.45). Refined in Cases 8.50 (8.50). Credit Balances at Oil City 1.25 (1.25). — *Zsir:* Western steam 10.35 (10.55). Rohe és Brothers 10.65 (10.75). — *Tengeri irányzata* állandó. — Szept. re 63 $\frac{1}{2}$ (64.—). Decemberre 64 $\frac{1}{2}$ (63 $\frac{1}{2}$). — *Májusra* 64 $\frac{1}{2}$ (64 $\frac{1}{2}$). — *Buza* irányzata tartott. — Páros őszi helyben 76.— (75 $\frac{1}{2}$). Szeptemberre 74 $\frac{1}{2}$ (74 $\frac{1}{2}$). Októberre 74.— (74.—). Dec. re 76 $\frac{1}{4}$ (76 $\frac{1}{4}$). Májusra 79 $\frac{1}{2}$ (79 $\frac{1}{2}$). *Gabona* szállítási díja Liverpoolba — $\frac{1}{2}$ (— $\frac{1}{2}$). — *Kávé:* air Rio 7. sz. 5.4 $\frac{1}{2}$ (5.4 $\frac{1}{2}$). Szept. re 4.95 (4.90). Decemberre 5.20 (5.10). — *Liszt:* Spring Wheat cears 2.80 (2.80). — *Cukor:* 3 $\frac{1}{4}$ (3 $\frac{1}{4}$). — *Őn:* 25.05 (25.15). — *Réz:* 16 $\frac{1}{2}$ (16 $\frac{1}{2}$). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, szeptember 24. (*Terménytőzsde.*) (*Zárlat.*) *Buza* irányzata tartott. Szept. re 65 $\frac{1}{2}$ (65 $\frac{1}{2}$). Dec. re 70 $\frac{1}{2}$ (70 $\frac{1}{2}$). *Tengeri irányzata* állandó. — Szept. re 57 $\frac{1}{2}$ (58 $\frac{1}{2}$). — *Zsir:* Szeptemberre 10.— (10.02). — Októberre 9.95 (9.95). — *Szalonna* short clear 9.55 (9.45). — *Sertésus:* Szeptemberre 14.95 (14.92). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Szerkesztői üzenetek.

— Kéziratokat nem adunk vissza. —

M. F. Máramaros-Sziget. A választások idején nem lehet előre tudni, hogy fogad-e. Legjobb, ha feljövetele előtt egy nappal választás távirában tudakozódik a miniszterterülettel.

Erméháytalva. A cs. és kir. közös hadseregbeli 24. gyalogdandár parancsnoksága Krakkóban. a 29. gyalogdandár parancsnoksága pedig Ungvárt állomásozik.

Technikus IV. A műszaki ezredékhez nem is osztanak be önkéntest, aki nem tudja igazolni, hogy valamely másoktól íslekoának rendes hallgatója vagy valamely nyilvános vagy nyilvánossági joggal felruházott belföldi főiskolájának elvégzését érteitési bizonyítványával nem igazolja. Műszaki csapatok vannak: Pozsonyban Linzben, Prágában, Petauban, Kremenben, Klosterneuburgban, Bpestben, Theresienstadtban, Krakkóban, Przemyslben, Gyulafehérvárott, Komáromban, Szegeden. Allamköltségen szolgálhat bármelyiknél.

K. I. Niczkyfalva. A kutyá adó kérdését minden megye szabályrendelettel alapítja meg. A megvétel kell tehát tudakozódni, hogy a szabályrendelet az ön esetére nézve miképp rendelkezik.

London. Nálunk nem fizet vátot, csak a papírgyártásra szolgáló rongyok s egyéb hulladékok után. Az angolországi vámilletékek iránt méltóztassék a budapesti fővármayhoz fordulni (IX. Vámbházter).

Kellemetlen bonyodalmak. 1. Az 1868. 53. törvénycikk 2. §-a értelmében, miután már életkora 18-ik évét betöltötte, szülői beleegyezés nélkül is szabadon változtathatja meg a vallását. 2. Ha a nevet megmagyarosítja a bélyegminiszter vonatkozó engedélyének felmutatása esetén az iskola igazgatósága új nevére állítja ki a bizonyítványt.

B. S. Kocsola. Igen, van szavazati joga, ha a hivatalos választási jegyzékbe be van írva.

H-z N. Attól a tanítónképezdőtől, amelynek tantervére kívánosi, mindig kaphat értesítőt is, tantervet is, ha egy levelezőúton hozzáfordul.

M. Zs. Budapest. Méltóztassék a Martha-Egyesülethez fordulni (IV. Kossuth La.os-utca 1.). amelynek barto Dániel Ernőné az elnökője. Az a legszolidabb és legmegbízhatóbb intézet e nemben.

185.990. sz. előfzető. Az egészen annak a tisztikárnak a felleghasától függ, amelynek az illető tartalékos tiszt a tagja. Volt már eset hogy elnéztek és volt eset, hogy miatta le kellett a főjelentetnek közzönnie a rangjáról. Anyai bizonyos, hogy általános felfogás szerint a páinkamérés nem egyeztetethető össze a tiszt állás tekintélyével.

Cs. L. Kovácsna. 1. Méltóztassék a selymentenyészési felügyelőségnek írni, Szegzárda ott szivesen adnak ilyen szakdolgozatban felvilágosítást. 2. Azokban nincs baktérium. 3. A kutyákban csak vegyszeti vizsgálat után lehet a baktériumokat konstatálni.

W. J. Aboş-Gálfalva. 1. Igen, ebben az esetben a postamester felelős a kárért. 2. Ha be van igazolva, hogy a postacsomag épen érkezett s a postán, a postamester kezelése a att törött el, a postamester szintén felelős érte. De ha saját küldőnce hozza el, a postamester nem lehet többé felelőségre vonni.

M. H. Kisjenő. Világos, hogy széhárosság, a károsok jól tiszt, ha a bírósághoz fordulnak.

Régi előfzető. Yartin == Nyitrai József; K. == Kabos Ede; Lucian == Zöldi Márton.

Hü olvasó. A gyórmegyei téthi kerületet képviselte szabadelyi programmal.

G. J. I. Nincs ebben semmi megrovandó. 2. A menyasszony édesanyja ennek az egyedüli illetékes bírója.

B. k. I. Pápa. 1. Mindegy akármelyik oldalról kezdeményezik. 2. A házirovással kell megvizsgálatni, másképp nem lehet tanácsot adni.

Lozonczi előfzető. Meixner Rezső, a keresipietető igazgatója ad erre vonatkozólag íóvilágosítást.

Jankó. Elnyújtott, unalmas párbeszéd, közölhetetlen.

Késmárki kereskedelmi iskolai tanuló. 1. Az Országos Magyar Zeneművészeti Akadémia, Budapest VI. Andrassy-ut 67. A hegedűelőkészítő tanfolyam három évre terjed. Ezenkívül végezni kell az akadémiai tanfolyamot mely két évet vesz igénybe. Az előkészítő tanfolyamra mindenkit fölvesznek, aki csak némileg tud banni a hangszerrel. Tandj évi 60 korona. Az akadémiai tanfolyamra csak az előkészítő tanfolyam III. osztályának bizonyítványa vagy ennek megfelelő készűtség szükséges. Beiratási díj 10 korona, tandj 100 korona évenként 2. Zenelap. Budapest. VIII. Aggteleki-utca 4. Zenelő Magyarország, Budapest, VI. Csengery-utca 62/a sz. a. 3. Nincs a hivatalos hírlapjegyzékben.

S. A. Székelyejérvár. Ha a fogalmazói karba akar jutni, akkor ki kell mutatni a jogvézettséget. A 10. ylamodvány a főkapitány címére intézendő. Melékelendők születési, tanulmányi és orvosi bizonyítványok.

Dr G. K. Méltóztassék a budapesti bejelentőhivatalnak pontosan megírni a keresett egész nevet, illetőségét, korát, vallását és foglalkozását és a levélhez csatolni a tudakozódás díját, 60 fillért és a válaszbélyegyet, akkor megkapja a keresett címet.

180 200. sz. előfzető. Az év első vasárnapján. **Kertészóné.** Méltóztassék valamely könyvkereskedőtől meghozatni Morvay K. A Virágkertészet című művét. Ara 4 korona. Ugyanilyen Székely Irén Hölgyek Kertészeti Kézikönyve című műve is, amelyek szintén 4 korona az ára.

A. J. Fokvár. Valamely könyv- és zeneműkereskedőtől magánuton megszerezhetni a névsort. Külön jegyzék nyomtatásban nem jelent meg.

Bizottság 808. A bizottság megalakulhat minden hivatalos bejelentés nélkül. De ha gyűjtést is akarnak indítani, erre engedélyt kell kérni a bélyegminisztertől.

Keoskemét. Nincs igénye nagyobb felmondási időre.

Sürgős. Csak a kezelőszti állásokra pályázhat, amelyek 1200—1400—1600 korona évi fizetéssel járnak.

B. J. Nagybdnya. 1. Nem köteles megküldeni. 2. Igen, kötelező az úszó törvényeségi bejegyzése.

B. J. Szeged. Mésodunokatelevér.

F. M. Tokaj. Tengeren az év bármely szakában utazhatik. Jegyet válthat Budapesten a menetjegyi irodában (IV. Mária-Valéria-utca).

T. S. Szt. Erzsébet. Ezredparancsnoksága után kérje a kerületi számvevőséghez való áttételét s ha ott beleyakorolta magát a teendőkhöz s a számvevő-tiszt vizsgát sikeresen leteszi, kinevezik számvevő-tisztá. Esetleg folyamodjék — mint katona — régi állásába való visszahelyeztetéséért a miniszterhez. Mindenesetre mellékelje katonai előjáróságának bizonyítványait. Ha visszahelyezik hagyja ott a katonaságot, ha pedig elutasítják kérelmével, keresse ott a jövőjét, ahol most van, a hadseregben. Tisztességes, rendszeres, kötelességtudó ember ott is sokra viheti.

P. D. Gyermely. 1. Ha eddig nem kérte önkéntes soroztatást, akkor már elkésett vele s ebben az évben nem vonulhat be önkéntes szolgálatra. 2. Önkéntes vizsgával csak a saját költéségen szolgálhat. 3. A szolgálat mindenütt egyormán nehéz és semmi éle elönyt nem nyújt. 4. Hatósági erkölcsi bizonyítványt kell azalatt érteni. 5. A családi értesítőt az anyakönyvi hivatalban kell beszerezni. 6. Közjegyzőleg kell hitelesíteni. 7. Ha a tatali löszolgabírói hivatalnál kieszközli, hogy az avató iv áttétessek Budapestre, akkor ott is soroztathatja magát. 8. Mindezekre pedig egy-két hónap kell, nem nyolc nap.

E. B. Ha nagyon szigorúan szabályosan megy önköz közt a játék, akkor bizony nincs igaza kegyednek. Annak rendje-módja szerint be kellett volna mondania mind a két rekontrát.

K. A. Kapos-Ujlak. 1. Igen, kaphat engedélyt. 2. Legnagyobb huszonnegy órával előbb. 3. A pénzügyi igazgatóság által megszabott áron. 4. Szabad.

Gardász előfzető. 1. Nem viheti. 2. Sem tandíjmentességet sem ösztöndíjat nem kaphat. 3. A birtokos adhat neki olyan címet amilyen neki tetszik, de a hatóságok nem tartoznak ezt respektálni.

N. Y. Keszhely. Polgári ruhában jelentkeznek s a kincstártól kapnak egyenruhát; ha saját-költésesek, egyenruhában kell jelentkezniük.

Sch. J. O-Becs. Nem olvasta figyelemmel az üzenetet, mert kérdéseire annak idején válaszoltunk. Ha megismétli a kérdést, kivételesen újból válaszolunk.

F. T. Budapest. Folyamodhatik s ha testileg alkalmasnak találják, mint elektrotechnikust föl is veszik A folyamodás a póliai tengerészeti parancsnoksághoz intézendő; ugyanott fogják orvosiilag is megvizsgálni.

S. Y. Boocsin. 1. Legajánlatosabb az az intézet, amelyet levelében is emlit. Ha annak a tanfolyamát elvégezte, a temesvári hadtesiparancsnokságnál lehetnie az önkéntesi vizsgát. 2. 1902. márciusára kerül sorozására.

Önkéntes. Rózsahegy. A 24-ik vadászszázalój eddig Galicában. Tremblorában állomásozott, de a napokban Budapestre helyezték át.

R. G. Pecs. 1. Vegykisérleti állomások vannak: Magyar-Ovár, Debreczenben, Keszthelyen, Kassán, Kolozsvár, Pozsonyban és Fiumében. Mindenütt van egy vezető-vegysz és a szükséges képest több vegysz. segéd-vegysz és gyakovnok. Állások és fizetésük megfelel a kulturmérnökének. 2. Méltóztassék ezt a polgármesteri hivatalnál megtudakolni. nekünk nincs kimutatásunk róla. 3. Egyetemi képesséssel is előbb gyakovnokoskodnia kell.

S. B. Szabhegy. Azt az alapot a város kezeli, a folyamodványok tehát a tanácsnók intézendők. Melékelni kell a család születési bizonyítványát és a gazda szolgálati bizonyítványát.

Rafika. Internátussal egybekötött reálistkolák vannak Déván és Székelyudvarhelyen.

Technikus. Budapest. 1. Igen, a bíróság ítéletével el van intézve. 2. Ha ön sértő, minden körülmények közt elégtétellel tartozik a sértetnek. 3. A megadott elégtételt visszavonni nem lehet. Becsületbíróságnak pedig nem lehet helye, ha már az ügy elintézését nyert. 4. Kötelező volt elégtételt adni; a kötelesség teljesítése pedig nem diszkvalifikálhat.

Szesszerégen. Valamivel több mint 800.000.

Legrégibb előfzető. Mór. Ha a hitközségi elnök, vagy az illetékes lelkész pártólólág aláírja a kérvényt, nem kell semmiféle okmányfelület hozzá.

A kérvénynek a jótékony-alap irodájához, VI. Lázár-utca 18. sz. a. intézendő.

Gy. 1901. 1. A közigazgatási tanfolyamok már szeptember 1-én megkezdődtek. Most már nem íratkozhatik be. 2. Hat középiskola és legalább egy évi közigazgatási gyakorlat szükséges, hogy a tanfolyamra fölvegyék. 3. A tanfolyamok igazgatóságainál lehet beiratkozni. 4. A közigazgatásban alkalmazkák.

K. Gy. Farsad. 1. Ma még nem lehet megmondani, hogy novemberben hány főhadnagy lesz kinevezve századosá. Ezt a hadügyminiszterium állapítja meg októberben s terjeszti fel jóváhagyásra ő felsége elé. 2. Az egészen újonnan épült ház — ha a városnak legalább 10.000 lakosa van — tizenöt évig adómentes. 3. A megadóztatás ellen az illetékes adófelügyelőséghez kell befeleznii. 4. Sorsjegyei dolgában a napokban kap üzenetet.

Vita. Nem kötelező.

W. I. Szabadka. 1. A képviselő évi tiszteltéjja 4800 korona, lakbér címén pedig 1800 korona. 2. A kérdezett egész nyugdíja 40 évi tényleges szolgálat után 16.000 korona.

Rádina. 1. Csak az esetben engedi meg a bélyegminiszter, ha döntő okot hoz fel kérelme mellett. Ilyen például, ha a család egy hasonló nevű tagja valamely megbecstenítő büntetést követett el, mely a családi névre megszegyentető. 2. Rózsavölgyi és társa zeneműkereskedésében (IV., Kristóf-tér) megtudhatja, méltóztassék oda elfáradni.

B. B. Mártonfalva. A szanatóriumot most építik. Iga-gátósága még nincs kinevezve.

Z. S. Ricsé. Méltóztassék eziránt a Köztelek szerkesztőségéhez fordulni, IX., Üllői-ut 25.

B. B. Halas. Csak a képviselőházhoz intézett eredeti példányt írja alá sajátkezűleg ő felsége, a törvényhatóságok másolatot kapnak.

KÜLÖNFÉLEK.

Alom.

... És álmod álmodám,
 Álmod rózsás vaia:
 Eljött a világnak
 Örök esthajnala!
 Rózsaszín párában
 Úszott a nagy világ,
 Vézező rubinként
 Tündökölt a virág...
 Biboros mezőkön
 Piros rózsák égtek,
 Rózsaszínű füstök
 Felszállott az égnek...
 Rózsás mindenségben
 Lángoló hangulat,
 Rózsák dala hangzik,
 Rózsás a gondolat...
 Rózsaszín világnak
 Éjsztét rejteke:
 Csupán a Te lelked,
 Az maradt fekete!

Ella.

+ **Uralkodók levelei.** A *buffalo*i kiállításban többek között érdekes gyűjteményt állítottak ki az amerikai Egyesült-Államok elnöksége. Csupa olyan levél, amelyet az elnökökhöz írtak az idők folyamán a világ minden uralkodói a családjaikban bekövetkezett öröndetes eseményeket jelentvén néki. A levelek között van egy a mi királyunktól is, amely következőleg hangzik:

Nagyrabecsült, hón szeretett barátom!

Kedves kötelességet teljesítetek akkor, midőn tudatom Önnel, hogy O császári és királyi fensége Mária Theresia főhercegnő, szeretett rokonomnak, Károly István főherceg, O császári és királyi fenségének hitvese e hónap másodikán szerencsésen egy főhercegnőnek adott életet, aki a szent keresztben Renata Mária Karolina Raineria Theresia Philomena Desideria Macavia nevet nyerte. Midőn azon meggyőződéssemnek adok kifejezést, hogy elnök ur e családi esemény örömeiben velünk ösztintén osztozódik, egyuttal örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy őszinte tiszteletemnek ismételtén kifejezést adjak.

Bécs, 1888. évi január hó 29.

I. Ferenc József s. k.

+ **Talleyrand felesége.** Talleyrandnak a kiváló államférfinak a felesége inkább szépségével, mint szellemi tulajdonaival tűnt ki. Ezt bizonyítja néhány apró történet, amelyet Amédée Pichot ír memoirjaiban a szép asszonyról.

Egyszer Talleyrand ebédre meghívta magához Dénot, a jeles tudóst, aki éppen akkortájt tért vissza

egyiptomi utjáról. Talleyrand tudomására adta a feleségének, hogy az asztalnál milyen tudós szomszédja lesz és célzást tett arra, hogy jó volna talán, ha Dénonnak azt a művét, amely a könyvtárban van, egy kicsit lapozgatná. Talleyrandné szót is fogadott a férjének. Az asztalnál, hogy a tudósnak hizelegjen, azt mondta, hogy micsoda élvezetet szerzett neki művének olvasása. Többek közt ezt mondta:

— Roppant unakozhatott ön egy-egy órában azon az elhagyott szigeten.

— Nem értem önt, asszonyom, felelte Dénon.

— Dehogynem! Képelem, milyen boldog volt ön, amikor az ön Pentekeje a szigetre érkezett.

Madame Talleyrand tévedésből Robinson Crusoe-t olvasta.

Amikor a férje fülebe jutott ez a történet, rezignáltan szólott:

— Egy szellemes asszony a férjét, de egy ostoba asszony csak önmagát kompromittálhatja.

+ **A sulzmatti halott.** A sulzmatti halott életében egyike lehetett a legkiválóbb embereknek, sőt talán egyetlen volt a maga nemében. Sirkövén ugyanis az *elszázi* kis faluban a következő fölírás olvasható:

Josephus Eusebius de Breitenlandenber

† 20 decembre 1728

is

Tullus in eloquiis

Cato in consulto

Josias in religione

Josephus in pro-poris

Jobus in adversis

Szóval ez az ur ékesszóló volt, mint Marcus Tullius Cicero, bölcs, mint Cato, hibuzgó, mint Józsiás, szerény, mint József és béketűrő, mint Jákob.

+ **Az angol posta.** Ismeretes, hogy az angol Post-Office szolgálata s így mechanizmusa mintaszerű, noha oly sajátosságokkal bír, melyek másutt fel nem találhatók. Így Anglia nagyobb városaiban ugyanazon utcában több postahivatal van, mert sok nagyobb bolt az angol Postmaster-General által a postai szolgálat körébe vonatik be; ott osekély díjazás mellett végzik el a szolgálatot, s a Chanceller of the Exchequer nemcsak nagy megtakarítást ér el általuk, hanem nagy jóvedelemre is tesz szert, mert évenként körülbelül 4 mill. f. st.-el gazdagodik a kincstár a postajóvedelem által. A kékkönyv 1900-ról a következő adatokat tartalmazza: Az angol posta ez évben 3,723,819.000 = 3,723 millió tárgyat szállított; ez tenne fejenként 90-8-at. A legtöbb küldemény csomagokból állott. Levél 2,323,600,000, levelezőlap 410,400,000, ajánlott levél 17,729,863, körlevél 732,400,000, hírlap 167,000,000 szállított. A levélforgalom növekvése a délafrikai háborúra vezethető vissza; ez utóbbi célra külön délafrikai katonai postahivatal szervezetet 540 katonából. Való-

ságos aranybányája az angol postahivatalnak a kézbesíthető postai tárgyak; ezek több millióra rúgnak, értékük pedig 681.335 f. st.-et tesz, melyet a postakincstár foglal le magának. A Post-Office hatalmas bankár is, mert nagy összegeket hoz forgalomba. 1900-ban 13,268,567 postai pénzes-utalvány, 39.374.666 font st. értékben került forgalomba, mely összegből 1.128,000 fontot távirati uton fizettek. A takarékpénztári intézményt a posta kényelmi és egyéb intézkedések által szintén hatalmasan előmozdította. 1900-ban 89,576.961 távirat adatolt le, mely 333.216 font st. deficitet eredményezett. Ezen deficit a hírlapi szolgálatból ered, mert az angol törvényhozás a sajtónak nagy kedvezményeket juttatott. Így a magánfél egy távirati szóért fél pennyt fizet; a hírlapi távirat után nappal 75 szóért 1 shilling, éjjel pedig csak 100 szóért fizetendő 1 hilling. A Post-Office 173.000 hivatalnokot foglalkoztat, ebből 35.000 nőszemély. A fizetés 9 millió tontra rúg. A postai összbevétel 13,995.470 font st., a kiadás 10,064.965 font st. volt.

+ **Egy történelmi nevezetességű mondás.** A *New Liberal Review* szeptemberi számának egyik közleménye szerint Napoleon a waterlooi csata alkalmával nem adta ama bizonyos neki tulajdonított ismeretes parancsot: „Sauve qui peut”, — ha mondott is talán valami ehhez hasonló. A keletindiai hajózárságas titkára, James Cobb 1817-ben a kontinensen tartózkodván, beszélgetést folytatott Napoleon egyik vezérével, Da Costával. Az említett folyóirat most közli, hogy mint nyilatkozott Da Costa Napoleonnak ez utóközben tanúsított magaviseléről.

Cobb: Minő volt általában e napon Napoleon arckifejezése?

Da Costa: Vidám egész az utolsó támadásig.

Cobb: Mondta ezt: Sauve qui peut?

Da Costa: Nem, amikor az angol gyalogság csatarendbe sorakozott és a lovasság a dombok lejtőin lefelé közeledett, ezt mondotta: „A présent il est fini. Sauvons nous!” (Most vége. Meneküljünk!)

+ **A vasut áldozatai.** Szomorú statisztikát közöl egy angol lap, a Board of Trade az 1900 évi angolországi vasuti szerencsétlenségekről. A váltóórök közül minden tizenharmadik kisebb-nagyobb sérülést szenvedett. Ez az ominózus szám szinte hivatva van rá, hogy az angol, különösen a skót vasutasok között a babonás hiedelmet egy tudományos adat által még inkább megszilárdítsa. A váltóórök közül egy év elforgása alatt vasuti baleset következtében életét veszítette 136 és megsérült 2616. A vasuti tisztviselők közül 683 belehalt és 4585 kisebb-nagyobb sérüléssel menekült meg a balesetek özönéből. A fékezők és kalauzok sorából minden tizenhedekekig sajt egy-egy sebesülés. Az egész személyzetnek 631 tagja lette halálát a vasuti síneken és 15628 közülük megsebesült.

REGÉNY.

TÜZZEL-VASSAL.

Irta: SIENKIEWICZ HENRIK.

— Ha meg akarod öt venni, ugy bizonyára hasznát látod ennek a vásárnak és akkor megadhatsz érte háromezeret!

— Megmentette az életemet, azért akarom megszabadítani.

— Akkor illő, hogy ezerrel többet fizess érte. — Ne alkudozzál fölöttem, — szólott közbe Skrzetuski. — A herceg kincstárából mitsem ígérhetek néked, hanem azt a háromezer tallért kiteremtsem a saját erőmből is. Nem akarom a hetmannak köszönni az életemet.

— Ne hallgass rák, nemes bég. Míg az a pénz ideérkezik, addig sok viz lefolyik a Dnyeperen. Az én tallérjaimat pedig holnap már zsebre-vághatod.

— Hát akkor megalkudtunk. Holnap számlálj le az asztalomra négyezer tallért. Most pedig aludni akarok.

A sarakban birkabőröket látott, azokra lehevredett, s csakhamar horkolva aludt. Chmielnickij pálinkát kért a kozákparancsnoktól, aki csakhamar eltávozott. A hetman nagyokat ivott, azután így szólott Skrzetuskihoz: — Szabad vagy!

— Köszönöm. Megvallom azonban, hogy inkább szerettem volna másnak hálálkodni érte.

— Hagyd a hálálkodást. Mindketten megmentettük egymás életét, nem vagyunk adósai egymásnak. Külömben is föltétlenül kötöm a szabadságodat. Lovagi szavadra kell megfogadnod, hogy senkinek sem árulod el azt, amit utadban láttál, s itt hallottál.

— Bolondnak hiszel, vagy gazembernek?

Hiszen ez az árulás, a hozzátok pártolással egyértelmű lenne!

— Ohó öcsém! Buesut vehetek a tulajdon fejemtől, ha a főhetman egész hadárat realm üt, már pedig, ha te elmondod néki a tapasztalataidat, akkor biztosan így lesz. Előbb hát biztositanom kell a börtömet, amelyre ugyancsak sokan áhítoznak. A hetmanok, a te herceged, aki egymaga egy egész hadsereggel ér föl, a Saslawskiak, a Koniepolskiak és valahány herceg, aki eddig a kozákokra tiport. Hála az égnek, eddig sikerült a tervem. Sokan vagyunk mi is, s ha még a nép is csatlakozik hozzánk, akkor aztán isten segítségével, aki ártatlanságomnak szent tanuja, majd szembe nézek veletek.

Nagyot ivott a beszéd után, már kiürült a palack. Most Skrzetuski szólott.

— Ne káromold az istent! Nem félsz, hogy villáma lesuji, ha a büns ajkadra merészled venni a nevé? A segítségére számitasz? Téged segítenek, aki apró személyes torzalkodásban szenvedett vereségédért most harra szóllított a testvért a testvér ellen? Hogyan fog ez végződni? Akár győzöl, akár elesel patakokban fog ömleni a vér, tengert is megtöltethet a sok könny, mint a sáska, ugy fogod pusztítani a földet és rabzsolasgába küldöd a saját véreidet. Földulod a közfársaságot, kezét emelsz a fenség ellen, meggyalázod az oltárokat — és mindezt miért? Mert Csaplinski elverte rajtad a port és ittas fövel megfenyegedett. Ilyen eslekedetekhez hívod segítő társul az istent? A hatalmadban vagyok ugyan, elveheted a szabadságomat és az életemet, de azért bátran kimondom, hogy a te szövetségosed a sátán, az ő kedvére valók a gazságaid!

Chmielnickij böszülten kiáltott föl. Vér futott el az arcát, kardjához nyult, nekirohant Skrzetuskinak, de aztán megtántorodott. Mintha valami benső hang intette volna. Fordulj vissza! Megszóllalt benne a lelkiismeret és az aggodalom, s most mentegetni kezdte magát, ellenségeit vádolva.

— Mástól nem tűrném el ezt a beszédet és

néked is ajánlom, hogy vigyázz a nyelvedre, mert el talál fogyni a türelmem. Azt mondd, hogy személyes sérelmeim miatt indulok ellenetek? Hát más megbosszulni való sérelmekről nem tudsz? Azt hiszed, hogy az én kedvemért tödült körém ez a rengeteg nép? Nézz csak végig Ukrajnában! Milyen áldott, termő a földje! De ki látja a hasznát, ki boldog rajta, ki biztos az élete földje? Mennyi könnyet ontanak rá ma most? A Wisnovieciek, a Saslawskiak, a Kalinovskiak, a Koniepolskiak csak a boldogok, ők a kiválasztottak és a cimboráik. Övek a föld, a pénz, a hivatal, a méltóság, a starosztaság, a szabadság, a szerencse, a nép pedig koldusszegényen, keserű könnyek között ostromolja irtalomt az eget, mert rajtuk a király sem könyörül meg. Még a nemesek közül is akárhány menekült ide a Siesbe. Nem az ország ellen indulok én, sem a király ellen, a te dicső hercegednek, az ő égbe-kiáltó zsarnokságának üzenek csak harcot!

Avagy megjutalmaztatók-e a kozákokat, akiknek pedig minden dicsőségüketek köszönhetőek? Hol vannak a királytól nyert kiváltságai? A hercegek elkobozták! Nalewajkót fölnégyletek, Pawlukot egy rézből készült ökr bensejében megsütötték. A sebeink még nem hegdedek be, amelyeket a Solkievskiek és a Korrieepolskik kardja vágott rajtunk, a könnyeink se száradtak föl. Tekints az égre, üstökös vágat át rajta, az isten haragját, az ég bosszuját hirdetőn. Az Ur akarja, hogy élére álljak a népnek és ellenetek vigyem.

Kezeit az ég felé emelte, arca átszellemült, kipirult, láng lobogott rajta. Mintha a bosszu fátylya volna. Azután remegni kezdett és szavainak rettenetes sulya alatt lerokadt az asztal mellé. Egy darabig csend volt, Skrzetuski busan szegte le a fejét és lassan, szomoruan szólalt meg végre.

(Folytatása következik.)

Színházak, szórakozó helyek.

M. KIR. OPERAHÁZ.

Szerda, 1901. szeptember hó 25-én.

Másodszor:

Erzsike.

Dalmi 1 felvonásban, előjátékkal. Zenéjét szerzerette Major J. Csyula. Szövegét írta Radó Antal.

Személyek:

Márton	Takáts	Erzsike	Kann M.
Péter	Kertész	Munkásné	Boris
Agnee	Várdi M.	Semsey	Kárpát
Bálint	Mihályi	Munkás	Cábor
Trézsi	Payer		

Utána:

Zulejka.

Ballet 3 részben, előjátékkal. Zenéjét szerzerette Stern Armin. Szövegét írta Brüll Jenő.

Kezdeté 7 órakor.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Szerda, 1901. szeptember hó 25-én.

A tenger asszonya.

Számű 5 felvonásban. Írta: Ibsen Henrik. Fordította Szélföldi Zsigmond.

Személyek:

Dr. Vangel	Gál	Arnhelm	Mihályfi
Elida	Márkus	Lingstrand	Dezso
Balotte	Liget	Balstedt	Rózsavégyi
Hilda	Vizvári M.	Az idegen	Iván

Kezdeté 7 1/2 órakor.

MAGYAR SZÍNHÁZ.

Szerda, 1901. szeptember hó 25-én.

A postás fiú.

Operett 5 képm. Szövegét írták: James T. Tanner és Alfred Murray. Fordították: Saigó Ernő és Mérey (Merki) Adolf. Zenéjét szerzerették: Ivan Caryll és Lionel Moncton.

Személyek:

Punchestown	Erdős	Bang, postásfiú	Sziklai
Hooker paza	Mátrai	Nóra	Szoyor
Cosmos bey	Giróth	Daisy	Déry M.
Clive Radnor	Palásy	Lady Panches,	Sziklainé
Pott kapitány	Ráthonyi	Mistress Bang	Margó Z.
Stoklisch tanár	Boros	Róza szobaleány	Róza L.

Kezdeté 7 1/2 órakor.

Színházjegyek, az Opera, Nemzeti- és Magyar színház összes előadásaira kaphatók és előjegyezhetők: **Bárd Ferenc és Testv.** zeneműkereskedésében Kossuth Lajos-u. 4. (Telefon 656) és Andrássy-ut 2. (Telefon 25-13) sz. a.

VIGSZÍNHÁZ.

Szerda, 1901. szeptember hó 25-én.

Az édes otthon.

Vígjáték 3 felvonásban. Írta Albin Valabrégue. Fordította Heljai Jenő.

Személyek:

Amédée	Vendrei	Lucie	Delli E.
Julien Bertaut	Góth	Bonnevainé	Hunyadi
Taverny	Tapolczi	Irma	Berzétei
Chauvel	Bihari	Therése	Varsányi
Jean	Győző	Marthe	Pécsi P.
Jeanne	Lenkei	Clara	Kurti

Kezdeté 7 1/2 órakor.

NÉPSZÍNHÁZ.

Szerda, 1901. szeptember hó 25-én.

Nebántsvirág.

Énekes számű 4 felvonásban. Írták Meilhac és A. Millaud. Fordították Erva Lajos és Rákosi Viktor. Zenéjét szerzerette Hervé.

Személyek:

Flavigny	Küry	Szinigazgató	Ujvári
Chateau	Németh	Rendező	Nagy
Champlatreux	Szirmai	Gusztáv	Delli
Celestin	Tollagi	Róbert	Kalocsai
Corinna	Vidorné	Loriot	Soymosi
Apácafejéd.	Siposné	Lydia	Harmath

Kezdeté 7 1/2 órakor.

URANIA SZÍNHÁZ.

Szerda, 1901. szeptember hó 25-én.

Monte-Carlo és a Riviera.

Írta Salamon Ödön.

Kezdeté 7 1/2 órakor.

FŐVÁROSI NYARI SZÍNHÁZ.

Szerda, 1901. szeptember hó 25-én.

A sötétség hatalma.

Dráma 5 felvonásban. Írta Tolsztoj Leó. Magyar színpadra alkalmazta Hevesi Sándor.

Kezdeté 7 órakor.

VÁROSLIGETI SZINKÖR.

Szerda, 1901. szeptember hó 25-én.

Deborah.

Dráma 5 felvonásban. Írta Mosenthal. Fordította Somoki.

Kezdeté 7 órakor.

DISZES SIRKÖVEK

szienitből, gránitból és tiroli márványból

a legjobb áron

kaphatók

Gartenfeld Mór sirkőraktárában

Budapest, III. Lajos-utca 114. sz. a.

FŐVÁROSI ORFEUM

Nagymező-utca 17.

Még csak rövid ideig!

MISS MARGHERITA

vilamos táncbálozó

JIM és JOM IBEN OBED

kómika Pierrot-k török ekvilibrista

Belling Viktória

szonglórón

Olly Jolly Lise Fleuron

Wood és Bates

Modl, Rubens, Aleitha, Vendée, Morris és Morris, Kitty, Baumann, Kövessy, Kozmográf.

Jegy elővétel díj nélkül előre váltható d. e. 10-1-ig a pénztárnál. A kávéházban reggel 5 óráig **Vörös Elek cigányzenekara** hangversenyez.

KELETI KÁVÉHÁZ

Csömöri-ut 14.

KIS JANCSI

balatonfüredi hírneves zenekara

mai napról kezdve esteként hangversenyez.

BUDAPESTI

LÓVERSENYEK

1901. szeptember 26., 28. és 29. október 1., 3., 5., 6., 8., 10., 12. és 13-án.

Kezdetük mindig délután 2 óra 15 perc.

Belépti jegy naponként:

I. oszt. (Passepartout) uraknak	10 K.
I. oszt. hölgyeknek	6 K.
II. oszt. katonatiszteknek	6 K.
II. oszt. urak vagy hölgyeknek	2 K.
Állóhely a versenypálya közepén	60 f.

Az őszi versenyek II napjára:

I. oszt. (Passepartout) uraknak	85 K.
I. oszt. hölgyeknek	4 K.
II. oszt. katonatiszteknek	40 K.

A külön elkerített fogadási helyre a (bookmakerek körébe) belépti jegy mind a 11 napra 50 K. Szept. 26-tól okt. 3-ig 50 K., okt. 5-től okt. 13-ig 50 korona.

A totalisatörköhöz azonban, mint eddig, egy ezután is szabad bemenet. — Villamos vasutak egész a helyszinig közlekednek. — Katona-zené; frissítő-helyek minden osztálynál.

Szab. PITTNER-féle

Petroleum gázégető készülék

70 gyerityány égetőképességgel. Minden jobb háztartásban már nélkülözhetetlen! **50% petroleum megtakarítás!** A lámpa sem nem füstöl sem kormozik! A gázegő minden lámpába becsavariható! A m. kir. államvasutnál, valamint Budapest székesfővárosnál már alkalmaztatják! Sok díjnyertes. **Egy teljes készülék ára 13 korona.**

Kapható a fővárosi Iserkaktában Brünner testvéreknél Budapest, Koronaherceg-utca vagy a magyarországi vesztékepviseletnél Salgó Izsó Budapest, V., Koháry-utca 19 B. sz.

Videki megrendelések csakis utánvétel mellett.

Durbints sógor

Mert mondk, ha mán írtak könyvet aóru is, gyeszőnór is, miért ne lóhetne könyv a sógorr is? Vagy más szóval ez a könyv főképpen a Durbints sógorral foglalkozkodik, benne van a sógor zethalála is még más effőe kesőves történetek. **Egy könyv 1 forint.**

Megrendelhető a „Budapesti Napló” kiadóhivatalában, József-körút 18.

Ne vegyen senki hangszerét, míg

Reményi Mihály

műhangszerész legújabb képes árjegyzék

át nem olvasta, melyet ingyen és bérmentve küldet Budapestről Király-utca 44/d.

Singer-varrógépeket minden lezártított árban 5 évi jótállással szállítunk úgy helyben mint vidékre 4-5 forintos havi vagy heti 1 forintos részletre. Használt gépek is legmagasabbban beszerelhetők. **Láng Jakab és fia** Budapest nagy királyi utca 41. Fővárosi: Rottenbiller-utca 1. Árjegyzék ingyen. Ügyvők kereskedők.

Elegendő

Elegendő egy mintakabátnak beküldése megfelelő állomány megrendelésénél.

Elegendő egy levelezőlap minták megküldéséért és mértékvetelhez való utasításért.

Elegendő ajánlás az a tény, hogy meg nem felelő ruháért a pénz visszaadatik. Rothberger Jakab és kir. udvari ruhaszállító, Budapest, Váci-utca 6.

Táncoktatási jelentés

F. évi október 1-én kezdődik a **ZIEGLER-féle** táncintézetben

Andrássy-ut 25. (Főljártar Dalszínház-utca 1.)

Növendékek főlvelele naponta d. u. 5-7-ig.

November 9 én kezdődő gyermek-kurzusra való előjegyzések naponta főlvelelenek. — Zárkórú táncoklona termemet rendelkezőre bocsájtom. Hatalmas támogatásért eszedzik

Ziegler József.

HAGGENMACHER-féle

a sörözde által palezkozott

GÓLIÁT MALÁTA-SÖR

legkellemesebb üdítő és tápláló ital.

Dr. Telbisz János kir. keres. törv. hlt. végzés nyilatkozata: A Haggenmacher-féle Góliát Maláta Sört, vegyvizsgálattal alapján, főleg magas extract és malátacukor (Maltose) tartalma következtében a legkölönbb maláta-sörök közé sorozom.

Ára: 2 korona.

Kapható a „Budapesti Napló” kiadóhivatalában. Két korona és 40 fillér küldőre után portmentesen elküldjük. **Megrendelési hely: Budapest, V., Kádár-utca 5. sz.**

Értesítés.

Lapunk 261. száma a cs. és kir. hadtest csapatjai számára 1902. évi január hó 1-től 1902. december hó 31-ig szükséges kenyér és részben zabnak ajánlati tárgyalás után való biztosítása iránti teljtartalmú hirdetményt foglalja magában.

A közleleli feltételek a főszolgabírói, a városi, (fő)kapitányi, a közszégi hivatalok, gazdasági egyletek, kereskedelmi és iparkamarák és a cs. és kir. katonai állomásparancsnokságokhoz több példányban küldött és ezenkívül falragaszok után közhírré tett hirdetményekből, továbbá a temesvári, aradi, nagyváradi és szegedi katonai élelmezési raktáraknál d. e. 9-11 óráig betekinthező és ivenkint 8 fillérért kapható szállítási feltételek füzetéből kivihetők.

A cs. és kir. 7 hadtest hadbiztossága.

Színházak heti műsora.

	M. Kir. Operaház	Nemzeti színház	Vigszínház	Népszínház	Magyar színház
Csütörtök	A Walkür	A bor	Az aranykakas	Jáfert 12 felesége	New-York szépe
Péntek	Erzsike Vióra	A nagymama	Szivem	San-Toy	Szulamit
Szombat	Tell Vilmos	A tenger asszony	Szivem	Mikolai bíró	A postás fu
d. u. Vasárnap este	—	—	A háló	Lili	—
	Sába királynője	Endre és Johanna	Szivem	Mikolai bíró	New-York szépe

Új Petőfi.

Az első szabad képes Petőfi kiadás. Telogy, Tull és Neogrady festőművészek 32 rajzával. Minden rajz egy egész oldal foglal el a három színen van művészi módon reprodukálva. A két kötetet Dr. Radó Antal rendezte sajtó alá és látta el jegyzetekkel. A szöveg tökéletes pontoságra. Dr. Ferenczi Zoltán, a legkölönbb és legjobb Petőfi-monográfia szerzője, értékes, magvas életrajzot írt az első kötet első. A könyv papíra fenséges, finom papír, a nyomás mintaszép, különösen olvasható. A művészi kötés, a nyolcvet Petőfi domborművű arcképe díszít, piros ritkítja. A két kötet ára 10 kor. Kiadja Wodianer F. és Fial (Lampel) Róbert és kir. udv. könyvkereskedése Budapestben. Andrássy-ut 21. Kapható minden könyvkereskedésben.

XI. évtársulat

Kézdete: 1901. október 1-én.

Előjegyzések üzletrészekre

már most eszközölhetők az intézet irodájában.

Jobb tőkeelhelyezés mint a takarékbetét vagy biztosítás. Az üzletrészek tapasztalat szerint,

6%-ot

hónak és minden üzletrész után hetenként 1 kor., illetőleg havonként 4, vagy negyedévenként 13 kor., az intézet pénztáránál, postacheque, avagy díjtalan incasso útján befizethető.

Országos Korona Takarékpénztár
Budapest, Andrásy-ut 32.

Személy- és tárcsahitel
200—20.000
koronáig
Betablaazási kölcsönök

XI. évtársulat

Kézdete: 1901. október 1-én.

Kölcsönkérvények

már most elfogadtatnak.

Legkönnyebb visszafizetés 1—1 koronával hetenként, minden 2—300 koronás kölcsön után díjtalan pénzbeszedés (incasso) vagy postacheque útján. Minden üzletrész után 2—300 korona kölcsön nyerhető.

A nektek bemutatott számtalan megbízható, hiteles közvéleményű ezen negyedszázad óta fennálló rendelő-intézet a legmegbízhatóbb ajánlható.

Rendelő-intézet Budapest, Andrásy-ut 24. az Opera mellett.

TITKOS BETEGSÉGEKET

hugycsőfolyásokat és sebeket, az önfertőztetés elő-
baját, az elgyengült férfort, magömlések, a bajokor
előkezelésére, nőknél fehér-folyást, barna-ny-
vára idekeltet is, valamint mindazon női betegsége-
ket, melyeknek a magtalan egység fokozója és
börbetegségeket gyógyít a gyógymód szerint, biz-
tos sikerrel, gyorsan és alaposan

Dr. Garai Antal

orvos, sebész, szemész és szülés-tudós, volt
császári kir. oszt. főorvos.

RENDEL: naponta d. e. 10 óráig egész délután 4 óráig,
este 7 óráig 8 óráig.

Díjazott levelekre legnagyobb figyelemmel válaszolhatik és
gyógyaszerrel is gondoskodva lesz.

Működik külön váróterem.
Ugyanott megjelent és a szerény Dr. GARAI ANTAL-
nál megrendelhető NEMZETKÖZI STREJTATÓ (már a
10-ik kiadásban megjelent) a nemzeti betegségeket és azok
szeszor gyógykezeléséhez című könyv, volt ára 2 frt 50
kr., most csak 90 kr. A könyv jól becsomagolva lesz
nyitólé, 1 frt behirdetés nélkül bérmentve. Tíz 10 kr.
utánvét mellett.

Saját készítményű

férfi ruhá-áruház.

Öltöny,
Felöltő,
Raglán,
Derby,
Ulster,

Vizmentes esőköpeny,
Télkabát,
Városi és utazóbundák,
Gazdászati kabátok,
Bőr- és vadászkabátok
szövet- és szőrmehéssel.

Lukács Gyula férfiszabó,
ezelőtt Kransz Lipót fia
Budapest, Kossuth Lajos-u. 18.

Dus választék fu- és gyermekruhákban.

Mértékaránti megrendelésekre a legújabb és leg-
jobb bel- és külföldi szövetek vannak raktáron. Min-
tákkal kívántra közzéggel szolgálók.

Kataphorese

IDEG ÉS NEMI

BETEGSÉGEK

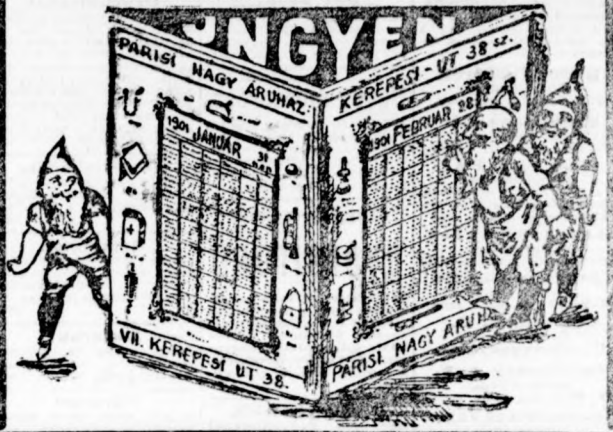
radikális gyógyítására legjobban ajánlják

Dr. MITZGER

kiváló gyógyhatásairól
elismert intézet
Budapest, VI., Teréz-körút 44. I. em.
Tapasztalt gyors és biztos eredmények folytat-
tárulm teljes gyógyulás után fizethető.

Az 1901. évi teljes naptárral ellátott képes nagy árjegyzék

Épp most jelent meg a közkevelő egy- és kétkoromás áruosztályról, ugyszintén az összes árucikkekről kívántra bérmentve.

Fegyver- és Gépgyár Részvénytársaság.

Az általunk készített

Diesel-féle hőerőgépek

üzeme (nyers-kőolajjal) a legolcsóbb óránként és tényleges lőerő-
ként 2—3 fillér.

Megrendelésük folytán legközelebb a következő elsőrangú üzemeknek
fogjuk szállítani: **M. kir. dohángyár**, Temesvár (2 darab), **Magyar
általános hitelbank**, (villamos világítás) Budapest, **Franklin Tár-
sulat**, (könyvnyomda) Budapesten, **Böhler Testvérek és Társ R. T.**
(acélgár) Kapfenberg, Ausztria, **Alberto Bühr** (vegyszeti gyár) Fiume,
Giovaani Sirola (kötélgár) Fiume stb. stb.

Fegyver- és Gépgyár Részvénytársaság.

Titkos betegségek szakorvosa

gyanús, gyors, alapos és kényelmes módon biztos gyó-
gyulást óhajtó szenvedőknek. 20 éves kórházi és magán-
gyakorlat tapasztalásainál fogva legjobban ajánlható

Dr. CZINCZÁR J.

egyetem. orvos-tudós
gyógyt. főorvosnak és németül foglalkozni szar
németi mindennemű bármily régi kórtól

Nemi betegségeket

ugymint **hugycsőfolyást**, **hólyag- és vizelési
bajokat**, **hujakóros sebeket**, **syphilist**,
önfertőzésből eredő idegbajokat, alagkakacsabb
börbetegségeket és **szépséghibákat**,
továbbá

Nemi gyengeségi állapotokat

(impotentia)
meglehető biztos eredményű gyógyom a legújabb
módon.

Rendelő-intézet: Budapest, VII., Kerepesi-ut 14. sz. I. e.
Rendelés: délelőtt 10—4-ig, délután 6—8-ig.
Külön váróterem. Külön be- és kijárak.
Levelekre rögtön válasz.

Erzszi néni Szakácskönyvei

a legnépszerűbb és leghasznosabb szakácskönyvek, melyek a
szakácsművészet egy-egy ágát
merről ki részletesen és az idő
szerint árasztanak a
szakácsművészet iradalmában.

A hal és vadféle készítése
című kötet közel 500 receptet
a legkülönbözőbb halak, ruzs-
kötésben rákok, tengeri rákok,
csigák, bakák elkészítéséről. —
Ára köte 2 korona.

A toszárak könyve. Főtt és
szit toszárak készítésének gyako-
ratiati kézikönyve. Tartalma:
borba való leziárak, gombóc-
leziárak, metélek, gáncok és
páncok, pudingok, kecskék és
kocsonyák, erékek, torták, tea-
sütémények, cukor- és gyüm-
ölcslevek. — Ára köte 2 kor.

Megrendelő: Lampel Róbert
(Wodszauer F. és Fiala cs. és
kir. könyvkereskedésében, Bud-
apest, Andrásy-ut 21. Kap-
házi minden könyvkereskedés-
ben.

Nincsen többé csámpás

En, Agulár Dávid fia, a híres Guzi-kenőcs feltalálója, minek folytán minden nálam vásárolt cipőért
1 évi írásbeli jótállást vállalkoz, hogy a bőr repedése ki van zárva. A híres önmagától hólyag
talpbetét feltalálása, mely orvosság vizsgálva, a legolcsóbban és legbiztosabban viselhető, és az éjszaka
közben ritkább és több napi lekopás után újat készíthető. Ha cipőt nálam szerzi be a
három talalmányom bármelyikét ingyen adom, vitetke a postaköltség csupán 30 kr. és franco
küldöm, nem megfelelően a pózt visszaadom. Mértékelt alengedő, ha papirlapra a larsnyába
léve, a láb talpát lerakoljuk. Kérje képes árjegyzékem ingyen.

Férfi elegáns víz hímű	— 2.20	Egyrészes önkéntes csizma, ele- gáns, bő ramos	— 10 frt	Bármelyik talál- mányom külön rendelése 50 kr., mely azonban cipő-rendelésnél ingylen mellé- kelem.
Férfi vixhór stma cipő	— 2.00	Önkéntes bakancs, elegáns	— 5 frt	
Férfi borítással, erős, vizmentes	— 3.80	Haltina csizma, tördig elég magas	— 4.50	
Plógáns orvoslakk, fűzés v. cuogos 3.80		Női cserge, fűzés v. cuogos	— 3.00	
Ásványi salomák, fűzés v. cuogos 4.00		Orvoslakk cuogos v. fűzés	— 3.40	
Parisi újval. Pórtint elegáns boxbőr		Bármelyik csizma fűzés v. cuogos	— 4.00	
szelvény, gyallat, fűzés v. cuogos 4.00		szelvényű	— 4.00	
Hegyes csizma, egy darabból, halhólyag- mentes, vizmentes, erős kivitel 7.00				

Cégváltozás!

Igen tisztelt revém szives tudomására hozom, égem Agulár
Dávid fia, eszentül saját nevem alatt vezetem

AGULÁR IGNÁTZ

Budapest, DEÁK-TÉR 6.

Butor-otthon.

Van szerencsénk becses tudomására adni a n. é. butorvásárló közönségnek és nagybecsült
vevőinknek, hogy a már rég fennálló jóhírnevű üzletünket átolgoztuk jelenleg

Kerepesi-ut 21. sz. alá, Uránia-színház épületében,

mely terjedelmére és modern berendezésére nézve pártatlan az egész országban. Dus választék
mindennemű és kivitelű butorokban a legolcsóbb árak mellett. Menyasszonyi kelengyelnek külön
árendemény. — Hazafni üdvözlettel

PATYI KALMÁN és TIVADAR

BUTOR-OTTHONA

Budapest, Kerepesi-ut 21., Uránia-színház épületében.

